

**Regeringens proposition**

**1976/77: 96**

**med förslag till lag om patentbesvärsrätten m. m.;**

beslutad den 3 mars 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

STAFFAN BURENSTAM LINDER

**Propositionens huvudsakliga innehåll**

Beslut av patent- och registreringsverket i ärenden rörande patent, mönster, varumärken och namn kan f. n. överklagas till verkets besvärssavdelning. I propositionen föreslås att besvärssavdelningen formellt får ställning som förvaltningsdomstol och kallas patentbesvärsrätten. Denna skall dock alltjämt vara knuten administrativt till patent- och registreringsverket.

Regler om patentbesvärsrätten föreslås bli intagna i en särskild lag, som avses träda i kraft den 1 januari 1978.

## 1 Förslag till

### Lag om patentbesvärsrätten

Härigenom föreskrives följande.

#### *Inledande bestämmelser*

**1 §** Patentbesvärsrätten upptager som förvaltningsdomstol besvär mot beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrives i patentlagen (1967: 837), mönsterskyddslagen (1970: 485), varumärkeslagen (1960: 644) och namnlagen (1963: 521).

Patentbesvärsrätten har sitt kansli i patent- och registreringsverket.

#### *Organisation m. m.*

**2 §** I patentbesvärsrätten finns patenträttsråd. De skall vara tekniskt kunniga eller lagfarna.

Patenträttsråd utnämnes av regeringen. Regeringen förordnar ett av de lagfarna patenträttsråden att vara domstolens ordförande.

**3 §** Patentbesvärsrätten är delad i avdelningar.

Patentbesvärsrättens ordförande är ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det patenträttsråd som regeringen förordnar. För varje avdelning förordnar regeringen också ett patenträttsråd att vara vice ordförande.

**4 §** Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behövlig.

I mål om mönster, varumärke eller namn skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

Åtgärd som avser måls beredande får i den omfattning domstolen bestämmer vidtagas av ledamot i domstolen eller av annan tjänsteman hos denna.

**5 §** Finner avdelning vid överläggning till avgörande av patentmål att målet eller viss fråga är av särskild betydelse från principiell synpunkt, får avdelningen förordna att målet eller, om det kan ske, den särskilda frågan skall avgöras av domstolen i dess helhet. I mål om mönster, varumärke eller namn får i motsvarande fall avdelningen förordna att domstolens samtliga lagfarna ledamöter skall jämte avdelningen delta i avgörandet.

**6 §** I fråga om jäv mot den som handlägger mål enligt denna lag gäller bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare.

**7 §** Ledamot i patentbesvärsrätten skall vara svensk medborgare och ha avlagt domared. Den som är omyndig eller i konkurs får ej utöva befattning som ledamot.

Första stycket gäller även föredragande hos patentbesvärsrätten som ej är ledamot.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt tjänstgöra som ledamöter i patentbesvärsrätten.

*Måls anhängiggörande och handläggning*

**8 §** I fråga om måls anhängiggörande och handläggning äger 3—6, 8, 10—14 och 17—19 §§ förvaltningsprocesslagen (1971: 291) motsvarande tillämpning.

**9 §** Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling, när det kan antagas vara till fördel för utredningen. Muntlig förhandling skall hållas, om part begär det och förhandlingen icke uppenbart är utan betydelse för målets bedömning. Avslås begäran om muntlig förhandling och är ej uppenbart att parten redan har slutfört sin talan, skall tillfälle därtill lämnas honom.

**10 §** I fråga om offentlighet och ordning vid muntlig förhandling gäller 5 kap. 1—5 och 9 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten förordna om handläggning inom stängda dörrar, om det är påkallat för att förhindra att företagshemlighet uppenbaras. Är patentansökan som är föremål för rättens prövning ej tillgänglig för envar enligt 22 § patentlagen (1967: 837), skall rätten förordna om handläggning inom stängda dörrar.

**11 §** Rätten får vid muntlig förhandling höra vittne eller sakkunnig, om det behövs för utredningen. Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1—18, 20 och 22—25 §§ samt 40 kap. 2, 9—11 och 13—18 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Vägrar vittne utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avge vittnesmål eller besvara fråga, får rätten vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

*Beslut*

**12 §** I fråga om omröstning gäller 16 och 29 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

**13 §** Rättens avgörande av mål skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad i övrigt har förekommit i målet.

Av beslutet skall framgå de skäl som har bestämt utgången.

**14 §** Beslut, varigenom målet avgöres, skall tillställas part genom handling som fullständigt återger beslutet och skiljaktig mening, där sådan har förekommit. Beslut som kan överklagas skall dessutom innehålla upplysning om vad den skall iakttaga som vill anföra besvär över beslutet.

**15 §** Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av patentbesvärsrätten. Om det ej är obehövt, skall tillfälle lämnas part att yttra sig, innan rättelse sker.

*Övriga bestämmelser*

**16 §** Bestämmelserna i 39, 40 och 42—53 §§ förvaltningsprocesslagen (1971: 291) äger motsvarande tillämpning vid handläggning enligt denna lag.

**17 §** I fråga om talan mot patentbesvärsrättens slutliga beslut finns bestämmelser i patentlagen (1967: 837), mönsterskyddslagen (1970: 485), varumärkeslagen (1960: 644) och namnlagen (1963: 521).

Mot patentbesvärsrättens beslut, som ej är slutligt, får talan föras endast i samband med talan mot beslut i själva målet. Talan får dock föras särskilt när rätten har

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,
2. avvisat ombud eller biträde,
3. utdömt vite eller straff för underlåtenhet att iakttaga föreläggande eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försummelse eller tredska,
4. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet.

Särskild talan som avses i andra stycket får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Talan föres genom besvär hos regeringsrätten. Därvid äger bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291) motsvarande tillämpning.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978, då lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besväravdelning upphör att gälla. I mål som före ikraftträdandet har företagits till avgörande på besväravdelningen skall äldre bestämmelser alltjämt äga tillämpning men skall vad som i dem föreskrives om besväravdelningen i stället avse patentbesvärsrätten.

## 2 Förslag till

### Lag om ändring i patentlagen (1967: 837)

Härigenom föreskrives att 25, 69 och 72 §§ patentlagen (1967: 837) skall ha nedan angivna lydelse.

#### *Nuvarande lydelse*

Talan enligt 24 § föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besväravdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot beslut på *besväravdelningen* må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Bestämmelserna i 22 § femte stycket äga motsvarande tillämpning beträffande handlingar som inkomma till regeringsrätten.

#### *Föreslagen lydelse*

#### 25 §<sup>1</sup>

Talan enligt 24 § föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot *slutligt* beslut av *patentbesvärsrätten* må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Bestämmelserna i 22 § femte stycket äga motsvarande tillämpning beträffande handlingar som inkomma till *patentbesvärsrätten* eller regeringsrätten.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1971: 626.

*Nuvarande lydelse*

I mål enligt 65 § skall rätten inhämta yttrande från *patent- och registreringsverkets besväravdelning*, om det finnes erforderligt.

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 §, föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besväravdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlægga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot *besväravdelningens* beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

*Föreslagen lydelse*

69 §

I mål enligt 65 § skall rätten inhämta yttrande från *patentbesvärsrätten*, om det finnes erforderligt.

72 §<sup>2</sup>

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 §, föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlægga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot *patentbesvärsrättens slutliga* beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

**3 Förslag till****Lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485)**

Härigenom föreskrives i fråga om mönsterskyddslagen (1970: 485) dels att i 7, 8, 14, 31, 46 och 49 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 22 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

Talan enligt 21 § föres hos *patent- och registreringsverkets besväravdelning* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot beslut på *besväravdelningen* får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

*Föreslagen lydelse*22 §<sup>1</sup>

Talan enligt 21 § föres hos *patentbesvärsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot *slutligt* beslut av *patentbesvärsrätten* får talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 626.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1971: 627.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*47 §<sup>2</sup>

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot *besvärsavdelningens* beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot *patentbesvärsrättens slutliga* beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

**4 Förslag till****Lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644)**

Härigenom föreskrives i fråga om varumärkeslagen (1960: 644)<sup>3</sup> dels att i 18, 26, 28, 29, 30, 35 och 48 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att i 26 § ordet "rådhusrätt" skall bytas ut mot "tingsrätt",

dels att 47 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*47 §<sup>4</sup>

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag må föras av sökanden, om det gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits oaktat invändning framställts i behörig ordning, må talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, må denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligga.

Talan föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* inom två månader från beslutets dag.

Mot *besvärsavdelningens* beslut må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos *regeringsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag.

Mot *patentbesvärsrättens slutliga* beslut må talan föras av sökanden om det gått honom emot. Talan föres hos *regeringsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 627.

<sup>3</sup> Senaste lydelse av 30 § 1970: 742

48 § 1967: 841.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 1971: 625.

## 5 Förslag till

### Lag om ändring i namnlagen (1963: 521)

Härigenom föreskrives i fråga om namnlagen (1963: 521)<sup>1</sup>

dels att i 27, 30 och 43 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 35 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 35 §<sup>2</sup>

Talan mot slutligt beslut av namnmyndigheten må föras av sökanden, om det gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits oaktat invändning framställt i behörig ordning, må talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, må denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligga.

Talan föres hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* genom besvär.

Talan föres hos *patentbesvärsrätten* genom besvär.

Mot *besvärsavdelningens* beslut må talan icke föras.

Mot *patentbesvärsrättens slutliga* beslut må talan icke föras.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 27 § 1972: 220.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 632.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid regeringssammanträde  
1977-02-10

**Närvarande:** statsrådet Ahlmark, ordförande, och statsråden Bohman, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström

**Föredragande:** statsrådet Burenstam Linder

**Lagrårsremiss med förslag till lag om patentbesvärsrätten m. m.**

## 1 Inledning

Inom patent- och registreringsverket (PRV) skall enligt särskild lag finnas en besvärssavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, varumärken och mönster samt ärenden angående släktnamn och förnamn.

Riksdagen har i skrivelse den 13 december 1972 med anledning av mot. 1972: 924 om inrättande av en från PRV fristående patentdomstol och i skrivelse den 29 mars 1973 med anledning av prop. 1973: 1 (bil. 12 s. 70) anhållit om en översyn rörande patent- och registreringsverkets besvärssavdelning i enlighet med vad näringsutskottet anfört (NU 1972: 56, rskr 1972: 334 och NU 1973: 16, rskr 1973: 94).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet en sakkunnig<sup>1</sup> med uppdrag att göra en översyn av besvärssavdelningens organisation och arbetsformer. Utredningen (H 1973: 01) avgav den 10 mars 1976 sitt betänkande (Ds H 1976: 1) Besvärssavdelningen inom patent- och registreringsverket. I enlighet med direktiven har utredningen främst inriktats på de frågor, som kan lösas oberoende av utvecklingen av patentadministrationen inom den blivande europeiska patentorganisationen (EPO). I direktiven hade vidare angivits bl. a. att besvärssavdelningen även i framtiden skulle vara knuten till PRV och att de sammanlagda personella resurserna för patent- och besvärssavdelningarna i stort sett

<sup>1</sup> Regeringsrådet Bengt Wieslander. Vidare förordnades generaldirektören Göran Borggård, patenträttsrådet Sture Holm, rådmannen Eskil Persson och numera byråchefen Walter Sköldefors att som experter biträda den sakkunnige.

skulle förbli oförändrade. Utredningen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av regeringsrättens ledamöter, Svea hovrätt, kammarrätten i Stockholm, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), försvarets civilförvaltning, patent- och registreringsverket (PRV), Sveriges industriförbund (SI), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges advokatsamfund, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Svenska uppfinnareföreningen (SUF), Svenska industriens patentingenjörers förening samt Svenska patentombudsföreningen (SPOF). Härjämte har ledamöterna av besvärsavdelningen vid PRV avgett ett eget remissyttrande.

SACO/SR hänvisar i sitt yttrande till två bifogade yttranden av patentverkets ingenjörsförening samt lokalföreningen av jurist- och samhällsvetarförbundet vid verket (i fortsättningen kallade SACO/SR (PI) respektive SACO/SR (JUS)). Sveriges industriförbund hänvisar i sitt yttrande helt till de synpunkter som har anförts i Svenska industriens patentingenjörers förenings yttrande.

## 2 Gällande rätt

Patent- och registreringsverkets besvärsavdelning inrättades 1931 i samband med en omorganisation av verket. Dessförinnan var regeringsrätten enda besvärsinstans.

Besvärsavdelningen utgör andra instans i patent-, varumärkes-, mönster- och namnärenden. Avdelningen är sista instans i ärenden angående släktnamn och förnamn samt för invändare i patent-, varumärkes- och mönsterärenden. Sökande i sistnämnda tre grupper av ärenden kan utan prövningstillstånd fullfölja talan i regeringsrätten.

De grundläggande bestämmelserna om avdelningens organisation och verksamhet återfinns i lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning (ändrad 1970: 493). Denna lag innehåller bestämmelser om sammansättning, om möjlighet att fördela arbetet på avdelningar, om beslutförhet, om omröstning och om rätt att låta höra vittne vid allmän domstol.

Vissa föreskrifter rörande besvärsavdelningen finns vidare upptagna i instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket (omtryckt 1972: 372, senast ändrad 1973: 415). Dessa rör främst avdelningens sammansättning men reglerar också i viss omfattning förfarandet.

I 11 § instruktionen föreskrivs att besvärsavdelningen skall bestå av generaldirektören, sex patenträttsråd som tekniskt kunniga ledamöter samt två patenträttsråd och en byråchef som lagkunniga ledamöter. Som tillfällig ledamot kan dessutom tjänstgöra överingenjör, byråchef, avdelningsdirektör eller byrådirektör.

Genom beslut den 30 juni 1971 medgav Kungl. Maj:t att besvärssavdelningen tills vidare fick bestå av, förutom de tjänstemän som anges i instruktionen för PRV, fyra tjänstemän med förordnande att bestrida göromål som ankommer på patenträttsråd som är tekniskt kunnig ledamot av avdelningen. Den 20 december 1973 medgav Kungl. Maj:t att ytterligare tre sådana göromålsförordnanden fick inrättas att gälla till och med den 30 juni 1975. Efter framställningar från PRV har sistnämnda förordnanden förlängts att gälla till och med den 30 juni 1978. För närvarande tjänstgör på besvärssavdelningen — förutom i viss omfattning generaldirektören och byråchefen på administrativa avdelningen — 15 patenträttsråd, av vilka sju har göromålsförordnanden.

Enligt 12 § instruktionen för PRV arbetar besvärssavdelningen på två avdelningar. På den ena av dessa är generaldirektören ordförande. I särskilda förordnanden har det emellertid medgivits att besvärssavdelningen tills vidare skall arbeta på tre avdelningar. För de tre avdelningarna finns ett gemensamt kansli med en uppsättnings- och utskriftsdetalj samt en diarieförings- och expedieringsdetalj.

Ytterligare bestämmelser om arbetet på besvärssavdelningen finns inlagda i PRV:s arbetsordning (kap. VIII).

### 3 Tidigare riksdagsbehandling

Vid riksdagsbehandlingen av proposition (prop. 1966: 40) med förslag till patentlag m. m. föreslogs i en motion (mot. 1966: I: 760) bl. a. att besvärssavdelningen borde omvandlas till förvaltningsdomstol med en från patentverket helt fristående ställning, så att icke samma befattningshavare kunde tjänstgöra i både första och andra instans.

Första lagutskottet (1 LU 1967: 53, s. 25 f.) uttalade med anledning av denna motion att utskottet delade motionärens uppfattning att vissa skäl talade för en prövning av besvärssavdelningens organisation. Enligt lagutskottet syntes det dock ofrånkomligt att avvakta införandet av en gemensam nordisk besvärnsinstans innan det var möjligt att ta ställning till en nyorganisation av besvärssavdelningen. Riksdagen avlog motionen (rskr 1967: 325).

I mot. 1972: 924 framhöll motionärerna att det med hänvisning till osäkerheten om inrättandet av en nordisk besvärnsinstans under 1970-talet inte längre fanns anledning att skjuta på frågan om en prövning av besvärssavdelningens organisation och arbetsformer. I motionen togs frågan om omvandling av besvärssavdelningen till fristående domstol upp från delvis nya utgångspunkter. Antalet besvär i patentärenden hade under senare år legat på en väsentligt högre nivå än när samma fråga hade dryftats på 1960-talet. Besvärssavdelningens härav föranledda per-

sonalbehov hade i betydande utsträckning fått tillgodoses genom s. k. korttidslåning av tjänstemän från verkets patentavdelning. Den bästa och mest effektiva lösningen var enligt motionärerna att bygga ut besvärssavdelningen till en självständig förvaltningsdomstol med erforderligt antal fasta ledamöter, inklusive göromålsförordnanden, samt fasta föredragande för beredning och föredragning av mål.

Motionärerna påpekade att besvär i patentärenden från besvärssavdelningen kunde föras vidare till regeringsrätten, när beslutet gått sökanden emot. Tvistefrågan i det stora flertalet patentärenden var av utpräglat teknisk karaktär. I sådana frågor kunde det, ansåg motionärerna, inte sägas att regeringsrätten hade bättre förutsättningar än besvärssavdelningen att komma till ett riktigt resultat. Något principiellt betänkligt i att göra besvärssavdelningen till sista instans i den administrativa prövningen syntes ej förefinnas, om besvärssavdelningen byggdes ut till en från PRV fristående förvaltningsdomstol. Som motionens främsta motiv angavs att det inom patentverkets verksamhetsområde borde ske en anpassning till vad som allmänt gäller efter 1971 års förvaltningsrättsreform.

Över motionen avgav PRV yttrande. Detta åtföljde motionen vid förnyad remiss. I den andra remissomgången avgavs yttranden av regeringsrättens ledamöter, Svenska industriens patentingenjörers förening, Svenska patentombudsföreningen, Svenska uppfinnareföreningen och Sveriges industriförbund.

Näringsutskottet uttalade i betänkande (NU 1972: 56) med anledning av motionen att det vid remissbehandlingen framkommit en rad såväl positiva som negativa synpunkter på motionärernas förslag. PRV avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till att förslag om ändring av besvärssavdelningen till en fristående patentdomstol inte kunde framläggas utan en genomgripande utredning avseende handläggningen av patentärenden i samtliga instanser och organisationen härför, att förutsättningarna för en revision av förfarandet i patentärenden kunde komma att på ett avgörande sätt förändras till följd av den internationella utvecklingen av patentväsendet och att tillräckliga skäl inte hade framkommit för att nu sätta i gång en utredning av nämnda slag. En grupp reservanter inom PRV, bestående av vissa ordinarie och tillförordnade ledamöter av besvärssavdelningen, och ett par av de organisationer som företräder patentverkets kunder förordade främst av rätts-säkerhetsskäl att besvärssavdelningen skulle ombildas till domstol.

PRV:s majoritet och Sveriges industriförbund underströk att den nuvarande organisationen hade fördelar. En sådan fördel bestod i möjligheten att låta besvärssavdelningen delta i överläggningar i policy-frågor inom verket. Vidare medgav organisationen en större flexibilitet vid utnyttjandet av verkets resurser. Regeringsrättens ledamöter förordade domstolsalternativet främst för att systemet med prövningstill-

stånd för fullföljd till regeringsrätten härigenom skulle kunna införas i fråga om mål på patentverkets område. Ett par remissinstanser tog avstånd från tanken på en genomgripande förändring men förordade en översyn av besvärssavdelningens organisation och arbetsformer.

Utskottet noterade att det internationella samarbetet på patentområdet nu tog sikte på organisatoriska lösningar som kunde få mycket långtgående verkningar på den svenska patentadministrationen. Ovissheten om förutsättningarna för en patentdomstols verksamhet i framtiden syntes enligt utskottet tala emot att en utredning rörande ombildning av besvärssavdelningen till domstol igångsattes under dåvarande förhållanden. Utskottet ansåg dock att de förändringar i besvärssavdelningens arbetsvillkor som hade inträtt under de senaste åren talade för en översyn av avdelningens organisation och arbetsformer. Därvid borde särskild hänsyn tas till de förvaltningsrättsliga synpunkter som hade framkommit i flera remissyttranden.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1972: 334).

I statsverkspropositionen för budgetåret 1973/74 uttalade dåvarande departementschefen, efter att ha redovisat vilka åtgärder som hade vidtagits för att möta de förändrade arbetsvillkor som följde med en snabbt stigande efterfrågan, att den av utskottet begärda översynen redan i allt väsentligt hade ägt rum. Departementschefen ansåg därför att översynen borde göras när erfarenhet hade vunnits av den då ändrade och utökade organisationen och när man bättre kunde överblicka konsekvenserna för det svenska patentverket av det internationella samarbetet på patentområdet.

Ståndpunkten att den av riksdagen i december 1972 begärda översynen borde uppskjutas till en senare tidpunkt godtogs inte av näringsutskottet som i betänkandet NU 1973: 16 begärde att översynen skulle komma till stånd utan vidare dröjsmål. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1973: 94).

#### **4 Utredningen**

I fråga om förslagen i betänkandet får jag hänvisa till bilaga 1.

#### **5 Remissyttrandena**

##### **5.1 Allmänna synpunkter**

Flertalet remissinstanser förklarar att de hälsar betänkandet med tillfredsställelse och att de i allt väsentligt kan tillstyrka utredningens förslag. I flera yttranden beklagas dock att utredningen på grund av de i direktiven givna begränsningarna inte har kunnat ta ställning till

besvärssavdelningens omvandling till en från patentverket fristående domstol, vilket enligt denna mening på sikt bör vara målsättningen. Den hittillsrådande osäkerheten huruvida besvärssavdelningen i egentlig mening är att betrakta som domstol anser åtskilliga remissinstanser bli undanröjd om förslaget genomförs. Att utredningen har utformat lagförslaget med ledning av reglerna i förvaltningsprocesslagen finner dessa instanser också förtjänstfullt.

Några av utredningens förslag, särskilt rörande verkschefens ställning, begränsningen av en sökandes möjlighet att jämka patentkraven vid fullföljd till regeringsrätten samt inrättandet av mer varaktiga förordnanden som föredragande har mött stark kritik vid remissbehandlingen.

I flera remissyttranden framhålls att ytterligare utredning krävs för att bättre och mer konsekvent belysa förslaget till förbud att jämka patentkraven vid fullföljd till regeringsrätten.

## 5.2 Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning

Flertalet remissinstanser tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag, varigenom besvärssavdelningen ges en starkare förvaltningsrättslig ställning och får karaktären av förvaltningsdomstol. Att besvärssavdelningens uppgifter och funktion i allt väsentligt innefattar rättskipning av det slag, som traditionellt utövas av domstolar, torde enligt *regeringsrättens ledamöter* inte kunna sättas ifråga. Dessa anser därför att även om handläggningen inom besvärssavdelningen innefattar ett visst mått av teknisk service som normalt inte förekommer vid domstolar, detta inte utgör något hinder för att betrakta avdelningen som domstol. Den förstärkning av besvärssavdelningens rättskipande funktion som utredningen föreslår motiverar enligt *regeringsrättens ledamöter* att avdelningen nu ges ställning av förvaltningsdomstol. *Regeringsrättens ledamöter* tillstyrker förslaget med förbehåll för verkschefens ställning.

*Regeringsrättens ledamöter*, *Svenska föreningen för industriellt rättskydd*, *Svenska industriens patentingenjörers förening* och *Sveriges industriförbund (SI)* framhåller i sina remissyttranden att målsättningen på sikt måste vara att besvärssavdelningen omvandlas till en fristående domstol utan organisatoriskt eller administrativt samband med PRV.

Enligt utredningen markeras besvärssavdelningens ställning som förvaltningsdomstol bl. a. genom införandet av krav på avläggande av domared för ledamöter och föredragande. *Regeringsrättens ledamöter* menar att enbart introduktionen av en föreskrift om domared inte kan anses konstitutivt för en domstol och hänvisar bl. a. till att detta krav även finns uppställt för ledamöter av vissa organ, som inte kan betraktas som domstolar i vanlig mening, t. ex. övervakningsnämnder, kriminalvårdsnämnden och oljekrisnämnden. För att åstadkomma en

bättre markering av besvärssavdelningens karaktär av förvaltningsdomstol föreslår regeringsrättens ledamöter att antingen den nuvarande beteckningen ändras eller att det i ett tillägg till 1 § uttryckligen anges att avdelningen är en förvaltningsdomstol.

*Svea hovrätt, statskontoret, försvarets civilförvaltning och Sveriges advokatsamfund* anser att besvärssavdelningens karaktär av förvaltningsdomstol har blivit klart markerad genom lagförslaget och att detta främst skett genom införande av krav på avläggande av domared, introduktion av principen om offentlighet vid muntlig förhandling och möjligheten att hålla vittnesförhör.

*Kammarrätten i Stockholm* anför stor tveksamhet till utredningens förslag och anser att betydligt mer långtgående förändringar än införandet av krav på domared erfordras om man vill ge besvärssavdelningen status av förvaltningsdomstol. Kammarrätten betonar att man om man vill uppnå detta måste ge besvärssavdelningen en mer fristående ställning i förhållande till patentavdelningen, vars beslut den efter besvär har att pröva. Kammarrätten anser att direktiven möjligen har förhindrat utredningen från att föreslå mer vittgående omläggningar, vilka enligt kammarrättens mening erfordras för att omvandla besvärssavdelningen till förvaltningsdomstol. Kammarrätten påpekar att vissa förhållanden i lagförslaget, t. ex. verkschefens nuvarande och framtida uppgifter såväl som inlåningen av tekniker från patentavdelningen, förtar känslan av att besvärssavdelningen är en från underinstansen skild förvaltningsdomstol. Kammarrätten finner förfarandet inom besvärssavdelningen i så många hänseenden väsenskiilt från den handläggning som sker vid överprövning av ärenden i en förvaltningsdomstol att den därför ifrågasätter om inte PRV med patent- och besvärssavdelningarna bäst tjänar sin unika uppgift som teknisk servicemyndighet genom att ha en handläggning som inte alltför strikt knyts till domstolsförfarandets regler. Så länge den nuvarande administrativa ordningen och organisationen består bör besvärssavdelningen behålla sin nuvarande ställning, framhåller kammarrätten.

Den industriella äganderätten utgör enligt PRV ett så viktigt område av rättslivet att förfarandet i samband med besvär bör vara omgärdat av samma rättsgarantier som de som normalt tillkommer förvaltningsdomstolar. PRV finner utredningens samordnade lagförslag vara ett angeläget intresse för rättssäkerheten. PRV tror att besvärssavdelningens omvandling till förvaltningsdomstol bl. a. genom införande av rätten att hålla vittnesförhör, kan komma att ställa ökade krav från allmänheten på processledning och förhörsteknik. Man måste därför enligt PRV vara vaksam på att handläggningen inte blir mer omständlig än vad som erfordras för att fullfölja syftet med patenteringsprocessen.

*Besvärssavdelningens ledamöter* anser att utredningens förslag, med

tanke på de i direktiven angivna begränsningarna, är väl avvägt och innebär ett steg i riktning mot en både bättre förvaltningsprocessuell rättssäkerhet och bättre effektivitet och resursutnyttjande.

*Svenska industriens patentingenjörers förening* anser att enbart möjligheten för besvärssavdelningen att hålla vittnesförhör i samband med muntlig förhandling är tillräckligt skäl för avdelningens omvandling till förvaltningsdomstol.

*Svenska patentombudsföreningen (SPOF)* delar utredningsmannens uppfattning att omvandlingen bör ske utan några genomgripande förändringar. Besvärssavdelningens krafter bör enligt föreningen tills vidare koncentreras på att nedbringa balansen av patentärenden under iakttagande av betryggande rättssäkerhet.

*Svenska uppfinnareföreningen (SUF)* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* finner förslaget att besvärssavdelningen såsom förvaltningsdomstol även i fortsättningen skall tillhöra PRV väl ägnat att uppfylla de krav på kommunikation mellan patent- och besvärssavdelningarna som patentärendena p. g. a. sin tekniska karaktär kan ställa på handläggningen. Detta erfarenhetsutbyte får enligt SUF inte underskattas.

### 5.3 Verkschefens ställning

PRV stöder utredningens förslag och anser att det är ytterst betydelsefullt att verkschefen ges tillfälle att delta i beslut av principiell betydelse och att han kan medverka till enhetlighet i praxis avdelningarna emellan.

*Regeringsrättens ledamöter, Svea hovrätt, besvärssavdelningens ledamöter, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, SPOF och Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter lämpligheten av att verkschefen fortsättningsvis deltar i den dömande verksamheten på besvärssavdelningen. Flera remissinstanser betonar härvidlag särskilt risken att verkschefen såsom domare på besvärssavdelningen kan konfronteras med invändningar om bristande laglighet i bestämmelser som han själv i egenskap av verkschef och med stöd av 41 § patentkungörelsen varit med att fastställa.

Mot bakgrund av utredningens förslag om domarjäv anser *regeringsrättens ledamöter* att verkschefen inte längre bör ingå som ledamot av besvärssavdelningen, eftersom denne på grund av sin ställning kan tänkas komma att utöva inflytande på handläggningen i andra instans vad gäller frågor av principiell och allmän natur. Regeringsrättens ledamöter föreslår, bl. a. med hänvisning till de betänkligheter mot att verkschefen ingår i besvärssavdelningen som förvaltningsdomstolskommittén och besvärssakkunniga uttalade i remissyttranden vid tillkomsten av 1967 års lag om besvärssavdelningen, att en särskild befattning som

ordförande inrättas på avdelningen. Denne bör enligt regeringsrättens ledamöter vara lagfaren.

*Svenska föreningen för industriellt rättsskydd* förordar att man i den föreslagna lagen utesluter bestämmelser om verkschefens ledamotskap av besvärssavdelningen men anser det lämpligt att en av avdelningens ledamöter anförtros en administrativ chefsfunktion inom besvärinstansen. *Sveriges advokatsamfund* anser att frågan om verkschefens ställning borde ha belysts mer ingående.

*SUF* finner utredningens förslag tillfredsställande och menar att härmed torde *SUF:s* tidigare förslag om möjlighet till en breddning av rekryteringsbasen för chefsskapet vid patentverket till andra kategorier än jurister vara uppfyllt.

#### 5.4 Förfarandet för tillsättande av ledamöter på besvärssavdelningen

*Besvärssavdelningens ledamöter* beklagar att utredningen inte har berört formerna för avdelningens administration eftersom dessa också har betydelse för dess ställning och integritet. F. n. behandlas administrativa ärenden, t. ex. personalfrågor, allteftersom de uppstår vid överläggningar med verkschefen. Vid dessa överläggningar fattas enligt besvärssavdelningens ledamöter inga formella beslut. Formella beslut fattas i allmänhet av verkschefen vid det för hela verket gemensamma administrativa veckosammanträdet i närvaro av alla verkets enhetschefer och två personalrepresentanter. Enligt besvärssavdelningens ledamöter har det inträffat att beslut fattats i strid mot en övervägande opinion inom besvärssavdelningen. Denna ordning finner de oacceptabel och anser att ett förvaltningsorgan med egen beslutanderätt i kollegiala former bör inrättas inom besvärssavdelningen för avgörande av viktigare administrativa ärenden som faller inom avdelningens program. Detta organ kan enligt ledamöterna eventuellt bestå av besvärssavdelningens plenum med företrädare för avdelningens kansli.

Enligt *besvärssavdelningens ledamöter* framgår av betänkandet ej klart hur besvärssavdelningens ledamöter skall tillsättas. I 2 § av den föreslagna lagen sägs att patenträttsråd utnämnes av regeringen och i 3 § föreskrivs att regeringen skall förordna ordförande och vice ordförande på avdelning. För närvarande anmäler verkschefen vid ledighet på en patenträttsrådstjänst detta till regeringen tillika med förslag till ny innehavare av tjänsten. I praxis har därvid tillgått så att verkschefen i överläggning med besvärssavdelningens ledamöter hört deras åsikt om tänkbara kandidater utan att vara bunden av de önskemål som därvid kan ha framkommit. Något ansökningsförfarande har emellertid icke tillämpats. Enligt besvärssavdelningens ledamöter bör tjänst som patenträttsråd tillsättas efter ansökningsförfarande, varvid besvärssavdelningens plenum bör avge förord.

Även PRV och TCO anser att det vore lämpligt med ett ansökningsförfarande för tillsättning av tjänst som patenträttsråd. PRV framhåller vikten av att även patentavdelningen och i förekommande fall även annan enhet höres i samband med tjänstetillsättning. Det är därför viktigt anser PRV att förord avges av besvärsavdelningens ledamöter och vederbörande enhet gemensamt. TCO anser det önskvärt och naturligt att ett samråd sker mellan besvärsavdelningen och övriga enhetschefer innan verkschefen lämnar sitt förord.

### 5.5 Muntlig förhandling

Den hittillsrådande möjligheten för part att få till stånd muntlig förhandling modifieras genom utredningens förslag så att besvärsavdelningen får möjlighet att i vissa uppenbara fall avslå sådan begäran. Utredningen föreslår att muntlig förhandling, med vissa i lagförslaget angivna undantag, i princip skall vara offentlig. Härigenom skulle förfarandet vid muntlig förhandling komma att stå i överensstämmelse med vad som allmänt gäller för förvaltningsdomstolar. Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget om möjlighet att avslå begäran om muntlig förhandling men flera uttalar att de hoppas att avdelningen fortsättningsvis endast i undantagsfall kommer att avvisa sådan begäran.

*Svea hovrätt* ifrågasätter om inte bestämmelsen borde utformas i full överensstämmelse med 9 § förvaltningsprocesslagen. *Försvarets civilförvaltning* anser att part på grund av patentmålens tekniska natur kan ha stora svårigheter att i alla avseenden skriftligt framlägga sin sak. Detta medför enligt civilförvaltningen att besvärsavdelningen inte alltid erhåller erforderligt faktaunderlag för att avgöra om muntlig förhandling är utan betydelse för målet. Civilförvaltningen föreslår därför att den föreslagna lagen ges sådant innehåll att mål inte får avgöras utan muntlig förhandling om part begär detta såvida inte besvärsavdelningen finner besvären uppenbart ogrundade.

PRV anser att den av utredningen föreslagna modifierade regeln om parts rätt till muntlig förhandling kan godtas utan att önskemålet om öppenhet och tillmötesgående åsidosätts eftersom regeln innebär att en begäran om sådan förhandling endast i undantagsfall kan avvisas. PRV betonar vikten av att denna rätt även fortsättningsvis tillkommer såväl sökanden som behörig invändare.

*Besvärsavdelningens ledamöter* tror att den av utredningen föreslagna ordningen sannolikt kommer att leda till fler muntliga förhandlingar samt betonar att dessa förhandlingar endast i undantagsfall tillför något av värde som inte kommit fram vid skriftlig förhandling. De anser vidare att en lämpligt avfattad hänvisning till 9 § förvaltningsprocesslagen är bättre än de specialregler som utredningen föreslagit.

*Svenska industriens patentingenjörers förening* och *SI* avstyrker utredningens förslag och önskar att rätten till muntlig förhandling förblir ovillkorlig samt att besvärsavdelningen medverkar till ett ökat utnyttjande av denna förhandlingsform. De anser att viktiga tekniska fakta ofta blir enklare och klarare belysta vid muntliga förhandlingar och menar att ett bättre utnyttjande av detta förfarande kanske skulle kunna förkorta den totala behandlingstiden i besvärsavdelningen.

*SPOF* hoppas att det i lagförslagets rekvisit "uppenbart" finns tillräckliga garantier mot att besvärsavdelningen inte kan utnyttja bestämmelsen på ett ur rättssäkerhetssynpunkt stötande sätt. *Sveriges advokatsamfund* tillstyrker med viss tvekan de av utredningen föreslagna inskränkningarna i rätten till muntlig förhandling men säger sig räkna med att parts begäran om sådan förhandling i allmänhet kommer att bifallas.

Samtliga nu nämnda remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om att muntlig förhandling i princip skall vara offentlig.

## 5.6 Vissa frågor i samband med fullföljd av talan till regeringsrätten

### 5.6.1 Rätten att fullfölja talan

Samtliga remissinstanser som berört denna fråga, dvs. *Svea hovrätt*, *PRV*, *besvärsavdelningens ledamöter*, *Svenska industriens patentingenjörers förening SI* och *SPOF* delar i princip den av utredningen företrädde meningen att rätten att fullfölja talan till regeringsrätten bör bibehållas.

*Regeringsrådet Hjern* anser dock att den av *PRV* tidigare väckta tanken att helt avskära rätten till fullföljd hos regeringsrätten på nytt bör bli föremål för övervägande. Den nuvarande ordningen finner han inte försvarlig. Om det skulle visa sig att fullföljdsrätten inte kan begränsas bör enligt Hjern andra utvägar prövas t. ex. en förstärkning av regeringsrätten med kvalificerad teknisk sakkunnig eller genom ett utnyttjande av möjligheten enligt 16 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar att förordna sakkunnig. Alternativt förordnar Hjern att fullföljd av patentmål görs beroende av prövningstillstånd.

### 5.6.2 Frågan om införande av prövningstillstånd

*Svea hovrätt*, *kammarrätten i Stockholm*, *Svenska industriens patentingenjörers förening*, *SPOF*, *SI* och *Sveriges advokatsamfund* delar utredningens uppfattning att tillståndsprövning vid fullföljande av talan till regeringsrätten inte bör förekomma. *Sveriges advokatsamfund* och *PRV* anser att det i det enskilda fallet p. g. a. målets tekniska natur måste vara svårt att avgöra prejudikatvärdet.

*Regeringsrättens ledamöter* anser det angeläget att mål som fullföljs

från besvärssavdelning omfattas av de principer som 1971 års allmänna förvaltningsrättsreform bygger på. I likhet med *besvärssavdelningens ledamöter* delar *regeringsrättens ledamöter* inte utredningens uppfattning att den i 36 § första stycket punkten 1. förvaltningsprocesslagen angivna förutsättningen för prövningstillstånd skulle vara svår att tillämpa vad beträffar patentmål. Att hänvisa till dessa måls speciella karaktär utgör enligt de senare inte skäl för att de skall prövas under andra förutsättningar än dem som annars gäller vid fullföljd av talan. Regeringsrättens ledamöter anser att det inte finns skäl för att undanta besvärssavdelningens mål från kravet på prövningstillstånd och inbegriper häri till skillnad från utredningen även varumärkes- och mönstermål. Om prövningstillstånd införs blir följden härav också att nya patentkrav inte får framläggas av regeringsrätten.

*Kammarrätten* anser att frågan om prövningstillstånd endast aktualiseras om besvärssavdelningen formellt och reellt blir förvaltningsdomstol och att det om reglerna om prejudikatsdispens inte är lämpliga på patentmål, särskilt får prövas om en spärregel av typen ändringsdispens bör gälla.

*PRV* ifrågasätter om inte regeringsrätten, med hänvisning till det totala antalet mål som avgörs vid patentavdelningen, redan idag utgör endast en form av prejudikatinstans. *Svenska industriens patentingenjörers förening* och *SI* framhåller att invändarens ställning bör stärkas, eftersom denne som inte är berättigad att föra talan mot besvärssavdelningens beslut, nu inte kan strida på lika villkor. Denna ändring anser dessa remissinstanser vara väsentligare än utredningens förslag om jämkning av patentkrav.

### 5.6.3 Begränsning av möjligheten att jämkna patentkraven i regeringsrätten

*Svea hovrätt*, *besvärssavdelningens ledamöter*, *Svenska industriens patentingenjörers förening* och *SI* tillstyrker utredningens förslag om införande av förbud mot jämkning av patentkraven i regeringsrätten. Besvärssavdelningens ledamöter anser att den hittillsvarande ordningen lett till missbruk i betydande omfattning och att jämningsrätten utnyttjas som ett medel att hålla tvivelaktiga eller svaga patentansökningar svävande flera år efter avdelningens avgörande. I yttrandet framhålls att det är svårt att bedöma om någon arbetsbesparing uppnås genom förslaget då minskningen av antalet remisser från regeringsrätten i stället kan resultera i att sökanden i besvärssavdelningen presenterar olika alternativa patentkrav, vilket i sin tur medför en ökad arbetsbelastning för avdelningen. Besvärssavdelningen tar i detta sammanhang upp frågan om man inte bör överväga att avveckla den s. k. kompakta handläggningen och i stället förstärka och höja kvaliteten på handläggningen inom patentavdelningen. Detta borde enligt ledamöter-

nas mening medföra att tillströmningen av besvär till avdelningen skulle komma att minska. Sökanden har enligt Svenska industriens patentingenjörers förening och SI vid åtskilliga tillfällen på patent- och besvärsavdelningarna haft möjligheter att lägga grunden för det rättskydd som hans uppfinning kan vara berättigad till och härigenom bör hans krav på rättssäkerhet vara uppfyllt. Tredje man skall inte i kanske ytterligare flera år behöva sväva i okunnighet om vilka patentkrav som regeringsrätten kan komma att godkänna.

*Regeringsrättens ledamöter* framhåller med hänvisning till sin i prövningstillståndsfrågan uttalade uppfattning, att konsekvensen om prövningstillstånd införs blir att nya patentkrav inte får framläggas i regeringsrätten eftersom denna som prejudikatinstans inte bör ställas inför nya krav som inte bedömts av tidigare instans. Om däremot patentmålen även i fortsättningen skall prövas av regeringsrätten utan prövningstillstånd tillstyrker de utredningens förslag om förbud mot jämkning av patentkraven vid fullföljd.

*Regeringsrådet Wennergren* är skiljaktig och anser att utredningens förslag om införande av förbud mot jämkning av patentkraven i regeringsrätten är ägnat att väcka betänkligheter då det enligt hans mening är oegentligt och inkonsekvent att inte ha enhetliga regler för patenttalan som gäller i alla instanser.

*Kammarrätten i Stockholm* delar principiellt utredningens uppfattning att den högsta förvaltningsdomstolen inte skall pröva fråga som inte blivit bedömd i det överklagade beslutet. Kammarrätten ifrågasätter i likhet med experten Borggård dock om inte åtgärden att slopa möjligheten till jämkning av patentkraven i regeringsrätten kan få till följd en merbelastning på underinstansen, som inte motsvaras av den av utredningen tänkta arbetslättningen genom att antalet remissvar från regeringsrätten bortfaller. *Statskontoret* anser att utredningen rörande möjligheten att jämka patentkraven inte givit statskontoret hållpunkter för en säker bedömning av förslaget. *RRV* anser att konsekvenserna av förslaget inte har belysts tillräckligt ur arbetsbördesynpunkt och förutsätter därför att en noggrann uppföljning av arbetsbelastningen vid besvärsavdelningen genomförs.

*PRV, försvarets civilförvaltning, SPOF, SUF, Sveriges advokatsamfund, SACO/SR (PI) och TCO* är negativa till utredningens förslag i denna fråga och hänvisar härvid i huvudsak till vad experten Borggård anfört i sitt särskilda yttrande. *PRV* menar att de skäl som utredningen redovisat för förslaget om jämkning av patentkraven huvudsakligen är av principiell och teoretisk innebörd och tvivlar på att det föreslagna systemet skulle innebära några praktiska fördelar. *PRV* anser att man med jämningsförbudet i bästa fall endast vinner en viss kvantitetsmässigt osäker reduktion av antalet besvär till regeringsrätten. Dessutom torde de i experten Borggårds yttrande uttalade farhågor

om att reformen kan äventyra processekonomin i första instans ha fog för sig.

Även från teoretisk synpunkt kan enligt PRV invändningar riktas. Frågan hur skyddsanspråket hade bort formuleras blir, framhåller PRV, först klarlagd vid ett faktiskt intrångsfall och verket påpekar att skyddet kan omformuleras av domstol under patentets livstid. Inom den tyska rätten kan detta ske inom ramen för den s. k. "allgemeiner Erfindungsgedanke" medan man enligt PRV i den nordiska lagstiftningen är betydligt mer restriktiv. Kraven kan i samband med ogiltighets- och intrångsprocess i varje fall jämkas genom exempelvis sammanslagning av flera patentkrav. I den europeiska patentkonventionen intar man en mellanställning. Att avskaffa möjligheten till jämkning så länge ett administrativt förfarande står öppet finner PRV egendomligt.

Utredningens argument för jämningsförbudet dvs. att remiss från regeringsrätten till besväravdelningen inte skulle kunna ske regelmässigt sedan besväravdelningen blivit förvaltningsdomstol uppfattar PRV — i likhet med utredningen — inte som absolut. PRV förutsätter att besväravdelningens ställning som förvaltningsdomstol inte hindrar ett remissförfarande i rimlig omfattning.

Termen "jämkning" finner SPOF missvisande eftersom det när en patentansökan kommit till regeringsrätten knappast blir fråga om annat än en "inskränkning i patentkraven". SPOF anser det angeläget att skyddsomfånget successivt kan avgränsas mot vad som blir känt. Föreningen hänvisar här till stadgandet i RB 13: 3 sista stycket om ändring av talan och anför att utredningens förslag strider mot denna paragraf. Även om man accepterar att en utvidgning av kraven inte får ske i regeringsrätten finns det enligt SPOF ingen grund för att förbjuda en inskränkning.

Föreningen vänder sig därför med skärpa mot förslaget att begränsa möjligheten att jämkas patentkraven i regeringsrätten. SPOF anser att det för såväl sökanden som tredje man är angeläget att skyddsomfånget kan avgränsas mot vad som blir känt och beklagar att det i vårt svenska patentsystem inte finns någon klart anvisad mekanism för att avgränsa skyddsomfånget hos ett patent med hänsyn till teknik som sökanden får kännedom om först efter det att patentet beviljats.

SPOF anser det också obefogat att åberopa minskningen av arbetsbördan som stöd för den föreslagna begränsningen av möjligheten att jämkas patentkraven eftersom antalet patentansökningar under de senaste åren har minskat och ytterligare kan förväntas minska efter ikraftträdandet av EPC. Om remisserna från regeringsrätten till besväravdelningen upphör bör regeringsrätten i stället anlita teknisk expertis, framhåller föreningen.

SUF säger sig inte kunna acceptera utredningens förslag utan anser det rimligt att sökanden i regeringsrätten kan göra de justeringar i

patentkraven som erfordras om den tekniska utredningen ger anledning härtill. Att beskära möjligheten att i regeringsrätten ändra, utvidga eller precisera patentkraven innebär enligt SACO/SR (PI) att uppfinnaren kan berövas hela eller en väsentlig del av frukten av sin nyskapargärning, på ett sätt som föreningen anser vara otillbörligt.

### 5.7 Arbetsbelastning, arbetskraftsbehov och produktion

PRV har i sin långtidsplan för perioden 1975—85 gjort en prognos över efterfrågan, produktion och balansutveckling vid besvärsavdelningen. PRV förutsätter att, om den europeiska patentkonventionen (EPC) och samarbetskonventionen (PCT) med svensk medverkan träder i kraft 1977/78, arbetsbelastningen vid verket inte nämnvärt kommer att påverkas förrän i början av 1980-talet.

Utredningens bedömning av arbetsbelastningen på besvärsavdelningen är att resursbehovet under den kommande 10-årsperioden kommer att ligga på ungefär samma nivå som f. n. Genom att under denna period ha resurser motsvarande nuvarande produktionskapacitet bör man, anser utredningen, komma ner i en balans som svarar mot en behandlingstid av ungefär två år.

PRV begärde i anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 att tre av de nuvarande sju göromålsförordnandena som teknisk ledamot skulle ersättas av fasta sådana tjänster. En sammansättning där antalet fast knutna tekniska ledamöter är mindre än halva antalet av avdelningens tekniska ledamöter kunde enligt verket inte anses tillfredsställande för en enhet med besvärsavdelningens domstolsliknande karaktär. PRV begärde även att ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot skulle inrättas. PRV anförde att juristinsatsen dittills kunnat bemästras genom att förutom två lagkunniga ledamöter generaldirektören tjänstgjort som ordförande på en av avdelningarna. Som bisyssla hade också byråchefen på administrativa byrån varit ledamot i besvärsavdelningen. Med den stora belastning som de ordinarie arbetsuppgifterna innebar skulle denne i framtiden endast i undantagsfall kunna tas i anspråk för tjänstgöring i besvärsavdelningen.

Utredningen tillstyrker PRV:s framställning.

*Besvärsavdelningens ledamöter* tillstyrker utredningens förslag att omvandla tre av de nuvarande sju göromålsförordnandena till patenträttsrådstjänster. Rörande förslaget om inrättande av göromålsförordnande som lagfaren ledamot anser besvärsavdelningens ledamöter att fördelen därmed ligger i att varumärkes-, mönster- och namnmålen då normalt kan tas upp i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter utan att verkschefen, administrativa byråchefen eller teknisk ledamot behöver

belastas. De framhåller vidare att det är angeläget att den administrativa byråchefen kvarstår som ledamot vare sig en ny lagfaren ledamot tillkommer eller ej.

*SACO/SR (PI)* anser att ett förordnande som lagfaren ledamot endast bör inrättas om arbetsbelastningen av besvär i varumärkes-, mönster- och namnären den påfordrar en sådan tjänst. Deltagande av en lagfaren ledamot i patentären den betraktas av föreningen som ett föga effektivt utnyttjande av juridisk expertis. En jurist kan, anser föreningen, p. g. a. ärendenas tekniska komplexitet i regel inte delta aktivt i patenterbarhetsbedömningen. Utredningens förslag om inrättande av ett förordnande som lagkunnig ledamot innebär enligt föreningen en försämring av handläggningen av patentären den i den mån antalet tekniska ledamöter minskar från tre till två på en avdelning. Föreningen förordar därför att i de fall lagfaren ledamot erfordras fyra ledamöter deltar, dvs. tre tekniska och en juridisk.

När besvärsavdelningen får ställning som förvaltningsdomstol bör enligt *SACO/SR (JUS)* de administrativa uppgifterna i anslutning till domstolsförfarandet lösas. Under förberedelseskedet samt efter det att beslut har meddelats bör finnas ett kansli som sköter dessa uppgifter. En mer noggrann genomgång och uppteckning av domstolens beslut av prejudicerande natur krävs. Vidare måste skriftväxling, vittnesförhör och förhör med sakkunniga genomföras på ett sådant sätt att rättssäkerhetskraven blir uppfyllda. *SACO/SR (JUS)* ifrågasätter om inte kansliorganisationen borde sättas under ledning av en juridiskt utbildad tjänsteman som ansvarar för både patent-, varumärkes-, mönster- och namnären den. Fördelningen av uppgifterna måste, anser föreningen, tillgå så att ingen sammanblandning mellan den lägre och den högre instansen uppstår.

### 5.8 Förordnanden som föredragande

Utredningen föreslår att det nuvarande systemet med tillfällig inlåning av yngre tekniker från patentavdelningen för föredragning i besvärsavdelningen systematiseras genom ett förfarande av mera varaktiga förordnanden som föredragande om 2—3 år. Man bör i första hand välja tekniker med 3—4 års erfarenhet av arbetet på patentavdelningen till dessa förordnanden. Skyldighet för ledamot på patentavdelningen att åta sig sådant arbete på anmodan av verkschefen bör enligt utredningen föreskrivas i PRV:s instruktion.

*Försvarets civilförvaltning* anser att den nuvarande ordningen med s. k. tillfällig inlåning av tekniker från patentavdelningen kan vara till nackdel för besvärsavdelningens självständighet och stöder därför utredningens förslag med mera varaktiga förordnanden som föredragande.

*PRV* och *SUF* avstyrker utredningens förslag eftersom de betvivlar att föredragandesystemet kommer att innebära ett mera rationellt utnytt-

jande av ledamöternas kapacitet. För att uppnå det resurstillskott som utredningen tänkt sig borde enligt PRV föredragandena ha längre erfarenhet från patentavdelningen än 3—4 år samt förordnas för längre perioder än 2 år. PRV anser vidare att förslaget otvivelaktigt kommer att medföra dubbelarbete eftersom såväl föredraganden som referenten grundligt måste sätta sig in i det komplexa ärendematerialet. PRV instämmer i utredningens uppfattning att ett system med permanenta föredragande inte är lämpligt på besvärsavdelningen då detta sannolikt på sikt skulle medföra en nedskärning av antalet ledamöter. En minskning av antalet ledamöter skulle försvåra för dessa att hålla sig à jour med den tekniska utvecklingen. Förslaget med varaktiga förordnanden kan innebära en sådan risk. Förslaget kommer vidare, framhåller PRV, att innebära en belastning för patentavdelningen med krav på tillsättande av ersättare för den förordnade. Förordnandena bör, understryker PRV, under alla förhållanden bygga på frivillighet och någon skyldighet att åta sig dessa uppgifter bör därför ej inskrivas i verkets instruktion. Den nuvarande korttidsinlåningen har enligt PRV även den fördelen från utbildningssynpunkt att den kommer fler ingenjörer till del. Den värdefulla utbildningen vid besvärsavdelningen borde även, framhåller PRV, kunna komma juristerna till del, om sådana föredragningar införs även i varumärkes-, mönster och namnärenden.

*Besvärsavdelningens ledamöter* tillstyrker utredningsförslaget som de anser väl ägnat att förbättra effektiviteten samt öka produktionen. De framhåller vidare att man för att uppnå detta resultat dock måste förutsätta längre erfarenhet från patentavdelningen samt en förlängning av tjänstgöringstiden på besvärsavdelningen. Tjänstgöring som föredragande måste, betonar besvärsavdelningen, vara frivillig. Ekonomiska och övriga villkor får härvid bestämmas på vanligt sätt. Återgång till patentavdelningen efter förordnandetidens slut bör enligt besvärsavdelningens ledamöter ske på sådant sätt att vederbörandes förmåner ökas och ej minskas. Till skillnad från utredningen anser besvärsavdelningens ledamöter liksom tre byråchefer vid PRV att systemet med föredragande inte behöver prövas ytterligare utan redan nu kan införas permanent. Besvärsavdelningen invänder bestämt mot utredningens uppfattning att särskilda föredragande inte skulle erfordras för varumärkes-, mönster- och namnärenden. Under ett flertal år har jurister från andra enheter tagits i anspråk som föredragande i dessa ärenden vilket har visat sig ha positiv inverkan på balanssituationen. Besvärsavdelningens ledamöter framhåller även att det trots allt är viktigare att få medel för permanent föredragning än att få ytterligare en lagfaren ledamot.

*SPOF* noterar med stor oro att balansen för gruppen patentärenden fortsätter att öka. Besvärsavdelningens krafter bör enligt *SPOF* koncentreras på att arbeta bort nuvarande balans av patentärenden. *SPOF* stöder utredningsförslaget särskilt eftersom samtliga ledamöter på besvärs-

avdelningen är positiva till denna lösning. SPOF understryker också vad utredningen sagt om utbildnings- och "korsbefruktningsvärdet" av ett system med relativt unga föredragande. Föreningen anser att besvärssavdelningens arbetsbelastning skulle kunna minskas ytterligare genom en översyn av handläggningsformerna på patentavdelningen.

*Svenska industriens patentingenjörers förening* och *SI* anser att det genom praktiska erfarenheter står helt klart att det är den s. k. kompakta handläggningen vid patentavdelningen som orsakat den stora ärendetillströmningen till besvärssavdelningen. De anser att utredningens analys i föredragandefrågan är övertygande och att förslaget med långtidsförordnanden därför på sikt bör vara till gagn för såväl patent- som besvärssavdelningen.

*Sveriges advokatsamfund* finner det otillfredsställande att besvärssavdelningens resurser inte kunnat bringas i nivå med den ökade tillströmningen av ärenden och anser att utredningens målsättning med en behandlingstid på två år är alltför blygsam. Samfundet anser att ytterligare personella resurser bör ställas till besvärssavdelningens förfogande.

*SACO/SR (PI)* säger sig inte kunna tillstyrka utredningens förslag om inrättande av särskilda tjänster som föredragande vid besvärssavdelningen samt riktar en allvarlig invändning mot förslaget att föreskriva skyldighet för ledamot av patentavdelningen att åta sig sådana förordnanden. Om föredragandeförordnanden över huvudtaget skall införas bör detta enligt föreningen ske helt på frivillig basis. Utredningens argument till stöd för föredragning är alltför svaga. Endast en ringa kostnadsbesparing är enligt föreningen att vänta med särskilda föredragande jämfört med nuvarande system med ledamotsföredragning. *SACO/SR (PI)* anser att förslaget dessutom måste medföra en kapacitetsminskning för patentavdelningen med därvid tillkommande krav på nyanställningar som inte tillräckligt belysts i betänkandet. Utbildningsvärdet förnekas ej eftersom detta enligt föreningen hjälper granskarna att precisera gransdragningen vid patenterbarhetsbedömningen samt tränar upp logiken i motiveringen. Nuvarande sju göromålsförordnandena bör i stället permanentas.

Enligt *TCO* bör besvärssavdelningen ha en fast kader av ledamöter som motsvarar behovet. *TCO* anser att en förstärkning av besvärssavdelningens kapacitet med tillfälliga förordnanden av tekniker från patentavdelningen som föredragande inte går att genomföra mot bakgrund av lagen om anställningsskydd. Eftersom det genom utredningens förslag inte påvisats att resursvinsterna för besvärssavdelningen uppväger nackdelarna för patentavdelningen kan organisationen inte tillstyrka förslaget. Däremot bör det nuvarande systemet med korttidsinlånning bibehållas eftersom det, utan att rotelarbetet på patentavdelningen nämnvärt eftersätts, fyller vidareutbildningsbehovet för ett betydande antal ingenjörer.

### 5.9 Omvandling av internprogrammet Besvärssärenden till huvudprogram

PRV föreslog i 1975/76 års anslagsframställning att internprogrammet Besvärssärenden borde omvandlas till ett huvudprogram då vissa olägenheter var förbundna med att det utgör ett internprogram. Programmet arbetsuppgifter utgör en självständig del av verket, anförde PRV, utan annat administrativt samband med övriga programenheter än en mindre inlåning i utbildningssyfte av ingenjörer från programmet Patentärenden och viss föredragningshjälp från jurister på andra enheter. Även programmets tämligen stora monetära omslutning motiverade att programmet omvandlas till ett självständigt huvudprogram.

Utredningen tillstyrker förslaget och anför att det framstår som naturligt med hänsyn till den markering av besvärssavdelningens ställning av domstol som utredningen föreslår.

PRV och SUF tillstyrker utredningsförslaget men utgår från att så länge som besvärssavdelningen utgör en av verkets enheter detta ej medför någon ändring av dess relationer administrativt sett i förhållande till verket i övrigt. *Besvärssavdelningens ledamöter* tillstyrker förslaget som de anser otvivelaktigt kommer att stärka avdelningens självständiga ställning i förhållande till andra enheter i verket.

SPOF anser att den eventuella budgettekniska omvandlingen undandrar sig föreningens bedömning men vill ändå framhålla att en eventuell omvandling till huvudprogram inte får leda till ett krav på lönsamhet eller viss täckningsgrad för besvärssavdelningens verksamhet.

### 5.10 Besvärssavdelningens benämning

Besvärssavdelningen bör enligt utredningen även i framtiden behålla sitt namn främst med hänsyn till den hävd som benämningen erhållit både nationellt och internationellt.

Utredningens argumentation i namnfrågan finner varken *regeringsrättens ledamöter*, *Svenska föreningen för industriellt rättsskydd*, *Svenska industriens patentingenjörers förening* eller *SI* särskilt övertygande. Föreningen för industriellt rättsskydd anser att ett fortsatt användande av den nuvarande benämningen vore närmast missvisande och föreslår liksom *regeringsrättens ledamöter* ett namn som bättre markerar avdelningens domstolsposition, t. ex. patenträtten. *Besvärssavdelningens ledamöter* anför att en benämning som patentdomstolen eller patenträtten skulle ha vissa fördelar. Svenska industriens patentingenjörers förening och *SI* menar att det kan ha en psykologisk effekt att faktiskt markera besvärssavdelningens ändrade status och föreslår besvärsrätten. *Svea hovrätt* anser att den nuvarande benämningen kan kvarstå så länge avdelningen är knuten till PRV, men att den bör bli föremål för omprövning om avdelningen framdeles görs till en fristående domstol.

## 6 Föredraganden

### 6.1 Inledning

Patent- och registreringsverket (PRV) är central myndighet för handläggning av ärenden på det industriella rättsskyddets och namnrättens områden och för ärenden om registrering av aktiebolag m. m. Enligt lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning (ändrad 1970: 493) skall inom verket finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, mönster och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn. Sökanden i förstnämnda tre grupper av ärenden kan utan prövningstillstånd fullfölja talan till regeringsrätten.

I 11 § instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket (omtryckt 1972: 372, ändrad senast 1973: 415) föreskrivs att besvärsavdelningen består av generaldirektören, sex patenträttsråd som tekniskt kunniga ledamöter samt två patenträttsråd och en byråchef som lagkunniga ledamöter. Med anledning av en framställning från verket förklarade Kungl. Maj:t den 30 juni 1971, att besvärsavdelningen tills vidare utöver de tjänstemän som anges i instruktionen fick bestå av fyra tjänstemän med förordnande att bestrida göromål som ankommer på patenträttsråd, som är tekniskt kunnig ledamot. Senare har antalet sådana förordnanden utökats, så att det f. n. uppgår till sju.

Enligt 12 § instruktionen arbetar besvärsavdelningen på två avdelningar. På den ena av dessa är generaldirektören ordförande, på den andra den ledamot som regeringen förordnar. Regeringen har, från och med budgetåret 1972/73 förordnat, att besvärsavdelningen tills vidare skall arbeta på tre avdelningar.

Besvärsavdelningen är beslutför med tre ledamöter. Vid handläggning av patentärenden skall minst två ledamöter vara tekniskt kunniga. Om ärendets beskaffenhet fordrar det skall lagkunnig ledamot delta. Vid handläggning av mönster-, varumärkes- och nämnärenden skall minst två ledamöter vara lagkunniga.

Näringsutskottet framhöll i betänkande NU 1972: 56 med anledning av mot. 1972: 924 om inrättande av en fristående patentdomstol, att besvärsavdelningen i organisatoriskt hänseende utgjorde en inom svensk statsförvaltning helt unik företeelse. Besvärsavdelningen prövade, anförde utskottet, såsom förvaltningsdomstol besvär över beslut som fattats på andra enheter inom samma myndighet som den som avdelningen själv tillhör. Först sedan talan fullföljdes till regeringsrätten skulle enligt utskottet saken prövas av en helt fristående förvaltningsdomstol. Detta speglade den allmänna osäkerheten om avdelningens förvaltningsrättsliga ställning som rätt alltsedan avdelningens tillkomst 1931. Riksdagen anhöll genom skrivelser i december 1972 (rskr 1972: 334) och mars 1973

(prop. 1973: 1, NU 1973: 16, rskr 1973: 93) om en översyn rörande PRV:s besvärsavdelning i enlighet med vad näringsutskottet anfört.

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet en sakkunnig med uppdrag att göra en översyn av besvärsavdelningens organisation och arbetsformer. I direktiven angavs bl. a. att den sakkunnige i första hand borde rikta in sin översyn på de frågor, som kunde lösas oberoende av utvecklingen av patentadministrationen inom den europeiska patentorganisationen, samt att den sakkunnige vid sina överväganden borde utgå från i stort sett sammanlagt oförändrade personella resurser för patent- och besvärsavdelningarna.

Den sakkunnige (H 1973: 01) avgav den 10 mars 1976 sitt betänkande Besvärsavdelningen inom patent- och registreringsverket (Ds H 1976: 1). I betänkandet föreslås att man genom en ny lag om besvärsavdelningen skall undanröja den tidigare oklarheten om avdelningens förvaltningsrättsliga ställning så att avdelningen nu uttryckligen görs till förvaltningsdomstol. Detta kan enligt utredningens förslag åstadkommas utan några genomgripande administrativa förändringar. I utredningens förslag markeras ställningen som förvaltningsdomstol främst genom införandet av krav på domare för ledamöter och föredragande. För den föreslagna nya lagen har främst förvaltningsprocesslagen tjänat som förebild i vissa hänseenden. Utredningen förutsätter att besvärsavdelningen även fortsättningsvis kommer att vara knuten till PRV på i princip samma sätt som för närvarande. Bland utredningens förslag i övrigt kan nämnas att verkschefen inte längre skall vara ordinarie ordförande på avdelning av besvärsavdelningen men dock kunna inträda som ordförande. Han förutsätts också vara ordförande då besvärsavdelningen sammanträder i plenum. Vidare föreslås att ett system för mer varaktiga förordnanden av föredragande införs. I fråga om muntlig förhandling — vid vilken också vittnesförhör avses kunna hållas — föreslås att sådan i princip skall vara offentlig. I vissa uppenbara fall skall enligt förslaget begäran om muntlig förhandling kunna avslås. Utredningen lägger också fram förslag om att avskära den för närvarande rådande möjligheten att jämka kraven i en patentansökan vid fullföljd till regeringsrätten. Härigenom bedöms en lättnad kunna uppstå i besvärsavdelningens arbetsbörda.

Utredningens förslag till förstärkning av besvärsavdelningens förvaltningsrättsliga ställning tillstyrks i allt väsentligt av nästan samtliga remissinstanser. Härigenom undanröjs enligt flertalet yttranden den hitillsrådande oklarheten huruvida besvärsavdelningen är att betrakta som förvaltningsdomstol i egentlig mening. Vissa remissinstanser, bl. a. regeringsrättens ledamöter, beklagar dock att utredningen genom för snäva direktiv inte har kunnat ta ställning till besvärsavdelningens omvandling till en från PRV helt fristående domstol.

Att utredningen har utformat lagförslaget med ledning av reglerna i förvaltningsprocesslagen finner de flesta remissinstanserna förtjänstfullt. Utredningens förslag rörande verkschefens ställning på besvärssavdelningen finner de remissinstanser som uttalat sig härom dock helt oacceptabelt. Flera instanser föreslår att ordförandeskapet på besvärssavdelningen helt skiljes från verkschefsfunktionen.

Utredningens förslag att skära av en sökandes hittillsvarande rätt att jämka patentkraven vid fullföljd till regeringsrätten tillstyrks av ett mindre antal av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan, medan fler avstyrker förslaget eller anser den bakomliggande utredningen på olika sätt otillräcklig. Bland de senare anser flera remissinstanser att utredningen i denna fråga skulle ha vunnit på en mer ingående analys av arbetsbelastningen på såväl besvärssavdelningen som patentavdelningen.

## 6.2 Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning

Lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning tillkom samtidigt med en revision av den patenträttsliga lagstiftningen (prop. 1966: 40, 1 LU 1967: 53, rskr 1967: 325). Utredningsarbetet hade bedrivits inom den svenska kommittén för nordiska patent. Kommittén ansåg det lämpligt att med hänsyn till besvärssavdelningens karaktär av förvaltningsdomstol uppta de grundläggande bestämmelserna om avdelningen i lag. Närmare bestämmelser om förfarandet borde enligt kommittén liksom förut kunna meddelas i administrativ väg. I allmänhet godtogs kommitténs lagförslag. Några remissinstanser, däribland förvaltningsdomstolskommittén och besvärssakkunniga ansåg dock, att besvärssavdelningen borde ha erhållit en mer klart markerad karaktär av domstol och att dess verksamhet därvid borde ha reglerats mera ingående än kommittén hade föreslagit.

Förvaltningsdomstolskommittén anförde bl. a. att en lämpligare benämning såsom patentdomstolen behövdes för att markera avdelningens karaktär av förvaltningsdomstol. Kommittén ansåg att förfarandet hos domstolen i huvudsak borde regleras i lag eventuellt med den 1961 antagna lagen om försäkringsdomstol som förebild. Kommittén ville inte påyrka att patentverkets besvärssinstans personellt skulle helt avgränsas från verket i övrigt. Frågan om ordförandeskapet i besvärssinstansen krävde enligt förvaltningsdomstolskommitténs uppfattning dock särskilt övervägande. Härvid borde dryftas om inte ordförandeskapet i besvärssinstansen borde göras till en särskild post utan anknytning till verkschefsfunktionen.

Besvärssakkunniga ansåg att det förelåg behov av ett kvalificerat förfarande hos besvärssavdelningen och att detta behov lämpligen borde tillgodoses genom att avdelningen reellt omvandlades till en förvaltningsdomstol. För att avdelningen skulle kunna utgöra domstol krävdes enligt

besvärssakkunniga vissa organisatoriska förändringar. Bl. a. borde avdelningen brytas ut ur verket och bilda en från detta fristående myndighet, förslagsvis benämnd patentdomstolen. Någon personalunion eller annan organisatorisk sammanbindning borde enligt besvärssakkunniga inte få förekomma mellan patentdomstolen och patentverket. I domstolen borde sålunda patentverkets chef inte ingå som ledamot. Domstolen borde i stället lyda under egen ordförande. Besvärssakkunniga föreställde sig dock att det av praktiska skäl skulle vara både nödvändigt och lämpligt att upprätthålla visst samband mellan patentdomstolen och patentverket i fråga om lokaler, skrivpersonal m. m. En fördel härmed skulle vara att den antydda reformen i och för sig inte skulle kräva nämnvärt ökade kostnader.

I propositionen med förslag till den nya patentlagstiftningen (prop. 1966: 40, s. 270) framhölls att frågan om besvärsavdelningens organisation och arbetsformer ägde nära samband med spørsmålet om inrättandet av en nordisk besvärsinstans för patentärenden och att starka skäl talade för att man borde avvakta hur detta spørsmål slutligen löstes, innan man tog ställning till frågan om en nyorganisation av besvärsavdelningen. Vid den därpå följande riksdagsbehandlingen anförde första lagutskottet (1 LU 1967: 53, s. 26) bl. a. att det syntes ofrånkomligt att avvakta införandet av en gemensam nordisk besvärsinstans innan det var möjligt att ta ställning till en nyorganisation av besvärsavdelningen.

Det förslag till en ny lag om besvärsavdelningen som utredningen har lagt fram, avses ersätta de knapphändiga regler om besvärsavdelningens verksamhet som finns intagna i 1967 års lag om besvärsavdelningen och på vissa andra håll, bl. a. i instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket. Den förvaltningsrättsliga regleringen av avdelningens verksamhet står efter genomförandet av 1971 års förvaltningsrättsreform enligt utredningen inte i klass med vad som gäller på andra områden inom förvaltningsrätten. Med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter som avdelningen har att fylla ter sig detta omotiverat, framhåller utredningen, som därför i sina förslag har försökt åstadkomma en anpassning av avdelningens verksamhet till de principer som kommit till uttryck i förvaltningsrättsreformen samtidigt som man också har försökt beakta verksamhetens mycket speciella karaktär.

Utredningen framhåller, att det förhållandet att besvärsavdelningen utgör en integrerad del av verket inte torde kunna hindra att avdelningen klassificeras som förvaltningsdomstol. Härvid hänvisas till att de i samband med 1971 års reform inrättade länsrätterna och länskskatterätterna är knutna till länsstyrelserna såväl i administrativt som i personellt hänseende.

Övervägande skäl talar enligt utredningens mening för att besvärsavdelningen uttryckligen görs till förvaltningsdomstol. Utredningen betonar att besvärsavdelningens verksamhet sakligt sett innebär en myndig-

hetsutövning som ligger betydligt närmare vad som är karaktäristiskt för förvaltningsdomstolar än för förvaltningsmyndigheter. Avdelningens verksamhet att som andra instans pröva besvär över beslut som fattas på bl. a. patentavdelningen torde — bortsett från att verksamheten inte täcker ett så brett register som är kännetecknande för en allmän förvaltningsdomstol — närmast vara att jämföra med rättskipningen i kammar rätt och täcks enligt utredningens mening väl av begreppet rättskipning i regeringsformen.

Några genomgripande organisatoriska förändringar anser utredningen inte behövliga för att åstadkomma omvandlingen utan det kan huvudsakligen röra sig om en formell och terminologisk anpassning till vissa av de grundläggande regler som gäller för förvaltningsdomstolar.

Markeringen av besvärsavdelningens ställning som förvaltningsdomstol sker enligt utredningen främst genom införandet av krav på avläggande av domared för ledamöter och föredragande samt genom att avdelningen ges möjlighet att hålla vittnesförhör i samband med muntlig förhandling.

Flertalet remissinstanser tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag och förklarar att besvärsavdelningen därigenom ges en starkare förvaltningsrättslig ställning och får karaktären av förvaltningsdomstol. Några remissinstanser, däribland regeringsrättens ledamöter och Föreningen för industriellt rättsskydd, beklagar dock att utredningen genom alltför snäva direktiv inte har kunnat ta ställning till besvärsavdelningens omvandling till en från patentverket fristående domstol. Enligt dessa instanser bör detta på sikt vara målsättningen.

Regeringsrättens ledamöter tillstyrker utredningens förslag med den reservationen att verkschefen inte längre bör ingå som ledamot av besvärsavdelningen. Kammar rätten i Stockholm kritiserar förslaget och påpekar att vissa förhållanden t. ex. verkschefens nuvarande och framtida uppgifter samt inlåningen av tekniker från patentavdelningen förtar känslan av att besvärsavdelningen är en från underinstansen skild förvaltningsdomstol. Kammar rätten anser därför att besvärsavdelningen bör behålla sin nuvarande ställning så länge den administrativa ordningen och organisationen består.

Jag vill här först erinra om att näringsutskottet i sitt betänkande (NU 1972: 56) noterade att det internationella samarbetet på patentområdet tog sikte på organisatoriska lösningar som kunde få långtgående verkningar för det svenska patentverket. Detta syntes enligt utskottets mening tala mot igångsättandet av en utredning, vars syfte var att ombilda besvärsavdelningen till en från PRV fristående domstol. Utskottet ansåg dock att hänsyn borde tas till de förvaltningsrättsliga synpunkter som inlagit en framträdande plats i flera av remissyttrandena över mot. 1972: 924. Dåvarande departementschefen underströk för egen del att besvärsavdelningens omvandling till en från PRV fristående domstol inte kunde

bedömas förrän framtida erfarenheter från den europeiska patentorganisationen kunnat utvärderas. Utredningsdirektiven gavs mot bakgrund härav en mycket restriktiv utformning.

En reform av sådan begränsad omfattning som den nu föreslagna kan enligt min mening inte anses föregripa vare sig utvecklingen på det internationella planet eller i övrigt frågan rörande den svenska patentadministrationen. Reformen undanröjer dock i väsentlig mån de invändningar som kan riktas mot det nuvarande systemet och synes mig från rättssäkerhetssynpunkt vara väl motiverad.

Vad gäller frågan om besvärssavdelningen i framtiden bör omvandlas till en fristående domstol utan organisatoriskt eller administrativt samband med PRV så har jag från rent principiell synpunkt stor förståelse för de skäl härför som redovisats av de remissinstanser som förordar en sådan förändring. Jag anser dock att man, innan en sådan genomgripande förändring kan övervägas, måste avvakta erfarenheterna från främst det blivande europeiska patentverket, vars besvärskamrar för övrigt är inbyggda i verket. De skäl utredningen har anfört för att nu företa en förhållandevis begränsad reform av besvärssavdelningen och dess förvaltningsrättsliga ställning har godtagits av det helt övervägande antalet remissinstanser. Även jag finner dessa skäl beaktansvärda. Innan jag är beredd att ta definitiv ställning i denna fråga vill jag dock med anledning av de invändningar rörande främst verkschefens ställning som regeringsrättens ledamöter och kammarrätten riktat mot förslaget att låta besvärssavdelningen få status av förvaltningsdomstol anföra följande.

Till en början vill jag erinra om den grundläggande betydelse för rättssäkerheten som domstolarnas självständighet har. Detta underströks också vid tillkomsten av 1974 års regeringsform (prop. 1973: 90) av fördragande departementschefen. Enligt 11 kap. 2 § regeringsformen får ingen myndighet bestämma hur en domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur en domstol i övrigt skall tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall. Denna bestämmelse garanterar en med myndighet integrerad förvaltningsdomstols självständiga ställning gentemot myndigheten. Även om handläggningen inom besvärssavdelningen innefattar ett visst mått av teknisk service som normalt inte förekommer vid domstolar, anser jag i likhet med regeringsrättens ledamöter detta inte utgöra något hinder mot att i och för sig kunna betrakta avdelningen som domstol. Jag kan också ansluta mig till utredningens mening att det inte kan sättas i fråga att besvärssavdelningens uppgifter och funktion i allt väsentligt innebär rättskipning enligt 1 kap. 8 § regeringsformen. De betänkligheter som med hänsyn främst till verkschefens ställning på besvärssavdelningen uttryckts av regeringsrättens ledamöter och kammarrätten delas även av mig. De synes dock i väsentlig mån kunna undanröjas om mitt förslag i det följande beträffande verkschefens ställning följs.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker jag utredningens förslag i

denna del genom vilket besvärssavdelningen inom patentverket formellt får ställning som förvaltningsdomstol.

Jag delar också uppfattningen att bestämmelserna i en ny lag lämpligen kan utformas med ledning av reglerna i förvaltningsprocesslagen. I vissa hänseenden behöver dock den föreslagna lagtexten ändras i sak. Jag återkommer närmare härtill i specialmotiveringen.

### 6.3 Verkschefens ställning

I direktiven för utredningen erinras om PRV:s skrivelse av den 4 april 1972 beträffande verkschefens ställning som ordförande på en av avdelningarna inom besvärssavdelningen. Verket anförde häri bl. a. att verkschefen på grund av deltagande i den internationella verksamheten inom det industriella rättsskyddets område och ökat arbete med intern administration kunnat ägna mindre tid till arbetet på besvärssavdelningen. Man föreslog därför att verkschefen skulle befrias från sin uppgift att vara ordinarie ordförande för en av avdelningarna inom besvärssavdelningen men att denne även fortsättningsvis skulle kunna träda in på avdelningen samt att han borde vara avdelningens ordförande vid plenum. Härigenom skulle verkschefen beredas möjlighet att delta i principbeslut samt medverka till en för avdelningarna enhetlig praxis.

Utredningen har anslutit sig till PRV:s förslag och anser att något principiellt hinder inte föreligger för verkschefens deltagande på besvärssavdelningen. Man betonar också att en ordning där verkschefen medverkar i första eller andra instans överensstämmer med vad som gäller i de övriga nordiska länderna samt Nederländerna och Österrike.

Av de remissinstanser som har uttalat sig i denna fråga är det endast PRV och Svenska uppfinnareföreningen som har stött utredningens förslag. Övriga, dvs. regeringsrättens ledamöter, Svea hovrätt, kammarrätten i Stockholm, besvärssavdelningens ledamöter, Sveriges advokatsamfund, Föreningen för industriellt rättsskydd och Svenska patentombuds-föreningen har samtliga ifrågasatt lämpligheten av att verkschefen fortsättningsvis deltar i den dömande verksamheten på besvärssavdelningen.

De remissinstanser som har kritiserat utredningens förslag har särskilt betonat det orimliga i att verkschefen som domare på besvärssavdelningen kan komma att få ta ställning till invändningar om bristande laglighet i bestämmelser som han själv i egenskap av verkschef och med stöd av 41 § patentkungörelsen (1967: 838) har fastställt. Dessa s. k. patentbestämmelser innehåller, framhåller besvärssavdelningens ledamöter, i stor utsträckning anvisningar angående tolkningen och tillämpningen av patentlagstiftningen. I ett fall där part gör gällande att en sådan bestämmelse ej är förenlig med lagen har verkschefen, understryker man i yttrandet, givetvis svårt att med opartiskt sinne ta del av och bedöma argumenteringen. Det är, menar besvärssavdelningens ledamöter, sannolikt att

verkschefen i en sådan situation står fast vid den bestämmelse han tidigare fastställt såsom chef för verket. Regeringsrättens ledamöter förklarar med hänvisning bl. a. till de betänkligheter mot verkschefens medverkan i besvärssavdelningens dömande verksamhet som förvaltningsdomstolskommittén och besvärssakkunniga uttalade i sina remissyttranden vid tillkomsten av 1967 års lag om besvärssavdelningen, att en särskild befattning som ordförande inrättas på avdelningen samt framhåller att en sådan ordförande bör vara lagfaren.

Utredningen har i samband med diskussionen om besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning gjort vissa jämförelser med de 1971 inrättade länsrätterna och länsskatterätterna, vilka både i administrativt och personellt hänseende är knutna till länsstyrelsen. Kammarrätten framhåller i sitt remissvar att den gjorda jämförelsen med länsdomstolarna på denna punkt är missvisande, eftersom varken landshövdingen eller länsstyrelsens styrelse kan influera på länsdomstolarnas eller dessa underinstansers bedömanden.

PRV delar de av utredningens anförda synpunkterna och tillägger att det med utredningens konstruktion bl. a. underlättas för verket och dess chef att uppträda i internationella sammanhang med tillräcklig auktoritet i fråga om sakkunskap på patentområdet. Att verkschefen ges tillfälle delta i beslut av principiell betydelse och att han kan medverka till enhetlighet i praxis mellan besvärssavdelningens avdelningar anser verket också vara ytterst betydelsefullt. Besvärssavdelningens ledamöter vitsordar i och för sig önskvärdheten av att verkschefen regelbundet får kontakt med de enskilda ärendena men anser att denna kontakt kan uppnås genom föredragning av viktigare ärenden av företrädare för patentavdelningen, varumärkesbyrån etc.

Med anledning av utredningens uttalande att det inte föreligger något principiellt hinder för verkschefens deltagande på besvärssavdelningen vill jag framhålla att jag delar den uppfattning som har uttryckts vid remissbehandlingen att det är just på det principiella planet som betänkligheter framträder. Som jag nyss har framhållit i samband med behandlingen av frågan om besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning är domstolarnas självständighet av grundläggande betydelse för rättssäkerheten. Detta synsätt har också i regeringsformen kommit till uttryck på flera sätt. Bl. a. slås såsom jag nyss anför i 11 kap. 2 § regeringsformen fast att ingen myndighet får bestämma hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur domstol i övrigt skall tillämpa rättsregel i särskilt fall.

För egen del är jag av samma uppfattning som PRV och besvärssavdelningens ledamöter i fråga om vikten av att verkschefen verkligen är väl insatt i hela den verksamhet han skall leda. Sådan information och kunskap kan han dock få även på andra sätt än genom att delta i besvärssavdelningens arbete. Ett sätt kan vara att verkschefen såsom har föreslagits av besvärssavdelningens ledamöter mer aktivt deltar i arbetet

i första instans, dvs. på patentavdelningen, varumärkesbyrån etc. Vidare kan besvärsavdelningens ledamöter regelbundet informera verkschefen om avgöranden i enskilda ärenden av större betydelse.

Vad utredningen och verket har anfört till stöd för att verkschefen allttjämt skall kunna delta i besvärsavdelningens arbete finner jag mot bakgrund av vad sålunda har anförts inte utgöra tillräckliga skäl för att behålla den hittills gällande ordningen. Detta blir särskilt påtagligt om besvärsavdelningen uttryckligen får ställning av förvaltningsdomstol. Jag ansluter mig därför till den övervägande remissopinionen och förordar att verkschefen inte längre skall kunna ingå som ledamot av besvärsavdelningen. I stället föreslår jag att en av ledamöterna på besvärsavdelningen utses till ordförande på avdelningen. Denne bör som regeringsrättens ledamöter har förordat vara lagfaren.

Den föreslagna ändringen rubbar inte verkschefens administrativa ansvar för besvärsavdelningen. Liksom hittills bör verkschefen medverka i budgetarbetet och produktionsplaneringen på avdelningen. Det kan också vara av värde att verkschefen medverkar i viktigare personalärenden.

Jag vill i detta sammanhang också beröra bestämmelsen i instruktionen för PRV att en byråchef vid verket är lagkunnig ledamot på besvärsavdelningen. På liknande grunder som har anförts beträffande verkschefen anser jag att inte heller denna ordning bör förekomma annat än i rena undantagsfall såsom vid sjukdom o. d.

#### 6.4 Förfarandet för tillsättande av ledamöter på besvärsavdelningen

Utredningen har i sitt betänkande inte uttalat sig i fråga om ordningen för tillsättande av ledamöter på besvärsavdelningen. Besvärsavdelningens ledamöter kritiserar den nuvarande ordningen härför. Denna innebär att verkschefen vid ledighet på en patenträttsrådstjänst anmäler detta till regeringen med förslag till ny innehavare av tjänsten. I praxis har det enligt besvärsavdelningens ledamöter tillgått så att verkschefen i överläggning med dem hört deras åsikt om tänkbara kandidater utan att dock vara bunden av de önskemål som därvid kan ha framkommit. Något ansökningsförfarande har inte tillämpats. Enligt besvärsavdelningens ledamöter bör tjänst som patenträttsråd tillsättas efter ansökningsförfarande, varvid besvärsavdelningen i plenum bör avge förord.

Även PRV och TCO förordar att ett ansökningsförfarande införs vid tillsättandet av tjänst som patenträttsråd. PRV framhåller vikten av att också patentavdelningen och annan enhet hörs samt att förord därför bör avges av besvärsavdelningen och berörd enhet gemensamt.

Jag finner det naturligt att tjänster som patenträttsråd, i likhet med flertalet andra domartjänster, bör tillsättas efter ansökan. Föreskrifter i dessa frågor kan meddelas av regeringen, varvid också närmare kan bestämmas om avgivande av förord etc. Därvid måste avgörande vikt fäs-

tas vid att man får ett öppet tillsättningsförfarande som på bästa sätt kan ge en allsidig bedömning av sökandens kompetens. Olika vägar härför kan tänkas. En sådan väg kan vara att låta patentverkets styrelse avge förord sedan den först hört besvärsavdelningen.

### 6.5 Muntlig förhandling

I 23 § andra stycket instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket föreskrivs att begäran av sökande eller behörig invändare om muntlig förhandling i patent-, varumärkes- eller namnärende inte får avslås, såvida vederbörande inte förut beretts tillfälle att yttra sig vid sådan förhandling på den avdelning, byrå eller sektion, där ärendet handläggs. Enligt arbetsordningen för besvärsavdelningen kan ledamot på avdelningen sätta ut muntlig förhandling för beredning av ett ärende.

Utredningen anför att besvärsavdelningens ledamöter vid överläggningar med utredningen har omtalat att de muntliga förhandlingarna är betungande och att antalet förhandlingar som flyttas på begäran av part skapar problem för avdelningen ur planeringssynpunkt. Verkets kunder, å andra sidan, fäster enligt utredningen stor vikt vid möjligheten att få till stånd muntlig förhandling eftersom de anser att denna förhandlingstyp många gånger bidrar till att bättre klarlägga ärendet. Därvid har också anförts att muntlig förhandling ofta begärs för att få ett begrepp om när ett ärende kan väntas komma upp till slutligt avgörande. Utredningen framhåller att inte heller enligt förvaltningsprocesslagen part har någon ovillkorlig rätt till muntlig förhandling. I 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen föreskrivs sålunda att muntlig förhandling skall hållas, om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det. Utredningen föreslår att den rådande ovillkorliga rätten att få till stånd muntlig förhandling modifieras för part så att besvärsavdelningen ges möjlighet att i vissa uppenbara fall avslå sådan begäran.

Muntliga förhandlingar har hittills inte varit offentliga vid förfarandet i besvärsavdelningen. Utredningen föreslår här att den i förvaltningsprocesslagen vedertagna principen om offentlighet vid muntlig förhandling utsträcks till att omfatta även besvärsavdelningen eftersom förfarandet härigenom skulle bli detsamma som det som gäller för andra förvaltningsdomstolar.

Utredningsförslagen ansluter sig i dessa frågor till de regler som föreslogs i förslaget om inrättande av ett nordiskt patentråd (Nordisk utredningsserie 1968: 1).

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget om möjlighet att avslå begäran om muntlig förhandling. Samtidigt uttalas dock en förhoppning att besvärsavdelningen inte kommer att tolka den föreslagna regeln allt-

för restriktivt, utan att avdelningen fortsättningsvis endast i undantagsfall kommer att avvisa en begäran om muntlig förhandling.

Svenska industriens patentingenjörers förening och Sveriges industriförbund avstyrker utredningens förslag och förordar att rätten till muntlig förhandling förblir ovillkorlig. De framhåller att ett ökat utnyttjande av denna förhandlingsform möjligen skulle kunna förkorta handläggningstiden på avdelningen.

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget att muntlig förhandling i princip skall vara offentlig.

I likhet med flertalet remissinstanser delar jag de synpunkter utredningen har framfört angående möjlighet att avslå en begäran om muntlig förhandling samt angående offentlighet vid förhandling. Till den författningsmässiga utformningen av bestämmelserna härom återkommer jag i specialmotiveringen. Jag vill dock redan nu framhålla att det inte annat än i rena undantagsfall kan komma i fråga att avslå en begäran om muntlig förhandling. Man måste därför räkna med att en sådan begäran i allmänhet kommer att bifallas.

## 6.6 Vissa frågor i samband med fullföljd av talan till regeringsrätten

### 6.6.1 Nuvarande ordning

Sökande får f. n. fullfölja talan mot beslut av besvärsavdelningen i mål om patent, mönster och varumärken utan inskränkning till regeringsrätten. I sådana mål gäller ej heller krav på prövningstillstånd.

Enligt 13 § patentlagen (1967: 837) får en ansökan om patent inte ändras så, att patent söks på något som inte framgick av ansökningshandlingarna, när ansökningshandlingarna gjordes eller enligt 14 § samma lag skall anses gjord. Med ansökningshandlingar avses i detta sammanhang de i 19 § patentkungörelsen (1967: 838) angivna grundhandlingarna — dvs. i första hand beskrivning med tillhörande ritning och patentkrav avfattade på svenska, danska eller norska språket — som förclåg när ansökningshandlingarna gjordes.

Förbudet mot ändring i 13 § patentlagen — som tillkommit på grund av de rättsverkningar som är förbundna med ansökningshandlingarna — riktar sig mot såväl ett införande i patentkraven av nya bestämmelser (en inskränkning av skyddsomfånget), vilka inte har stöd i grundhandlingarna, som ett avlägsnande ur patentkraven av bestämmelser (en utvidgning av skyddsomfånget) vilket innebär att krav riktas på en uppfinning utöver vad som framgick av grundhandlingarna. Däremot träffar förbudet inte sådana ändringar som innebär ett förtydligande, en inskränkning eller en utvidgning som håller sig inom ramen för det som framgår av grundhandlingarna. Rörande den närmare innebörden härav hänvisar utredningen till vad i detta hänseende anfördes av de nordiska kommittéerna i deras slutbetänkande (Nordisk utredningsserie 1963: 6)

som ligger till grund för gällande lagstiftning i ämnet.

I syfte att hålla i sär de olika former av ändring av patentkraven som sålunda regleras — direkt och indirekt — inom ramen för patentlagen kallas i fortsättningen i likhet med i utredningen den sist angivna typen av ändringar som så att säga kan anses tillåtna för jämkning av patentkraven.

Jämkning av kraven kan av sökanden göras självmant eller, vilket torde vara det vanliga, med anledning av innehållet i tekniskt föreläggande som utfärdats i samband med granskning av ansökningen inom patentverket och som i regel hänvisar till den inom verket gjorda utredningen om nyhetsläget. En mot ansökningen gjord invändning enligt 21 § patentlagen kan givetvis också vara av beskaffenhet att föranleda jämkning.

Enligt vad som f. n. gäller, är rätten att jämka patentkraven inte begränsad till handläggningen i första instans, dvs. i patentavdelningen. I överensstämmelse med rådande uppfattning avser prövningen i överinstanserna, liksom i patentavdelningen, att åstadkomma en materiellt sett riktig bedömning av patentansökningen i syfte att skapa det rättsskydd som ter sig motiverat i det enskilda fallet. Härav anses f. n. följa att ny utredning får tillföras i såväl besvärsavdelningen som regeringsrätten. Så kan ske på initiativ av såväl sökanden, invändare (i besvärsavdelningen) som överinstanserna själva. Överinstansernas prövning torde dock så tillvida få anses vara begränsad, att de inte självmant har att ta initiativ i frågan huruvida en ansökan skulle kunna leda till patent, om den inskränktes på visst sätt. Det förekommer emellertid i viss utsträckning att man från besvärsavdelningens sida informellt med sökanden diskuterar frågan om en begränsning av kraven i syfte att uppnå ett rimligt resultat. Sökanden torde också enligt rådande praxis, som har stöd i förarbetena till gällande lagstiftning, kunna begära prövning av alternativa krav på så sätt, att han i första hand påkallar överprövning av de vidare krav som underkänts i lägre instans och i andra hand begär prövning av mera begränsade krav som inte tidigare varit föremål för bedömande.

Jämkning av patentkraven vid fullföljd av talan till regeringsrätten förenleder regelmässigt remiss till besvärsavdelningen. Antalet sådana remisser har stigit kraftigt med åren och utredningen räknar med att i praktiken ca 10 % av besvärsavdelningens totala kapacitet tas i anspråk för att handlägga dessa från arbetsbördesynpunkt mycket krävande remisser.

#### *6.6.2 Rätten att fullfölja talan till regeringsrätten*

Frågan om fullföljdsrätt till regeringsrätten var föremål för uppmärksamhet redan i samband med patentlagens tillkomst. De nordiska kommittéerna, som utredde frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärsinstans, stannade i sitt betänkande (NU 1968: 1) för att inte föreslå någon begränsning i klagorätten.

Rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten övervägdes även av förvaltningsdomstolskommittén i samband med spørsmålet om undantag från den av kommittén förordade allmänna ordningen att förvaltningsmål borde passera kammarrätt och få fullföljas därifrån bara efter särskild tillståndsprövning. Mot bakgrund av den "faktiska domstolsmässighet" som utmärker besvärssavdelningens prövning kunde det enligt kommittén t. o. m. sättas i fråga, om inte prövningstillstånd borde krävas för fullföljd av talan hos regeringsrätten. Eftersom besvärssavdelningen "i sträng mening" inte kunde anses utgöra en domstol, ansåg sig kommittén dock inte böra föreslå att "f. n." några särskilda villkor ställdes upp för sådan fullföljd (SOU 1966: 70).

I förslaget till lag om allmänna förvaltningsdomstolar m. m. (prop. 1971: 30 s. 81) anförde departementschefen helt kortfattat att den tidigare rådande ordningen med fullföljd av talan hos regeringsrätten borde behållas "åtminstone tills vidare". Någon inskränkning i den hittillsvarande möjligheten att i obegränsad omfattning fullfölja talan hos regeringsrätten mot avgörande av besvärssavdelningen i patent-, varumärkes- och mönstermål gjordes således inte i samband med den reform av förvaltningsprocessen som genomfördes år 1971.

Frågan om en begränsning av rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten togs åter upp i mot. 1972: 924. Om besvärssavdelningen byggdes ut på det sätt motionärerna föreslagit, dvs. omvandlades till en fristående förvaltningsdomstol, fanns det enligt deras mening inte något principiellt betänkligt mot att göra avdelningen till sista instans. Tanken att helt avskära rätten till fullföljd mot besvärssavdelningens beslut vann dock inte något gehör under remissbehandlingen i samband med näringsutskottets behandling av motionen.

Utredningen har kortfattat diskuterat möjligheten att helt slopa rätten till fullföljd hos regeringsrätten men har bedömt de rättsliga problemen som ofta förekommer vara av så kvalificerad beskaffenhet att det vore olämpligt att helt avskära sökandena från rätten till prövning av den högsta förvaltningsdomstolen. Utredningen avvisar därför tanken på att göra besvärssavdelningen till sista instans i patent-, varumärkes- och mönstermål.

De remissinstanser som har tagit upp frågan om rätten att fullfölja talan till regeringsrätten tillstyrker här utredningsförslaget. En av regeringsrättens ledamöter, regeringsrådet Hjern, anser dock att den av PRV tidigare väckta tanken att helt avskära rätten till fullföljd hos regeringsrätten på nytt bör bli föremål för övervägande. Om det skulle visa sig att fullföljdsrätten inte kan begänsas borde andra utvägar prövas, t. ex. genom att regeringsrätten förstärks med kvalificerad teknisk sakkunskap eller genom att man använder sig av den hittills ej utnyttjade möjligheten enligt 16 § förvaltningsdomstolslagen att förordna särskild sakkunzig. Alternativt förordar Hjern att fullföljd av patentmål görs beroende

av prövningstillstånd, churu han ifrågasätter om systemet med prövningstillstånd sådant detta f. n. är utformat lämpar sig för den typ av mål det här gäller.

För egen del kan jag i denna fråga helt ansluta mig till de synpunkter utredningen har anfört beträffande det bl. a. från rättssäkerhetssynpunkt olämpliga i att helt avskära möjligheten till prövning av de ärenden det här är fråga om den i högsta förvaltningsdomstolen, regeringsrätten.

#### *6.6.3 Frågan om prövningstillstånd vid fullföljd till regeringsrätten*

Utredningen har i detta sammanhang också övervägt om inte krav på prövningstillstånd vid fullföljd av talan i regeringsrätten borde införas men har inte lagt fram något sådant förslag. Som skäl härtill anger utredningen framför allt svårigheterna att ställa upp lämpliga kriterier för sådant tillstånd, varför den i 36 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291) under punkten 1 upptagna prejudikatsdispensgrunden skulle bli svår att tillämpa. Utredningen anför vidare att värdet av prövningen hos regeringsrätten i dessa mål ligger — bortsett från en allmän kontroll av formell beskaffenhet — snarare i den kvalificerade och samlade bedömningen av huruvida avgörandena i besvärsavdelningen står i överensstämmelse med de grundläggande värderingar på vilka den tillämpliga lagstiftningen vilar. Om systemet med prövningstillstånd skulle införas i patentmålen är det enligt utredningen dessutom tveksamt, om man skulle vinna något i form av förkortad handläggningstid.

Flera remissinstanser instämmer i utredningens slutsats att tillståndsprövning vid fullföljd av talan till regeringsrätten inte bör komma i fråga. PRV och Sveriges advokatsamfund framhåller att det på grund av målets tekniska natur i det enskilda fallet måste vara svårt att avgöra prejudikatvärdet. PRV ifrågasätter också, med hänvisning till det fåtal fall som fullföljs till regeringsrätten i förhållande till det totala antalet mål som avgörs vid patentavdelningen, om inte regeringsrätten redan i dag utgör endast en form av prejudikatinstans.

Regeringsrättens ledamöter anför att det, om besvärsavdelningen görs till förvaltningsdomstol, icke längre föreligger något skäl att undanta därifrån fullföljda mål från kravet på prövningstillstånd. Snarare synes det angeläget att mål som fullföljs från besvärsavdelningen omfattas av de principer som 1971 års allmänna förvaltningsrättsreform bygger på. Dessa måls speciella karaktär utgör enligt regeringsrättens ledamöter inte skäl för att de skall prövas under andra förutsättningar än dem som annars gäller vid fullföljd från förvaltningsdomstol till regeringsrätten. Om prövningstillstånd införs för patentmål, bör detsamma gälla även varumärkes- och mönstermål. Därvid bör också, framhålls det i yttrandet, övervägas att låta mål enligt namnlagen, som nu inte får föras vidare från besvärsavdelningen, få fullföljas till regeringsrätten med krav på prövningstillstånd.

Kammarrätten anför, att det är möjligt att reglerna om prejudikatsdispens inte är de lämpligaste för patentmålen, utan att det i stället torde få prövas om en spärregel av typen ändringsdispens bör gälla.

För egen del finner jag de skäl som har anförts av utredningen mot att införa krav på prövningstillstånd vid fullföljd till regeringsrätten övertygande. Även om principiella synpunkter talar för enhetliga fullföljdsregler vid fullföljd från förvaltningsdomstol till regeringsrätten, kan dock här inte bortses från att de mål det är fråga om är av så speciell karaktär att en jämförelse med andra typer av mål som fullföljs till regeringsrätten inte är lätt att göra. Jag vill här också erinra om vad föredragande departementschefen anförde i propositionen med förslag till lag om allmänna förvaltningsdomstolar (prop. 1971: 30) om att det för några enstaka målgrupper, däribland patent- och varumärkesmål, fanns anledning att ha en annan ordning än prövningstillstånd. Han ansåg att dessa grupper då borde undantagas eftersom det dels gällde mål av speciell natur, dels besvärssavdelningens prövning hade flera domstolsmässiga drag. Härtill kommer som utredningen anført, att det torde vara ytterst tveksamt om några vinster i form av förkortad handläggningstid eller egentlig arbetsbesparing skulle kunna göras om prövningstillstånd krävdes vid fullföljd till regeringsrätten. Med anledning av att regeringsrättens ledamöter har tagit upp frågan om möjlighet att fullfölja talan till regeringsrätten även i namnmål vill jag bara framhålla att namnlagen f. n. är under utredning av namnlagsutredningen (Ju 1972: 16). Jag anser med hänsyn härtill att det är för tidigt att ta upp den nu väckta frågan till behandling.

#### *6.6.4 Frågan om möjligheten att jämka patentkraven vid fullföljd av talan hos regeringsrätten*

Utredningen, som har uttalat sig för bibehållande av jämningsmöjligheten vid såväl patent- som besvärssavdelningen, lägger däremot fram förslag om att avskära den rådande möjligheten att jämka patentkraven vid fullföljd av talan till regeringsrätten. Från rättssäkerhetssynpunkt måste det enligt utredningen anses vara tillfyllest att sökanden har möjlighet att t. o. m. avslutandet av handläggningen i besvärssavdelningen göra de jämkningar som kan anses påkallade. Detta förslag överensstämmer med principen att den högsta förvaltningsdomstolens uppgift är att överpröva av mellaninstansen redan fattade beslut. Utredningen anser det inte rimligt att part fritt kan få ändra sin talan hos en högsta domstol, där möjligheten att föra talan i praktiskt taget alla andra mål är begränsad av regler om fullföljdstillstånd med principiellt förbud att åberopa nya omständigheter och bevis. För besvärssavdelningens del kommer förslaget, anser utredningen, praktiskt att innebära en lättnad i arbetsbördan. Resurser, som tidigare har utnyttjats för att besvara remisser

från regeringsrätten, friställs och kan i stället tas i anspråk för att nedbringa avdelningens balanser.

Mot utredningens förslag om införande av jämningsförbud reserverar sig experten Borggård, som anser att utredningens skäl för införande av jämningsförbud, dvs. att lindra arbetet med patentmålen i såväl besväravdelningen som regeringsrätten, inte utgör tillräcklig grund för en så genomgripande förändring av patentadministrationen. Det finns enligt Borggård risk att reformen generellt sett kan medföra ökat arbete med det stora flertalet till besväravdelningen överklagade mål. Reformen kan allvarligt komma att äventyra processekonomin i första instans eftersom det kan ifrågasättas om den är förenlig med den nuvarande s. k. kompakta handläggningen i patentavdelningen. Dessutom anser Borggård att förslaget i dess nuvarande skick — utan att handlägningsformerna på patent- och besväravdelningarna reformeras — innebär en försämring av uppfinnarnas rättssäkerhet som inte uppvägs av de förändringar beträffande besväravdelningens handläggning som utredningen förutsätter. Att å ena sidan medge rätt att överklaga besväravdelningens beslut men å den andra förvägra uppfinnaren möjlighet att rätta till kraven framstår enligt Borggård som onödig formalism och oförenligt med den administrativa procedurernas syfte att skapa ett fungerande patentskydd. Önskar man inskränka fullföljdrätten till regeringsrätten synes enligt Borggård andra vägar böra prövas. En sådan reform måste då också övervägas i samband med en betydligt allsidigare granskning av förfarandet i första och andra instans än den utredningen funnit behövlig.

Ett av utredningens främsta argument för att införa jämningsförbud vid fullföljd av talan till regeringsrätten är den resursökning som en befrielse från skyldigheten att besvara remisser från regeringsrätten skulle innebära för besväravdelningen.

Detta argument har ifrågasatts av såväl flertalet till förslaget kritiska remissinstanser som av två av de remissinstanser som har tillstyrkt förslaget. Att med denna motivering beröva sökanden rätten att justera sin talan anses av flera remissinstanser vara särskilt obefogat i dagens situation. Antalet patentansökningar har under senare år minskat kraftigt och kan när den europeiska patentkonventionen träder i kraft minska ytterligare. Att mot denna bakgrund föreslå en reform, som skulle få genomslagskraft först när den bakomliggande grunden blivit allt mindre relevant, förefaller dessa remissinstanser vara onödigt. Patentombudsföreningen anser t. o. m. att utredningsmannen i denna del, mot bakgrund av att förslaget medför konsekvenser även i den materiella patenträtten, har överskridit sitt uppdrag på ett enligt föreningen inte önskvärt sätt. Regeringsrådet Wennergren anser det oegentligt och inkonsekvent att inte ha enhetliga regler för patenttalan i alla instanser.

Några remissinstanser påpekar att besväravdelningens arbetsbelastning säkerligen skulle minskas mer genom en översyn av handlägnings-

formerna i underinstansen. En fylligare behandling i första instans av ärenden som ter sig svåra eller kontroversiella samt ett slopande av den kompakta handläggningsformen borde enligt dessa instanser rimligtvis medföra en arbetslättning för besvärssavdelningen.

PRV anför att frågan hur skyddsanspråket hade bort formuleras först blir klarlagd vid ett faktiskt intrångsfall, varför skyddet kan omformuleras av domstol under patentets livstid. Inom den tyska rätten kan detta ske inom ramen för den s. k. "allgemeiner Erfindungsgedanke" medan man enligt PRV i den nordiska lagstiftningen är betydligt mer restriktiv. Kraven kan i samband med ogiltighets- och intrångsprocess även här i varje fall jämkas genom exempelvis sammanslagning av flera patentkrav. I den europeiska patentkonventionen intar man en mellanställning. Att avskaffa möjligheten till jämkning så länge ett administrativt förfarande står öppet finner PRV egendomligt.

Enligt patentombudsforeningen finns det, även om man skulle acceptera att en utvidgning av kraven ej finge ske inför regeringsrätten, absolut ingen grund för att förbjuda en inskränkning. En sådan åtgärd skulle strida mot vad som i vårt land gäller för flertalet rättsområden. Den faktiska konsekvensen av en sådan bestämmelse skulle, framhåller föreningen, bli, att sökanden tvingades vidhålla en ordalydelse hos patentkraven som stred mot information han fått i andra länder och som kanske skulle göra patentet helt eller delvis ogiltigt. Nya relevanta omständigheter kan komma till sökandens kännedom först sedan ärendet har anhängiggjorts vid regeringsrätten. Både sökanden och allmänheten har ett påtagligt behov av att varje patent ger ett adekvat skydd. Det är därför lika angeläget för sökanden som för tredje man och rättsvårdande myndigheter inklusive patentverket, att skyddsomfånget i en patentansökan — men också i ett patent — successivt kan avgränsas mot vad som blir känt. Uttalandet i betänkandet att en jämkning av patentkraven skulle innebära att sökanden hade möjlighet att fritt få ändra sin talan kan, understryker föreningen, under inga omständigheter sägas gälla då talan inskränks. Det är i dessa ärenden ej fråga om att åberopa nya omständigheter och bevis utan om att ta hänsyn till omständigheter, som dittills varit okända för sökanden.

Ingen remissinstans har ifrågasatt utredningens slutsats att man bör bibehålla möjligheten att i patent- och besvärssavdelningarna jämkat patentkraven. Även jag delar denna uppfattning. Vad härefter gäller utredningens förslag att förbjuda denna möjlighet vid fullföljd till regeringsrätten vill jag anföra följande.

I likhet med flera remissinstanser anser jag att utredningen inte tillräckligt har belyst vilka konsekvenser som förbudet att jämkat patentkraven vid fullföljd av talan till regeringsrätten skulle få för arbetsbelastningen på besvärssavdelningen och i viss utsträckning även på patentavdelningen. Härtill kommer som har framhållits i flera remissyttranden

att frågan om jämkning inte kan behandlas på samma sätt som om det gällde en verklig ändring av talan. Som närmare har belysts vid remissbehandlingens gäller mycket speciella förhållanden i fråga om kravens utformning. Jag finner det mot denna bakgrund tveksamt om ett jämningsförbud är berättigat från teoretisk synpunkt. Även från rättssäkerhetssynpunkt uppkommer betänkligheter eftersom ett sådant förbud skulle innebära nackdelar för uppfinnare och andra sökande. Som utredningen också framhåller måste rätten till jämkning av kraven ses mot bakgrund bl. a. av att sökanden ofta inte har mer än begränsad, om ens någon, möjlighet att i förväg känna till förutsättningarna i nyhets- och annat avseende för att erhålla det skydd i form av patent som uppfinningen i fråga kan förtjäna. Sådan kännedom kan sökanden oftast få först under handläggningens gång i de olika instanserna. Mot denna bakgrund förordar jag att sökandens nuvarande rätt till justering av patentkraven vid fullföljd av talan till regeringsrätten lämnas oförändrad.

## **6.7 Arbetsbelastning, arbetskraftsbehov och produktion**

### *6.7.1 Behovet av ledamöter på besvärssavdelningen*

Patentärenden utgör från arbetsbördesynpunkt besvärssavdelningens klart dominerande ärendegrupp. Antalet oavgjorda ärenden uppgick enligt utredningen den 1 juli 1975 till totalt 2 870 vilket — med en årsproduktion av ca 950 ärenden — svarar mot en behandlingstid på drygt tre år. Den ökade tillströmningen av besvär från slutet av 1960-talet anges som den primära orsaken till den successivt ökade balansen av oavgjorda patentärenden. Tillströmningen av ärenden till avdelningen från år 1970 och åren därefter kan enligt utredningen även bero på de högre krav på uppfinningshöjd som infördes genom 1967 års nya patentlagstiftning.

Utredningen berör i detta sammanhang även övergången till s. k. kompakt handläggning i patentavdelningen. Denna handläggningsmetod, som introducerades på verket under 1960-talet för att effektivisera arbetet och öka avverkningstakten på grund av den stora tillströmningen av patentärenden, innebär huvudsakligen att antalet tekniska förelägganden starkt har begränsats. Utredningen anser att det f. n. inte är möjligt att dra några generella slutsatser rörande den inverkan som kompakthandläggningsmetoden kan ha haft på besvärshäufigheten. Under de senaste åren har enligt de siffror som utredningen presenterar en viss avmattning i tillströmningen av besvär kunnat märkas.

Utredningen anser att även teknikens utveckling bidragit till att utredningen i ärendena blir mer omfattande än tidigare. Den ökade produktionen och tillströmningen av besvär har lett till att antalet till regeringsrätten fullföljda mål också har ökat väsentligt, vilket i sin tur har föranlett remisser till besvärssavdelningen för utlåtande i tekniska frågor. Dessa remisser är enligt utredningen oftast mycket arbetskrävande och

f. n. räknar man med att ca 10 % av besvärsavdelningens totala kapacitet tas i anspråk för att besvara dessa.

PRV har i sin långtidsplan för perioden 1975—85 gjort en prognos över efterfrågan, produktion och balansutveckling vid besvärsavdelningen. PRV förutsätter härifrån att, om den europeiska patentkonventionen (EPC) och samarbetskonventionen (PCT) med svensk medverkan träder i kraft 1977/78, arbetsbelastningen vid verket inte nämnvärt kommer att påverkas förrän i början av 1980-talet.

Enligt den bedömning rörande arbetsbelastningen på avdelningen som utredningen presenterar kommer resursbehovet under den kommande 10-årsperioden att ligga på ungefär samma nivå som f. n. Genom att under denna period ha resurser motsvarande nuvarande produktionskapacitet bör man komma ner i en balans som svarar mot en behandlingstid av ungefär två år.

Besvärsavdelningen har för att möta den ökande tillströmningen av besvär successivt tillfört nya tjänster. Regeringen har sedan 1971 medgivit inrättandet av sammanlagt sju göromålsförordnanden som tekniskt kunnig ledamot vid besvärsavdelningen. Inlåning av tekniker från patentavdelningen för tillfällig tjänstgöring under kortare perioder som fördragande eller ledamot förekom vid början av 1970-talet i betydande utsträckning. Inlåningen motsvarade vid denna tidpunkt cirka 14 manår men har genom de ökade resurser som de inrättade göromålsförordnandena representerar kunnat nedbringas och motsvarar f. n. endast två—tre manår.

I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 begärde PRV att tre av de nuvarande sju göromålsförordnandena skulle ersättas med fasta tjänster som tekniskt kunnig ledamot. PRV uppgav att en sammansättning där antalet fast knutna tekniska ledamöter var mindre än halva antalet av avdelningens tekniska ledamöter inte kunde anses tillfredsställande för en enhet med besvärsavdelningens domstolsliknande karaktär. För att uppnå en mer acceptabel proportion mellan de båda kategorierna tekniska ledamöter föreslog PRV att tre av de nuvarande göromålsförordnandena skulle ersättas med tre nya tjänster.

PRV begärde samtidigt att ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot skulle inrättas. Dittills hade behovet av jurister kunnat tillgodoses genom två lagkunniga ledamöter samt generaldirektören som också hade tjänstgjort som ordförande på en av avdelningarna. Härjämte hade byråchefen på administrativa byrån såsom "bisyssla" varit ledamot av besvärsavdelningen. Med den stora belastningen de ordinarie arbetsuppgifterna innebär i framtiden skulle dock dennes tjänster endast i undantagsfall kunna tas i anspråk för tjänstgöring i besvärsavdelningen, anförde verket.

Dåvarande departementschefen anförde i 1975 års budgetproposition att han i avvaktan på utredningens förslag ej var beredd att ta ställning till PRV:s yrkanden.

Utredningen tillstyrker PRV:s framställning att tre göromålsförordnanden som teknisk ledamot omvandlas till fasta tjänster samt att ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot inrättas.

PRV begärde i anslagsframställningen för budgetåret 1977/78 att två göromålsförordnanden som tekniskt kunnig ledamot skulle inrättas i syfte att härigenom nedbringa balansen av patentärenden.

Några remissinstanser anser att besvärsavdelningens ökade arbetsbelastning till viss del beror på en alltför strikt tillämpning av den s. k. kompakta handläggningen på patentavdelningen och att en modifiering av denna metod säkerligen skulle kunna minska arbetsbelastningen ytterligare. Sveriges advokatsamfund finner det otillfredsställande att besvärsavdelningens resurser inte har kunnat bringas i nivå med den ökade tillströmningen av ärenden och anser att utredningens målsättning med en behandlingstid på två år är alltför blygsam. Samfundet anser därför att ytterligare personella resurser bör ställas till besvärsavdelningens förfogande.

Vad gäller utredningens förslag att inrätta ett göromålsförordnande som lagfaren ledamot anser besvärsavdelningens ledamöter att en fördel därmed skulle vara att varumärkes-, mönster- och namnmålen då normalt kan tas upp i en sammansättning med tre lagfarna ledamöter utan att verkschefen, administrativa byråchefen eller teknisk ledamot behöver belastas.

SACO/SR:s representanter, patentverkets ingenjörsförening (PI) och lokalföreningen av jurist- och samhällsvetareförbundet (JUS), har i denna fråga uttryckt olika uppfattning. SACO/SR (JUS) tillstyrker utredningsförslaget. Däremot bör enligt SACO/SR (PI) ett förordnande som lagfaren ledamot endast inrättas om arbetsbelastningen med besvärsärenden för kategorierna varumärkes-, mönster- och namnärenden kräver en sådan tjänst. Deltagande av lagfaren ledamot i patentärenden betraktar föreningen som ett föga effektivt utnyttjande av juridisk expertis eftersom en jurist enligt föreningens mening på grund av ärendenas tekniska komplexitet i regel inte kan delta aktivt i patenterbarhetsbedömningen.

Jag tillstyrker i likhet med utredningen förslaget att omvandla tre göromålsförordnanden som teknisk ledamot till fasta tjänster. De i PRV:s framställning härom åberopade skälen har enligt min mening fått ytterligare tyngd i och med förslaget att besvärsavdelningen nu ges ställning som förvaltningsdomstol. F. n. är jag dock inte beredd att tillstyrka PRV:s begäran i den senaste anslagsframställningen om inrättande av ytterligare två göromålsförordnanden som teknisk ledamot. Skälen härför sammanhänger med frågan om den framtida arbetsbelastningen vid besvärsavdelningen på vilken flera faktorer kommer att inverka. En faktor är direkt beroende av den nya ställningen som förvaltningsdomstol. Enligt vad utredningen har kommit fram till upptages idag cirka 10 % av besvärsavdelningens arbetsinsats av besvarande av remis-

ser från regeringsrätten. Om besvärsavdelningen uttryckligen görs till förvaltningsdomstol, kan regeringsrätten inte längre regelmässigt remittera besvären för yttrande till besvärsavdelningen. Det framgår klart av förarbetena till förvaltningsprocesslagen att hörande av domstol som tidigare har beslutat i saken endast bör komma i fråga i undantagsfall (prop. 1971: 30 s. 548). Även om som besvärsavdelningens ledamöter har anfört avdelningen blir nödsakad att skriva mer omfattande beslutsmotiveringar, som redovisar även sådana argument och motargument som f. n. upptages först i ett eventuellt remissvar, måste det ändå antagas att en arbetsbesparing uppstår om remisserna från regeringsrätten kraftigt minskar. Vidare kan f. n. inte heller med säkerhet bedömas effekterna av en ökad användning av särskilda föredragande, som jag förordar i det följande.

Vad gäller förslaget om inrättande av ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot vill jag för egen del med hänvisning bl. a. till mitt ställningstagande i frågan om verkschefens deltagande på besvärsavdelningen förordna att ytterligare en fast tjänst som lagkunnig ledamot inrättas. Denna resursförstärkning bör väl kompensera den juristinsats som går förlorad, om mitt förslag att verkschefen eller en byråchef vid verket inte längre skall vara ledamot på avdelningen godtas.

#### 6.7.2 Frågan om föredragande

Normalt sker föredragning i besvärsavdelningen av den ledamot som är referent men särskilda föredragande har också använts i begränsad utsträckning i samband med att yngre tekniker tillfälligt har ställts till avdelningens förfogande från patentavdelningen. Detta har främst påkallats av avdelningens ständigt ökande arbetsbörda samt för att undvika ytterligare balanstillväxt med dithörande förlängningar av behandlingstiden. Denna inlåning av föredragande har även skett i utbildningssyfte.

I mot. 1972: 924 förordades inrättandet av särskilda tjänster som föredragande till vilka erfarna granskare borde knytas. Detta system skulle enligt motionärerna förutom ett mer effektivt utnyttjande av arbetstiden, även innebära en anpassning till vad som allmänt gäller för förvaltningsdomstolar.

Utredningen föreslår att det nuvarande systemet med tillfällig inlåning av yngre tekniker från patentavdelningen för föredragning i besvärsavdelningen systematiseras genom att mera varaktiga förordnanden som föredragande på två till tre år inrättas med minst två tjänster för varje avdelning. Till dessa förordnanden bör enligt utredningen i första hand väljas tekniker med tre till fyra års erfarenhet av arbetet på patentavdelningen. Utredningen föreslår att skyldigheten för ledamot på patentavdelningen att åta sig sådant arbete på anmodan av verkschefen skrivs in i instruktionen för verket. Ett sådant system

skulle enligt utredningen innebära en stabilisering av det hittills tillämpade förfarandet med tillfällig inlåning samt medföra ett visst resurstillskott för besvärsavdelningen. Förslaget skulle enligt utredningen dessutom ha den fördelen att det i motsats till fasta föredragande tillåter en från utbildnings- och rekryteringssynpunkt önskvärd cirkulation av yngre tekniker.

Remissinstanserna intar i föredragandefrågan helt skilda ståndpunkter. Några remissinstanser, bl. a. besvärsavdelningens ledamöter samt olika företrädare för verkets kundkrets, tillstyrker utredningsförslaget vilket de räknar med redan efter en kort tid kommer att medföra lättnader i referenternas arbetsbörda så att dessa i stället kan koncentrera sig på att arbeta bort nuvarande balanser. Besvärsavdelningens ledamöter m. fl. anser i motsats till utredningen att systemet med föredragande inte ytterligare behöver prövas utan förordar att det införs permanent.

Andra remissinstanser, däribland PRV, TCO och SACO/SR (PI) är starkt kritiska till utredningsförslaget i denna del.

PRV tvivlar på att det föreslagna systemet verkligen skulle innebära ett mera rationellt utnyttjande av ledamöternas kapacitet. Patentärendena som handläggs på besvärsavdelningen är av så speciell karaktär att man inte kan utnyttja en föredragande i samma utsträckning, som vanligen sker i juridiska frågor. Den ledamot som ansvarar för ärendet, referenten, måste för att kunna göra en korrekt bedömning av de tekniska problemen därför själv granska ritningar och annat aktmaterial av teknisk art. Såväl föredraganden som referenten måste eftersom det ter sig svårt att sovra faktaunderlaget grundligt sätta sig in i ärendet. Det föreslagna systemet kommer därför enligt PRV, särskilt som föredragandena skall utgöras av unga tekniker med relativt kort erfarenhet på patentavdelningen, otvivelaktigt att medföra dubbelarbete.

PRV och SACO/SR (PI) anser att förordnande som föredragande på besvärsavdelningen under alla förhållanden måste bygga på frivillighet och ej som utredningen föreslagit ske tvångsmässigt.

Med de siffror som anges i betänkandet om tidsfördelningen av olika arbetsmoment som underlag kan det enligt PRV, SACO/SR (PI) och TCO visas, att endast ringa kostnadsbesparing är att vänta vid föredragning av särskilda föredragande jämfört med nuvarande ledamotsföredragning. En sådan besparing skulle dessutom kunna uppstå endast under särskilt gynnsamma omständigheter. För patentavdelningen innebär förslaget om särskilda föredragande enligt dessa remissinstanser en påtaglig belastning i form av kostnader, kapacitetsminskning och krav på nyanställningar och utbildning. Användning av särskilda föredragande som förordnas på två till tre år försvårar arbetet på de rotlar, vars innehavare får sådant förordnande. Efterträdare eller vikarie måste sättas in under en inkörningsperiod som varierar från några månader till ett halv-

år, vilket resulterar i en ofrånkomlig reducering av effektiviteten. Efter förordnandetidens utgång inträffar en ny inkörningsperiod på ny rotel eller reducerad sådan vid återgång till den gamla plus inkörning för vikarien på annan rotel. Totalt uppstår kapacitetsminskningar för patentavdelningen som är ej oväsentligt större än det direkta bortfall för ordnandet innebär.

PRV, Svenska uppfinnareföreningen, SACO/SR (PI) och TCO avstyrker därför utredningens förslag och föreslår i stället fortsatt utnyttjande av nuvarande system med en kortare tids inlåning av tekniker till besvärsavdelningen. Detta system har också fördelen att den av utredningen omtalade vidareutbildningen kommer fler ingenjörer till del utan att deras rotelarbete nämnvärt behöver eftersättas.

För egen del kan jag i likhet med PRV instämma i utredningens konstaterande att ett system med fasta föredragande på besvärsavdelningen inte synes lämpligt f. n. Utredningen har enligt min mening inte tillräckligt belyst frågan om och på vilket sätt det föreslagna systemet med förordnanden för längre tid kan samordnas med patentavdelningens organisation. På grund härav och då det i utredningen inte heller har visats att de resursvinster för besvärsavdelningen som kan uppkomma genom inrättandet av mer varaktiga förordnanden överväger nackdelarna för patentavdelningen kan jag inte tillstyrka utredningens förslag. Jag förordar i stället att nuvarande system med s. k. korttidsinlåning på frivillig grund bibehålles men utnyttjas i ökad omfattning.

## 6.8 Besvärsavdelningens benämning

Utredningen har funnit att besvärsavdelningens ställning som förvaltningsdomstol inte gör en ändring av själva beteckningen besvärsavdelning nödvändig. Besvärsavdelningen bör enligt utredningen främst med hänsyn till den hävd som benämningen erhållit både nationellt och internationellt även i framtiden behålla sitt nuvarande namn.

I flera remissyttranden har frågan tagits upp och bl. a. regeringsrättens ledamöter och Föreningen för industriellt rättsskydd anser att utredningens argumentation är föga övertygande. I stället föreslås en ändrad benämning som bättre markerar besvärsavdelningens ställning av förvaltningsdomstol. Bland namnförslagen nämns patentdomstolen, patenträtten och besvärsrätten.

Såsom Föreningen för industriellt rättsskydd framhållit kan ett fortsatt användande av den nuvarande benämningen anses närmast missvisande. Inget av de framlagda namnförslagen är dock enligt min mening invändningsfria. För samtliga gäller att de synes alltför vidsträckta och därför kan ge upphov till missuppfattningar angående domstolens verksamhetsområde. För egen del förordar jag att besvärsavdelningen i

samband med den föreslagna reformen beträffande avdelningens ställning i stället benämnes patentbesvärsrätten.

## 7 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom handelsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om patentbesvärsrätten,
2. lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644),
3. lag om ändring i namnlagen (1963: 521),
4. lag om ändring i patentlagen (1967: 837),
5. lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485).

De under 2—5 angivna förslagen har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

Förslagen torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

## 8 Specialmotivering

### 8.1 Förslaget till lag om patentbesvärsrätten

#### *Inledning*

Den gällande lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning innehåller endast de grundläggande bestämmelserna om besvärssavdelningen. De bestämmelser som avser förfarandet har däremot meddelats i administrativ väg och är intagna i bl. a. instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket samt i verkets arbetsordning (kap. VIII). Då i den nya lagen mera uttryckligt skall anges att besvärssavdelningen skall ha ställning av förvaltningsdomstol anser jag det av principiella skäl inte längre vara lämpligt att alla de bestämmelser som reglerar förfarandet utfärdas i administrativ väg. Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen skall om huvuddragen av domstolars organisation och om rättegången föreskrivas i lag. På grund härav bör de viktigare av dessa föreskrifter nu tas in i lag. Med hänsyn härtill och till de ändringar jag i övrigt föreslår anser jag i likhet med utredningen det naturligt att ersätta lagen om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning med en helt ny lag. Jag övergår här efter till de särskilda bestämmelserna.

#### *Rubriken*

Såsom i den allmänna motiveringen närmare har utvecklats anser jag att beteckningen besvärssavdelning i samband med den självständigare ställning denna nu föreslås få bör bytas ut mot patentbesvärsrätt. På grund härav bör den nya lagen få rubriken lag om patentbesvärsrätten.

## 1 §

Paragrafen ersätter 1 § första stycket i 1967 års lag om besvärssavdelningen. Utredningens förslag till 1 § inleds liksom 1 § i den gällande lagen med ett angivande av att det inom patent- och registreringsverket finns en besvärssavdelning.

Med hänsyn bl. a. till den i flera hänseenden självständigare ställning i förhållande till verket som patentbesvärsrätten enligt lagförslaget skall få jämfört med vad som gäller f. n. anser jag det lämpligast att inleda 1 § med en beskrivning av patentbesvärsrätten och dess verksamhetsområde. Jag förordar sålunda att där anges att den är förvaltningsdomstol för prövning av besvär i mål om patent, mönster, varumärken och namn. Såsom utredningen har föreslagit bör som en följd av att patentbesvärsrätten är förvaltningsdomstol uttrycket mål införas i stället för ärenden. I ett andra stycke i samma paragraf anges att patentbesvärsrätten har sitt kansli i patent- och registreringsverket. Liknande bestämmelser om att domstol har kansli i annan myndighet finns i lagen (1971: 52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt (ändrad senast 1976: 566).

## 2 §

Paragrafen ersätter i första hand 1 § andra stycket i 1967 års lag om besvärssavdelningen och 11 § instruktionen för PRV. Även instruktionens 30 § berörs. I första stycket anges att det i patentbesvärsrätten finns patenträttsråd som är tekniskt kunniga eller lagfarna. I utredningens förslag används liksom i den gällande lagen uttryckssättet "besvärssavdelningen består av" — — —. Motsvarande formulering förekommer bl. a. beträffande regeringsrätten. Då uttryckssättet kan synas innebära att inga andra än de som därefter uppräknas, dvs. av regeringen utnämnda patenträttsråd, kan döma i patentbesvärsrätten används här liksom i motsvarande bestämmelser för hovrätt och kammarrätt i stället uttrycket "i patentbesvärsrätten finns". Såsom utredningen har föreslagit bör i överensstämmelse med numera vedertagen praxis för exempelvis hovrätterna och kammarrätterna ej längre i lagen anges något visst minsta antal ledamöter i patentbesvärsrätten. Detta bestäms i stället i personalförteckningen som anpassas efter det aktuella behovet. I likhet med vad utredningen har föreslagit har uttrycket lagkunnig, som tidigare använts, ersatts med det numera i sådana sammanhang vanligen brukade lagfaren.

I andra stycket anges först att patenträttsråd utnämns av regeringen. Därefter följer i samma stycke en bestämmelse om utseende av ordförande i patentbesvärsrätten. Som jag närmare har utvecklat i den allmänna motiveringen bör därtill förordnas ett av de lagfarna patenträttsråden.

## 3 §

I paragrafen, som ersätter 1 § tredje stycket i 1967 års lag om besvärssavdelningen och 12 § instruktionen för PRV, anges i första stycket att patentbesvärsrätten är delad i avdelningar. Andra stycket innehåller bestämmelser om utseende av ordförande och vice ordförande på avdelning.

## 4 §

Paragrafen innehåller regler om domförhet och ersätter 2 § i 1967 års lag om besvärssavdelningen och 3 § i den för besvärssavdelningen gällande arbetsordningen. Den har utformats delvis efter 12 § lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar (12 § ändrad senast 1976: 562). Enligt huvudregeln i första stycket är patentbesvärsrätten domför med tre ledamöter. Vid tillkomsten av 1967 års lag om besvärssavdelningen riktades från flera remissinstanser kritik mot att antalet ledamöter som tog del i avgörandet av ett ärende kunde växla beroende på vad man i det enskilda fallet ansåg lämpligt. I propositionen anförde dåvarande departementschefen härom att frågan om en fastare indelning borde tagas upp i samband med en eventuell omorganisation av besvärssavdelningen. För egen del anser jag det nu lämpligt ta upp denna fråga. På samma sätt som gäller för exempelvis hovrätt och kammarrätt bör till skillnad mot vad som f. n. gäller anges det högsta antal ledamöter som får sitta i rätten. I likhet med vad utredningen förordat bör detta antal vara fyra. Vad nu har sagts gäller för normala fall. En reservation får göras för de särskilda fall som föreligger, då domstolen i enlighet med vad som närmare redogörs för vid 5 § skall döma i plenum.

I andra stycket ges föreskrifter om domförhet i patentmål.

F. n. gäller att i patentärende skall delta minst två tekniskt kunniga ledamöter. Om ärendets beskaffenhet fordrar det skall lagkunnig ledamot delta. Också frågan angående lagkunnig ledamots deltagande i patentärende diskuterades tämligen ingående vid tillkomsten av 1967 års lag om besvärssavdelningen. Departementschefen anförde att om, som hade föreslagits, lagkunnig ledamot alltid skulle delta detta fordrade ytterligare utredning samt att man därför f. n. borde bibehålla regeln i gällande rätt, dvs. 1884 års patentförordning, att lagkunnig ledamot skulle delta i patentärende vars beskaffenhet fordrade det. Några närmare exempel på vilka kriterier som här kunde vara av betydelse angavs inte.

Utredningens förslag skiljer sig från vad som nu gäller endast genom det sätt, på vilket kravet på deltagande av lagfaren ledamot anges. I utredningsförslaget sägs sålunda, att lagfaren ledamot skall delta om målet rör fråga av övervägande rättslig karaktär samt även annars, om målets beskaffenhet fordrar det. Enligt utredningens mening bör ut-

trycket övervägande rättslig karaktär inte ges en alltför snäv innebörd. Så snart det i ett patentmål förekommer en rättslig fråga av större betydelse, t. ex. fråga om att avslå en begäran om prioritet, bör, framhåller utredningen, alltid lagfaren ledamot deltaga.

Ingen remissinstans har berört denna fråga.

Jag delar utredningens uppfattning, att man inte bör tolka regeln om deltagande av lagfaren ledamot alltför snävt. Att här närmare ange de situationer då lagfaren ledamot bör delta är inte görkligt. Som utredningen har angett bör lagfaren ledamot alltid deltaga så snart det förekommer en rättslig fråga av större betydelse. Detta anser jag helt självklart. Jag vill dock här framhålla att det inte alltid utan vidare låter sig sägas om målet rör en rättslig fråga eller om en sådan fråga är av större eller mindre betydelse.

Skäl kan också tala för att låta lagfaren ledamot deltaga så snart en muntlig förhandling äger rum, eftersom det särskilt då kan uppkomma besvärliga processuella frågor eller gälla bevisvärdering. F. n. finner jag ej anledning att uppställa ett formellt krav på medverkan av lagfaren ledamot vid sådan förhandling. Med hänsyn till bl. a. vad jag nu har anfört förordar jag att i bestämmelsen anges att lagfaren ledamot skall deltaga om i målet förekommer fråga av övervägande rättslig beskaffenhet. Att härutöver föreskriva att sådan ledamot skall deltaga även annars, om målets beskaffenhet fordrar det, kan inte fylla någon funktion. Självfallet utesluter inte det föreslagna uttryckssättet deltagande av lagfaren ledamot även i andra fall. I lagen anges bara det minimikrav som skall gälla härför.

Paragrafens tredje stycke behandlar sammansättningen i mönster-, varumärkes- och namnmål och motsvarar i sak nu gällande bestämmelser härom.

I fjärde stycket sägs att ledamot ensam på domstolens vägnar får företaga förberedande åtgärd och att sådan handläggning också kan ombesörjas av annan tjänsteman hos domstolen, som har förordnats därtill av domstolen. Närmare bestämmelser om vilka åtgärder som i samband med den förberedande handläggningen kan utföras av föredragande eller biträde hos patentbesvärsrätten torde få utfärdas i instruktion eller arbetsordning för domstolen.

## 5 §

Paragrafen behandlar frågan om avgörande av mål i patentbesvärsrätten i plenum. En bestämmelse härom finns f. n. i arbetsordningen för besvärssavdelningen.

Utredningen har i denna fråga anfört att en sådan regel visserligen saknar motsvarighet för hovrätt och kammarrätt men att det trots detta har ansetts nödvändigt med en möjlighet att behandla viktiga frågor i plenum för att vid behov kunna åstadkomma en enhetlig be-

dömning inom besväravdelningen. Dess samlade uppfattning har stor betydelse för handläggningen på patentavdelningen och för kundkretsen, framhåller utredningen.

Ingen av remissinstanserna har ifrågasatt behovet att kunna fatta vissa avgöranden i plenum. Kammarrätten i Stockholm framhåller att motsvarighet här till visserligen saknas vad gäller regeringsrättens övriga underinstanser men att det möjligen är lämpligt vad gäller besväravdelningen. Om så är fallet, anför kammarrätten, belyser detta ytterligare besväravdelningens unika ställning och svårigheterna att helt inordna densamma i det mönster som gäller för förvaltningsdomstolarna.

Jag delar utredningens uppfattning om behovet för patentbesvärsrätten att kunna behandla viktiga, principiella frågor i plenum. Även om detta bryter av mot vad som annars gäller för domstolar som inte är sista instans, anser jag dock att patentbesvärsrättens speciella ställning gör en sådan regel om avgörande i plenum väl motiverad.

När det gäller den författningsmässiga utformningen har utredningen föreslagit en lydelse som nära följer 5 § första stycket förvaltningsdomstolslagen. För egen del anser jag det mindre lämpligt att när det gäller en domstol som — med undantag för namnmål — ej är sista instans använda formuleringar som närmast ger vid handen att domstolen faktiskt är den prejudikatskapande instansen på området. Jag förordar därför i stället att bestämmelsen ges en allmännare utformning av innebörd att mål kan hänskjutas till plenum, om målet eller viss fråga är av särskild betydelse från principiell synpunkt. Självfallet är, då patentbesvärsrätten skall avgöra mål i plenum, alla ordinarie ledamöter av domstolen skyldiga att delta. Att i lagen särskilt utsäga detta kan inte anses nödvändigt. Som utredningen har föreslagit bör plenum i mönster-, varumärkes- och namnmål utgöras av den ordinarie avdelningen förstärkt med övriga lagfarna ledamöter i patentbesvärsrätten.

## 6 §

Här ges föreskrifter om jäv mot den som handlägger mål enligt denna lag. Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, har utformats efter mönster av 41 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291).

## 7 §

I denna paragraf, som också saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, anges behörighetskrav m. m. för ledamot i patentbesvärsrätten och för föredragande som ej är ledamot. Bestämmelsen motsvarar till stor del vad som gäller för domare i allmän domstol enligt rättegångsbalken och för ledamöter och föredragande i allmän förvaltningsdomstol enligt 15 § förvaltningsdomstolslagen.

**8 §**

Bestämmelsen innehåller en hänvisning till vilka föreskrifter angående måls anhängiggörande och handläggning i förvaltningsprocesslagen, som här skall äga motsvarande tillämpning. Vissa motsvarigheter härtill finns f. n. i 23 § instruktionen för patentverket samt i arbetsordningen för besvärsavdelningen. Förslaget skiljer sig från utredningens förslag endast därigenom att dels en hänvisning till en föreskrift om möjlighet till muntlig förhandling har utgått för att i stället tas in i 9 §, dels 14 och 17 §§ i förvaltningsprocesslagen angående kallelse till muntlig förhandling samt protokollföring därvid också görs tillämpliga för patentbesvärsrätten.

**9 §**

Paragrafen innehåller regler angående förfarandet och berör nuvarande 23 § instruktionen för PRV. I första och andra styckena, som är utformade efter mönster av 9 § första och andra styckena i förvaltningsprocesslagen, anges att förfarandet är skriftligt men att i handläggningen får ingå muntlig förhandling, när det kan antagas vara till fördel för utredningen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 6.5) har behandlats frågan om rätten att få till stånd muntlig förhandling. Utredningen har föreslagit att författningsreglerna om muntlig förhandling skall utformas efter mönster av motsvarande bestämmelser i artiklarna 27 och 28 i förslaget till överenskommelse mellan de nordiska staterna om en gemensam besvärsinstans i patentärenden (Nordisk utredningsserie 1968: 1). Även jag finner en sådan utformning lämplig och bestämmelserna har tagits in i paragrafens tredje och fjärde stycken. Dock har vissa redaktionella förenklingar gjorts. Eftersom förvaltningsprocesslagens 18 § är tillämplig i patentbesvärsrätten, är det inte nödvändigt att också här ange att part skall få del av motparts inlägga. Motsvarande gäller utredningsförslagets sista stycke rörande verkan av parts uttalande vid muntlig förhandling, där 14 § förvaltningsprocesslagen blir tillämplig. Att part som har förelagts meddela huruvida han begär eller vidhåller tidigare begäran om muntlig förhandling men inte hör av sig skall anses ha avstått från förhandling torde få anses vara så uppenbart att det inte behöver särskilt utsägas i lagtexten.

**10 §**

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, behandlar offentlighet och ordning vid muntlig förhandling. I den allmänna motiveringen (avsnitt 6.5) har behandlats bakgrunden till den föreslagna bestämmelsen om offentlighet vid förhandling.

Utredningen har föreslagit att motsvarande bestämmelse skulle ut-

formas efter mönster av artikel 29 i förslaget till överenskommelse om en gemensam nordisk besvärinstans.

För egen del finner jag det lämpligare att paragrafen utformas med motsvarande bestämmelse i förvaltningsprocesslagen (16 §) som förebild, vilken inte bara avser offentligheten utan även ordningen vid muntlig förhandling. Möjligheterna att förordna om stängda dörrar bör dock här vara något större än som gäller enligt 16 § förvaltningsprocesslagen. Därför anges här utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken att rätten även kan förordna om stängda dörrar, om det är påkallat för att förhindra att företagshemlighet uppenbaras. Sistnämnda uttryckssätt återfinns även i 22 § femte stycket patentlagen som ger möjlighet att förordna att ansökningshandlingar i patentärende inte får utlämnas. Vad gäller tillämpningen av bestämmelserna vill jag i likhet med utredningen framhålla att kraven för att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar inte bör vara stränga. Parts uppgift att han anser risk föreligga för att företagshemlighet kommer att uppenbaras bör sålunda i allmänhet godtas. Givetvis bör förhandling alltid äga rum inom stängda dörrar, om den ansökan som prövas av patentbesvärsrätten inte är offentlig enligt 22 § patentlagen. En uttrycklig föreskrift härom har tagits in i förevarande paragraf.

I utredningens förslag har i ett andra stycke tagits in en föreskrift om förbud att obehörigen uppenbara vad som har förekommit vid förhandling inom stängda dörrar samt en föreskrift om bötesstraff för överträdelse därav. Eftersom enligt mitt förslag bl. a. 5 kap. 4 § rättegångsbalken blir gällande, är den första föreskriften inte längre nödvändig. En straffbestämmelse för brott mot sådan tystnadsplikt har tagits in i 18 § i mitt förslag.

## 11 §

Paragrafen, som ger patentbesvärsrätten möjlighet att hålla förhör med vittne och sakkunnig, ersätter 4 § i 1967 års lag om besvärssavdelningen enligt vilken besvärssavdelningen äger låta höra vittne vid allmän domstol.

Utredningen anför härom i sitt betänkande bl. a. att bestämmelsen tillgodoser flera tidigare uttalade önskemål om att vittne bör kunna höras direkt inför besvärssavdelningen (prop. 1966: 40 s. 276). Man torde enligt utredningens mening dock inte ha anledning att vänta att möjligheten att hålla vittnesförhör kommer att begagnas i annat än mycket begränsad omfattning. I vissa fall, främst i fråga om s. k. öppen utövning, kan dock rena bevisfrågor bli aktuella, för vilkas bedömande vittnesförhör kan vara av avgörande betydelse, betonar utredningen. Även jag finner det vara av värde att patentbesvärsrätten får möjlighet att själv hålla vittnesförhör. Jag kan t. ex. erinra om vad som i ett remissyttrande anförts om att den tidigare avsaknaden av denna möj-

lighet har varit en stor nackdel och att förslaget i denna del i och för sig kunde utgöra skäl nog för omvandlingen till förvaltningsdomstol.

Bestämmelsens lydelse motsvarar utredningens förslag, vilket delvis utformats efter mönster av tredje och fjärde punkterna i 25 § förvaltningsprocesslagen. Till skillnad från utredningen anser jag dock att den i nämnda stadgande gjorda hänvisningen till vissa bestämmelser rörande tredska vittne också bör gälla i patentbesvärsrätten. Dessa bestämmelser är ju f. ö. redan i dag tillämpliga då besvärssavdelningen låter höra vittne vid domstol. Detsamma gäller frågan om vem som skall vara skyldig att stå för kostnaderna för vittnes eller sakkunnigs hörande. Utredningen har här föreslagit att denna fråga bör lämnas utanför förfarandet och alltså bli oreglerad. Jag kan inte dela den uppfattningen utan anser att det i författningstexten bör tas in en uttrycklig hänvisning till motsvarade bestämmelser i rättegångsbalken angående ersättning och förskott till vittne och sakkunnig. För det fall att vittne utan giltigt skäl vägrar att avlägga ed eller att avge vittnesmål eller besvara fråga föreskrivs i fjärde punkten att domstolen får ge vitesföreläggande. Något behov av andra tvångsmedel finns knappast. På denna punkt föreligger alltså en viss avvikelse från förvaltningsprocesslagen enligt vilken också häkte kan komma i fråga.

## 12 §

Paragrafen anger vilka regler som gäller för omröstning till beslut. Den ersätter 3 § i 1967 års lag om besvärssavdelningen och har utformats efter mönster av 13 § förvaltningsdomstolslagen.

## 13 §

Denna bestämmelse, som är utformad efter mönster av 30 § förvaltningsprocesslagen, anger att rättens avgörande av mål skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad i övrigt har förekommit i målet samt att det av beslut skall framgå vilka skäl som har bestämt utgången.

## 14 §

Denna paragraf innehåller föreskrifter om expediering av beslut och skiljaktig mening. Den ersätter vissa bestämmelser i arbetsordningen för besvärssavdelningen och har utformats efter mönster av 31 § första stycket förvaltningsprocesslagen.

## 15 §

Genom denna bestämmelse, som saknar motsvarighet f. n., ges patentbesvärsrätten möjlighet rätta uppenbara skrivfel och liknande felaktigheter i beslut. Paragrafen har utformats efter mönster av 32 § förvaltningsprocesslagen.

**16 §**

I denna paragraf som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser görs vissa allmänna bestämmelser rörande förfarandet i 40, 42 och 44—53 §§ förvaltningsprocesslagen tillämpliga också i patentbesvärsrätten. Till skillnad från utredningen, som har ansett sig inte vilja tynga förfarandet med ytterligare bestämmelser, vilka ändå torde kunna bli analogt tillämpliga, anser jag det klart att även bestämmelserna i 50—52 §§ nämnda lag om användningen av tolk också uttryckligen skall vara tillämpliga i patentbesvärsrätten.

**17 §**

I första stycket av denna paragraf ges en upplysning om att bestämmelser om talan mot patentbesvärsrättens beslut finns i varumärkeslagen (1960: 644), namnlagen (1963: 521), patentlagen (1967: 837) och mönsterskyddslagen (1970: 485).

I paragrafens andra stycke föreskrives angående talan mot beslut under rättegången i patentbesvärsrätten. Bestämmelsen har i huvudsak utformats efter mönster av 34 § första stycket förvaltningsprocesslagen.

**18 §**

Denna bestämmelse, som har berörts tidigare vid 10 §, anger att den som utan giltigt skäl röjer vad som enligt patentbesvärsrättens förordnande ej får uppenbaras dömes till böter. Paragrafen har utformats efter mönster av 39 § andra stycket förvaltningsprocesslagen.

***Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser***

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1978, då 1967 års lag om besvärssavdelningen föreslås upphöra att gälla. Något hinder kan inte möta mot att de i lagförslaget upptagna reglerna görs tillämpliga också i fråga om mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet. I en övergångsbestämmelse bör dock anges att äldre bestämmelser gäller i mål som har företagits till avgörande på besvärssavdelningen före ikraftträdandet.

**8.2 Förslagen till ändring i varumärkeslagen, namnlagen, patentlagen och mönsterskyddslagen**

I samtliga dessa lagar finns intaget bestämmelser om bl. a. besvärsförfarandet i ärenden enligt respektive lag, i vilka patent- och registreringsverkets besvärssavdelning är nämnd. Dessa bestämmelser föreslås nu ändrade, så att på dessa platser patentbesvärsrätten i stället förs in.

**9 Hemställan**

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

**10 Beslut**

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

# Besvärsavdelningen inom patent- och registreringsverket

Betänkande av den sakkunnige för  
översyn av besvärsavdelningens orga-  
nisation och arbetsformer



*Till Statsrådet och chefen för handelsdepartementet*

Den 29 juni 1973 bemyndigades chefen för handelsdepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att göra en översyn av organisationen och arbetsformerna vid patent- och registreringsverkets besväravdelning samt att besluta om experter, sekreterare och annat arbetsbiträde åt den sakkunnige. Med stöd härav tillkallade departementschefen den 16 juli samma år som sakkunnig regeringsrådet Bengt Wieslander. Vidare förordnades generaldirektören Göran Borggård, patenträttsrådet Sture Holm, rådmannen Eskil Persson och numera avdelningsdirektören Walter Sköldefors att som experter biträda den sakkunnige. Genom beslut den 12 mars 1974 förordnades Persson att också vara sekreterare i utredningen.

För att beaktas vid uppdragets fullgörande har till utredningen överlämnats en den 4 april 1972 gjord framställning från patent- och registreringsverket rörande ändrad organisation av besväravdelningen samt en inom handelsdepartementet upprättad promemoria dagtecknad den 10 maj 1974 med anvisningar för långsiktsplaneringen vid patent- och registreringsverket.

Sedan uppdraget numera slutförts, får utredningen härmed överlämna sitt betänkande. Göran Borggård har avgett särskilt yttrande rörande jämkning av patentkraven i regeringsrätten. I övrigt biträds betänkandet till alla delar av experterna.

Stockholm den 10 mars 1976.

Bengt Wieslander

/Eskil Persson



## Innehåll

|                                                                                     |  |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--|
| <i>Författningsförslag</i> .....                                                    |  |
| Förslag till lag om besvärssavdelningen vid patent- och registreringsverket .....   |  |
| Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967: 837) .....                         |  |
| <i>Sammanfattning</i> .....                                                         |  |
| 1 <i>Utredningsuppdraget m. m.</i> .....                                            |  |
| 1.1 Direktiven .....                                                                |  |
| 1.2 Uppdragets fullgörande .....                                                    |  |
| 2 <i>Besvärssavdelningens organisation m. m.</i> .....                              |  |
| 2.1 Besvärssavdelningens funktion .....                                             |  |
| 2.2 Gällande bestämmelser om besvärssavdelningens organisation och verksamhet ..... |  |
| 2.3 Sammansättning och personalstyrka m. m. ....                                    |  |
| 2.3.1 Gällande bestämmelser m. m. ....                                              |  |
| 2.3.2 Inlåning av tekniker från patentavdelningen .....                             |  |
| 2.3.3 Besvärssavdelningens ställning i budgethänseende ..                           |  |
| 2.4 Framställning från patentverket om vissa tjänster m. m. ..                      |  |
| 2.4.1 Omvandling av vissa göromålsförordnanden till fasta tjänster .....            |  |
| 2.4.2 Inrättande av ett göromålsförordnande som lagkun-<br>nig ledamot .....        |  |
| 2.4.3 Omvandling av internprogrammet besvärssärenden<br>till huvudprogram .....     |  |
| 2.4.4 Framställningens behandling m. m. ....                                        |  |
| 3 <i>Arbetsformerna inom besvärssavdelningen</i> .....                              |  |
| 3.1 Avdelningsindelingen .....                                                      |  |
| 3.2 Arbetets bedrivande .....                                                       |  |
| 3.2.1 Handläggningsformerna .....                                                   |  |
| 3.2.2 Fördelningen av arbetet på olika moment .....                                 |  |
| 4 <i>Arbetsbelastning och produktion</i> .....                                      |  |
| 4.1 Utvecklingen under den senaste 10-årsperioden .....                             |  |
| 4.1.1 Patentärenden .....                                                           |  |
| 4.1.2 Övriga ärenden .....                                                          |  |
| 4.2 Balansen av patentärenden .....                                                 |  |
| 4.2.1 Ökad tillströmning av besvär m. m. ....                                       |  |
| 4.2.2 Ökat antal remisser från regeringsrätten .....                                |  |
| 4.2.3 Ökad genomsnittlig arbetsbelastning i ärendena ..                             |  |
| 4.2.4 Orsaken till den ökade tillströmningen av besvär<br>m. m. ....                |  |
| 4.2.4.1 Tillströmningen av patentansökningar<br>m.m. ....                           |  |
| 4.2.4.2 Inverkan av ny lagstiftning m. m. ....                                      |  |
| 4.2.5 Resurstillgång och produktivitet .....                                        |  |
| 4.3 Sammanfattning och bedömning .....                                              |  |
| 5 <i>Framtida arbetsbelastning och resursbehov</i> .....                            |  |
| 5.1 Arbetsbelastningen .....                                                        |  |
| 5.1.1 Patentärenden .....                                                           |  |

- 5.1.2 Övriga ärenden .....
- 5.2 Överväganden och förslag .....
- 6 *Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning* .....
- 6.1 Direktiven m. m. ....
- 6.2 Rådande osäkerhet om besvärssavdelningens ställning ....
- 6.3 1967 års lagstiftning .....
- 6.4 1971 års reform inom förvaltningsrätten .....
- 6.5 Överväganden och förslag .....
- 7 *Verkschefens ställning som ordförande på besvärssavdelningen* .....
- 7.1 Direktiven .....
- 7.2 Framställningen från patentverket .....
- 7.3 Vissa tidigare uttalanden i frågan .....
- 7.4 Utredningens bedömning .....
- 8 *Föredragande frågan* .....
- 8.1 Bakgrunden .....
- 8.2 Nuvarande ordning .....
- 8.3 Inställningen inom besvärssavdelningen .....
- 8.4 Överväganden och förslag .....
- 9 *Vissa frågor rörande muntlig förhandling* .....
- 9.1 Rätten att få till stånd förhandling .....
- 9.1.1 Nuvarande ordning m. m. ....
- 9.1.2 Överväganden och förslag .....
- 9.2 Offentlighet vid muntlig förhandling .....
- 10 *Begränsning av möjligheten att jämka patentkraven m. m.* ....
- 10.1 Nuvarande ordning .....
- 10.2 Utredningens överväganden .....
- 10.2.1 Allmänna synpunkter .....
- 10.2.2 Jämkning av kraven i besvärssavdelningen .....
- 10.2.3 Rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten ....
- 10.2.3.1 Tidigare överväganden m. m. ....
- 10.2.3.2 Uttalanden i samband med näringsutskottets behandling av motionen 1972: 924 ..
- 10.2.3.3 Inställningen hos kundkretsen .....
- 10.2.3.4 Utredningens ståndpunkt .....
- 10.2.4 Frågan om prövningstillstånd .....
- 10.3 Utredningens förslag .....
- 11 *Internationella perspektiv* .....
- 11.1 Allmänna utgångspunkter .....
- 11.2 Inverkan av PCT .....
- 11.3 Inverkan av EPC .....
- 12 *Specialmotivering till lagförslagen* .....
- 12.1 Förslaget till lag om besvärssavdelningen vid patent- och registreringsverket .....
- 12.2 Förslaget till lag om ändring i patentlagen .....
- 13 *Särskilt yttrande av Göran Borggård* .....
- Bilaga 1* Statistiska uppgifter rörande besvär i patentärenden m. m.
- Bilaga 2* Statistiska uppgifter rörande handläggningen i patentavdelningen .....

## Författningsförslag

### 1 Förslag till

#### Lag om besvärsavdelningen vid patent- och registreringsverket

Härigenom förordnas som följer.

#### Organisation m. m.

##### 1 §

Inom patent- och registreringsverket finns en besvärsavdelning för prövning av besvär i mål rörande patent, mönster och varumärken samt mål angående släktnamn och förnamn.

##### 2 §

Besvärsavdelningen består av verkschefen och av patenträttsråd som är tekniskt kunniga eller lagfarna.

Patentträttsråd utnämnes av regeringen.

##### 3 §

Besvärsavdelningen arbetar på avdelningar.

Regeringen förordnar för varje avdelning en ordförande och en vice ordförande. När verkschefen deltar i arbetet, för han ordet.

##### 4 §

Besvärsavdelningen är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej delta i beslut.

Vid handläggning av patentmål skall minst två ledamöter vara tekniskt kunniga. Rör målet fråga av övervägande rättslig karaktär, skall lagfaren ledamot delta. Sådan ledamot skall delta även annars, om målets beskaffenhet fordrar det.

Vid handläggning av mönster-, varumärkes- eller namnmål skall minst två ledamöter vara lagfarna.

Regeringen bestämmer i vilken omfattning åtgärd som avser endast måls beredande får vidtagas av ledamot eller annan tjänsteman vid besvärsavdelningen.

##### 5 §

Finner avdelning vid överläggning till avgörande av patentmål, att den mening som råder på avdelningen avviker från grundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av besvärsavdelningen, får avdelningen förordna, att målet eller, om det kan ske, endast viss fråga i målet skall avgöras av besvärsavdelningen i dess helhet. Sådant förordnande får också meddelas, om det i annat fall är av särskild betydelse från principiell synpunkt att målet eller viss fråga avgöres av besvärsavdelningen i dess helhet.

När patentmål avgöres av besvärsavdelningen i dess helhet, skall alla ledamöterna delta i avgörandet, om ej laga hinder möter.

Inträffar fall som avses i första stycket i fråga om mönster-, varumärkes- eller namnmål, får avdelningen förordna, att samtliga lagfarna ledamöter vid besvärsavdelningen skall delta i avgörandet.

## 6 §

I fråga om jäv mot den som handlägger mål enligt denna lag gäller bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare.

## 7 §

Ledamot av besvärsavdelningen skall vara svensk medborgare och ha avlagt domared enligt 4 kap. 11 § rättegångsbalken. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej utöva befattning som ledamot.

Första stycket gäller även föredragande som ej är ledamot av besvärsavdelningen.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt tjänstgöra som ledamöter av besvärsavdelningen.

**Måls anhängiggörande och handläggning**

## 8 §

I fråga om måls anhängiggörande och handläggning äger bestämmelserna i 3—6 §§, 8 §, 9 § första och andra styckena, 10—13 §§ samt 18 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291) motsvarande tillämpning.

## 9 §

När besvärsavdelningen anser förberedelsen i målet avslutad utan att självant ha förordnat om muntlig förhandling, skall sökanden och annan part ges tillfälle att inom viss av delningen bestämd tid meddela, om han begär sådan förhandling eller vidhåller tidigare begäran om förhandling.

Den som inte inom den bestämda tiden lämnar sådant meddelande skall anses ha avstått från förhandling.

Begäran om muntlig förhandling skall bifallas, om det inte är uppenbart att sådan förhandling är utan betydelse för målets bedömning. Avslås begäran, skall part ges tillfälle att inom tid som bestämmes av besvärsavdelningen skriftligen slutföra sin talan. Part skall erhålla del av motparts inlägga.

Parts utevaro vid muntlig förhandling utgör inte hinder för målets fortsatta handläggning och avgörande.

## 10 §

Muntlig förhandling skall vara offentlig. Besvärsavdelningen får dock bestämma, att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar, om det är påkallat för att förhindra att företagshemlighet uppenbaras eller om annars särskilda förhållanden föranleder det.

Den som varit närvarande vid förhandling inom stängda dörrar får inte obehörigen uppenbara vad som förekommit vid förhandlingen. För överträdelse härav dömes till böter.

## 11 §

Besvärsavdelningen får vid muntlig förhandling höra vittne eller sakkunnig, om det behövs för utredningen. Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1—18 §§ samt 40 kap. 9—11 §§ och 20 § rättegångsbalken i tillämpliga delar.

**Beslut**

## 12 §

Avgörande av mål skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad i övrigt förekommit i målet.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången.

## 13 §

I fråga om omröstning gäller bestämmelserna i 16 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

## 14 §

Beslut, varigenom målet avgöres, skall tillställas part genom handling som fullständigt återger beslutet och skiljaktig mening, där sådan förekommit. Beslut som kan överklagas skall dessutom innehålla upplysning om vad den skall iakttaga som vill anföra besvär över beslutet.

## 15 §

Beslut, som till följd av skrivfel, räknepel eller annat sådant förbi-seende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av besvärsavdelningen. Om det ej är obehövt, skall tillfälle lämnas part att yttra sig, innan rättelse sker.

**Övriga bestämmelser**

## 16 §

Bestämmelserna i 44—49 §§ och 53 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291) äger motsvarande tillämpning i fråga om förfarandet inför besvärsavdelningen.

## 17 §

Regeringen meddelar närmare bestämmelser om besvärsavdelningens organisation och verksamhet.

---

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_ då lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning upphör att gälla.

## 2 Förslag till

### Lag om ändring i patentlagen (1967: 837)

Härigenom förordnas att 25 § patentlagen (1967: 837) skall ha nedan angivna lydelse.

#### *Nuvarande lydelse*

##### 25 §<sup>1</sup>

Talan enligt 24 § föres genom besvär hos patent- och registreringsverkets besvärsavdelning inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot beslut på besvärsavdelningen må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

#### *Föreslagen lydelse*

Mot beslut på besvärsavdelningen må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. *Sådan talan må icke avse andra patentkrav än sådana som prövats genom det beslut mot vilket talan föres.* Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Bestämmelserna i 22 § femte stycket äga motsvarande tillämpning beträffande handlingar som inkomma till regeringsrätten.

---

Denna lag träder i kraft sex månader efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1971: 626.

## Sammanfattning

Utredningen har — i enlighet med direktiven — i första hand riktat in sin översyn på de frågor, som kan lösas oberoende av utvecklingen av patentadministrationen inom den tilltänkta europeiska patentorganisationen, och därvid utgått från i stort sett sammanlagt oförändrade personella resurser för patent- och besvärssavdelningarna.

Inom ramen för nämnda förutsättningar läggs i betänkandet fram förslag till en förstärkning av besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning, varigenom regleringen av avdelningens verksamhet bringas i nivå med vad som gäller på andra jämförbara områden efter genomförandet av 1971 års reform inom förvaltningsrätten. I detta hänseende föreslås införandet av en ny lag om besvärssavdelningen avsedd att träda i stället för den nu gällande lagen från 1967 och vissa av de i instruktionen för patentverket och annorstädes spridda bestämmelserna rörande besvärssavdelningen. I den föreslagna lagen, för vilken främst förvaltningsprocesslagen tjänat som förebild i åtskilliga hänseenden, regleras i skilda avsnitt de grundläggande förhållandena i fråga om avdelningens organisation, anhängiggörande och handläggning av mål, fattande av beslut och vissa övriga frågor. Det föreslås vidare att den sedan länge rådande oklarheten rörande besvärssavdelningens formella ställning inom förvaltningsrätten nu undanröjs och att avdelningen — utan någon ändring av dess hävdvunna namn — görs till förvaltningsdomstol. Enligt betänkandet markeras detta främst genom införande av krav på avläggande av domared för ledamöter och föredragande. Dessa förslag bör enligt betänkandet genomföras utan några genomgripande administrativa förändringar. Besvärssavdelningen förutsätts sålunda alltjämt vara knuten till patentverket på i princip samma sätt som för närvarande.

Det föreslås att verkschefen befrias från den nuvarande skyldigheten att vara ordinarie ordförande på avdelning. Han skall enligt förslaget dock kunna inträda som ordförande på avdelning och förutsätts normalt vara ordförande vid plenum.

I betänkandet läggs fram förslag om att ersätta nuvarande förfarande med tillfällig inlånning av yngre tekniker från patentavdelningen för föredragning i besvärssavdelningen med ett system av mera varaktiga förordnanden som föredragande på 2—3 år. Detta avses medföra ett visst resurstillskott för besvärssavdelningen och vara ägnat att undanröja vissa påtalade olägenheter med avdelningens nuvarande beroende av sådan tillfällig hjälp som ställs till förfogande från andra enheter inom patentverket. Förslaget beräknas medföra en begränsad kostnadsökning på lönesidan uppgående till — räknat efter 1976 års löneläge — cirka en halv miljon kronor.

Vad angår resursfördelningen i övrigt mellan patentavdelningen och

besvärsavdelningen tillstyrks i betänkandet ett av patentverket i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 väckt förslag om att i budgethänseende omvandla programmet besvärsärenden från ett internprogram till ett självständigt huvudprogram. Likaså tillstyrks vissa av patentverket i nämnda framställning gjorda yrkanden om tjänster. Ställningstagandet i sistnämnda del har skett med utgångspunkt från antagandet att det — i stort sett oberoende av den internationella utvecklingen — under den närmaste 10-årsperioden kommer att krävas ungefärligen samma personella resurser inom besvärsavdelningen som står till förfogande i dagens läge, inte minst för att effektivt komma till rätta med den betydande balans som för närvarande föreligger.

I fråga om muntlig förhandling — vid vilken vittnesförhör i fortsättningen avses kunna hållas — föreslås att sådan i princip skall vara offentlig. Besvärsavdelningen får dock bestämma att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar, om det är påkallat för att förhindra att företagshemlighet uppenbaras eller om annars särskilda förhållanden föranleder därtill. Avdelningen ges vidare möjlighet att i vissa uppenbara fall avslå begäran om muntlig förhandling.

Förslag läggs fram om att avskära den för närvarande rådande möjligheten att jämka patentkraven vid fullföljd av talan i regeringsrätten. Detta bedöms leda till bl. a. en lättnad i besvärsavdelningens arbetsbörda genom en minskning av antalet remisser från regeringsrätten. Förslaget föranleder en jämkning av innehållet i 25 § patentlagen. Utredningen har i detta sammanhang också övervägt frågan om införande av krav på prövningstillstånd vid fullföljd av talan i regeringsrätten men funnit sig inte böra lägga fram något förslag härom.

I betänkandet berörs slutligen vissa principiella frågor som kan uppkomma i samband med aktuella internationella samarbetssträvanden.

## 1 Utredningsuppdraget m. m.

### 1.1 Direktiven

Utredningsuppdraget innefattas i ett yttrande till statsrådsprotokollet den 29 juni 1973 av chefen för handelsdepartementet som därvid anförde bl. a. följande.

Patent- och registreringsverket är central myndighet för handläggning av ärenden på det industriella rättsskyddets och namnrättens områden och ärenden om registrering av aktiebolag m. m. Enligt lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning (ändrad 1970: 493) skall inom verket finnas en besvärsavdelning för prövning av besvär i ärenden rörande patent, mönster och varumärken samt ärenden angående släktnamn och förnamn. Besvärsavdelningen består enligt lagen av verkets chef som ordförande, minst fem av Kungl. Maj:t utsedda tekniskt kunniga ledamöter och minst tre av Kungl. Maj:t utsedda lagkunniga ledamöter. Besvärsavdelningen får arbeta på avdelningar. Den är beslutsför med tre ledamöter. Vid handläggning av patentärenden skall minst två ledamöter vara tekniskt kunniga och lagkunnig ledamot delta, om ärendets beskaffenhet fordrar det. Vid handläggning av mönster-, varumärkes- och namnärenden skall minst två ledamöter vara lagkunniga.

I 11 § instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket (omtryckt 1972: 372, ändrad senast 1973: 415) föreskrivs, att besvärsavdelningen består av generaldirektören, sex patenträttsråd som tekniskt kunniga ledamöter samt två patenträttsråd och en byråchef som lagkunniga ledamöter. Som tillfällig ledamot kan tjänstgöra överingenjör, byråchef, avdelningsdirektör eller byrådirektör. Med anledning av en framställning från verket förklarade Kungl. Maj:t den 30 juni 1971, att besvärsavdelningen tills vidare får bestå av, utom de tjänstemän som anges i instruktionen för verket, fyra tjänstemän med förordnande att bestrida göromål som ankommer på patenträttsråd, som är tekniskt kunnig ledamot. Dessutom har under de senaste budgetåren resurser motsvarande fyra manår teknisk personal lånats ut från patentavdelningen till besvärsavdelningen. Enligt 12 § instruktionen arbetar besvärsavdelningen på två avdelningar. På den ena av dessa är generaldirektören ordförande, på den andra den ledamot som Kungl. Maj:t förordnar. Kungl. Maj:t har, första gången i regleringsbrev för verket för budgetåret 1972/73, förordnat, att besvärsavdelningen med avvikelse från vad som föreskrivs i instruktionen för verket tills vidare skall arbeta på tre avdelningar.

Lagen om patent- och registreringsverkets besvärsavdelning tillkom vid revision av den patenträttsliga lagstiftningen år 1967 (prop. 1966: 40, 1 LU 1967: 53, rskr 1967: 325). Utredningsarbetet hade bedrivits av svenska kommittén för nordiska patent. Denna kommitté ansåg, att de grundläggande bestämmelserna om besvärsavdelningen med hänsyn till dennas karaktär av förvaltningsdomstol borde upptas i lag, medan närmare bestämmelser om förfarandet liksom tidigare skulle meddelas i administrativ ordning.

Riksdagen har i skrivelse den 13 december 1972 med anledning av motion 1972: 924 om inrättande av patentdomstol och i skrivelse den

29 mars 1973 med anledning av proposition 1973:1 (bil. 12 s. 70) anhållit om en översyn rörande patent- och registreringsverkets besvärssavdelning i enlighet med vad näringsutskottet anfört (NU 1972: 56, rskr 1972: 334 och NU 1973: 16, rskr 1973: 94).

De förvaltningsrättsliga frågor, som redovisas i näringsutskottets betänkande 1972: 56, är delvis av den natur, att de låter sig slutgiltigt bedömas endast i ett mera långsiktigt perspektiv. Andra frågor som diskuterats under motionens behandling i utskottet är mindre avhängiga av den internationella utvecklingen. Den viktiga frågan om resursfördelningen mellan patentavdelningen och besvärssavdelningen liksom formerna för tillfällig förstärkning av besvärssavdelningen bör kunna granskas utan att mer långsiktiga lösningar föregrips. Vidare bör erinras om att patent- och registreringsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 april 1972 tagit upp frågan om verkschefens ställning som ordförande på en av avdelningarna inom besvärssavdelningen. Även denna fråga bör kunna prövas fristående. Inom ramen för de förvaltningsrättsliga synpunkter som förts fram i betänkandet kan finnas andra praktiska problem som lämpar sig för lösning i ett mera kortsiktigt perspektiv.

Utskottet har noterat, att det internationella samarbetet på patentområdet nu tar sikte på organisatoriska lösningar, som kan få mycket långtgående verkningar på den svenska patentadministrationen. Utskottet finner ovissheten om förutsättningarna för en patentdomstols verksamhet i framtiden tala emot att en utredning rörande ombildning av besvärssavdelningen till domstol igångsätts under nuvarande förhållanden.

Jag vill för egen del understryka utskottets slutsats att frågan om besvärssavdelningens omvandling till en fristående domstol inte kan bedömas i nuvarande läge. Organisationen av svensk patentadministration måste prövas mot bakgrunden av främst erfarenheterna av den framtida europeiska patentorganisationen och dess verksamhet. Detta gäller i väsentlig grad även arbetsformerna i besvärssavdelningen. Handläggningen av patentärenden såväl i patentavdelningen som i besvärssavdelningen följer mönster som i stora drag är gemensamma för de nordiska länderna och andra länder med ett utvecklat patentväsen. Formerna för handläggning av patentärenden avviker i viktiga avseenden från praxis inom andra delar av svensk förvaltningsrätt. Både organisationsfrågor och frågor om arbetsformerna bör därför bedömas i sitt internationella sammanhang.

Mot denna bakgrund bör en sakkunnig tillkallas med uppgift att se över besvärssavdelningens organisation och arbetsformer. Den sakkunnige bör i första hand rikta in sin översyn på de frågor, som kan lösas oberoende av utvecklingen av patentadministrationen inom den europeiska patentorganisationen. I den mån det visar sig vara möjligt, bör den sakkunnige även belysa de mera långsiktiga problem, som jag har berört. En viss granskning av de principiella frågor, som uppkommer vid en anpassning i framtiden till ett integrerat europeiskt patentsystem, bör kunna ske redan nu och bli till nytta vid en kommande mera genomgripande översyn. Utredningsarbetet bör därför ske i nära kontakt med patentpolicykommittén. Den sakkunnige bör vid sina överväganden utgå från i stort sett sammanlagt oförändrade personella resurser för patent- och besvärssavdelningarna.

---

## 1.2 Uppdragets fullgörande

Utredningens arbete har bedrivits så, att experterna har deltagit i alla förekommande frågor.

Överläggningar har under arbetets gång hållits med besvärssavdelningens ledamöter och med företrädare för Svenska industriens patentingenjörers förening, Svenska patentombudsföreningen, Svenska uppfinnareföreningen och Sveriges industriförbund (patentverkets s. k. kundkrets).

Vad angår den i direktiven föreskrivna kontakten med patentpolicykommittén har sådan kontakt — utan särskilda åtgärder — kunnat hållas fortlöpande genom att experterna Borggård och Persson deltar i kommitténs arbete, den förre såsom dess ordförande.

Förutom avlämnandet av sedvanliga arbetsredogörelser och vissa infordrade uppgifter för det inom handelsdepartementet bedrivna budgetarbetet har utredningen den 18 april 1975 avgett remissyttrande över en av patent- och registreringsverket den 1 april samma år gjord framställning om förlängning av vissa göromålsförordnanden som patenträttsråd.

## 2 Besvärssavdelningens organisation m. m.

### 2.1 Besvärssavdelningens funktion

Besvärssavdelningen fungerar som andra instans i patent-, varumärkes-, mönster- och namnären den. Avdelningen är sista instans i ärenden angående släktnamn och förnamn samt för invändare i patent-, varumärkes- och mönsterärenden. Sökande i sistnämnda tre grupper av ärenden kan utan prövningstillstånd fullfölja talan i regeringsrätten.

Bestämmelser om besvärsrätt, fullföljd av talan och besvärstid finns för respektive grupper av ärenden i 24 och 25 samt 72 §§ patentlagen, 47 § varumärkeslagen samt 22 och 47 §§ mönsterskyddslagen. I fråga om namnären den finns motsvarande bestämmelser upptagna i 35 § namnlagen. Om besvärssavgifternas storlek är stadgat i 49 och 51 §§ patentkungörelsen, 22 och 24 §§ kungörelsen med tillämpningsbestämmelser till varumärkeslagen samt i 29 och 30 §§ mönsterskyddskungörelsen. Vid besvär i namnären den tas inte ut någon avgift.

Förutom uppgiften att pröva besvär i nämnda typer av ärenden åligger det instruktionsenligt besvärssavdelningen att i förekommande fall avge utlåtande till domstol i mål om patent, varumärke, mönster eller namn. Avdelningen fungerar dessutom som remissinstans åt regeringsrätten i dit fullföljda mål om patent, varumärken och mönster. Den expertis som finns tillgänglig inom avdelningen tas därjämte i anspråk i inte ringa omfattning i det intensiva internationella samarbete som för närvarande pågår inom särskilt patent- och varumärkesområdena.

## 2.2 Gällande bestämmelser om besvärssavdelningens organisation och verksamhet

De grundläggande bestämmelserna om avdelningens organisation och verksamhet återfinns i lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besvärssavdelning. Denna lag innehåller bestämmelser om sammansättning, om möjlighet att fördela arbetet på avdelningar, om beslutförhet, om omröstning och om rätt att låta höra vittne vid allmän domstol.

Vissa föreskrifter rörande besvärssavdelningen är vidare upptagna i instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket. Dessa rör främst avdelningens sammansättning men reglerar också i viss omfattning förfarandet (se närmare härom under avsnitt 2.3.1).

Ytterligare bestämmelser om arbetet på besvärssavdelningen återfinns i patentverkets arbetsordning (kap. VIII). Här ges sålunda detaljerade föreskrifter om avdelningens kansli, om sessionsdagar, om deltagande av lagkunnig respektive tekniskt kunnig ledamot i vissa typer av ärenden, om plenum på avdelningen, om ärendenas fördelning mellan ledamöterna, om fördelning av ordförandeskap mellan ordförande och vice ordförande på avdelning, om skriftväxlingen, om komplettering av utredningen och föreläggande, om förfarandet vid muntlig förhandling, om frister och anstånd, om föredragningslistor, om kontrolläsning, om beslutsmotivering, om signering, justering och expediering av beslut, om turordning och om arbetet på kansliet.

## 2.3 Sammansättning och personalstyrka m. m.

### 2.3.1 Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 12 § instruktionen för patentverket arbetar besvärssavdelningen på två avdelningar. På den ena av dessa är generaldirektören ordförande. Enligt särskilda förordnanden, första gången i regleringsbrev för verket för budgetåret 1972/73, har emellertid bestämts att besvärssavdelningen, med avvikelse från nämnda föreskrift i instruktionen, tills vidare skall arbeta på tre avdelningar. För de tre avdelningarna finns ett gemensamt kansli med en uppsättnings- och utskriftsdetalj samt en diarieförings- och expedieringsdetalj. Kansliet betjänas för närvarande av två assistenter (F 3) och fem biträden (T 1—F 1).

I 11 § instruktionen för patentverket föreskrivs att besvärssavdelningen skall bestå av generaldirektören, sex patenträttsråd som tekniskt kunniga ledamöter samt två patenträttsråd och en byråchef som lagkunniga ledamöter. Som "tillfällig" ledamot kan dessutom tjänstgöra överingenjör, byråchef, avdelningsdirektör eller byrådirektör.

Genom beslut den 30 juni 1971 medgav Kungl. Maj:t att besvärssavdelningen tills vidare fick bestå av, förutom de tjänstemän som anges

i instruktionen för verket, fyra tjänstemän med förordnande att bestrida göromål som ankommer på patenträttsråd som är tekniskt kunnig ledamot av avdelningen. Den 20 december 1973 medgav Kungl. Maj:t att ytterligare tre sådana göromålsförordnanden fick inrättas att gälla till och med den 30 juni 1975. Efter framställning från patentverket — över vilken utredningen avgett remissyttrande den 18 april 1975 — har sistnämnda förordnanden förlängts att gälla till och med den 30 juni 1976. På besvärsavdelningen tjänstgör således för närvarande — förutom, i viss omfattning, generaldirektören och byråchefen på administrativa avdelningen — 15 patenträttsråd, av vilka 7 är göromålsförordnade.

### *2.3.2 Inlåning av tekniker från patentavdelningen*

Vad gäller de personella resurserna på besvärsavdelningen är därjämte att märka att det under de senaste åren förekommit en betydande s. k. inlåning av tekniker från patentavdelningen för tjänstgöring under kortare perioder som "tillfälliga" ledamöter på avdelningen eller som föredragande. Detta har främst motiverats av en strävan att bemästra den successivt ökande arbetsbördan och att undvika en oförsvarlig balanstillväxt med därav följande ogynnsamma förlängning av behandlingstiden. Till en viss del har inlåningen av föredragande också skett i utbildningssyfte. Inlåningen kulminerade vid 1970-talets början och motsvarade då cirka 14 manår. Den har därefter — främst som en följd av de ökade resurser som ställts till förfogande genom de inrättade göromålsförordnandena — kunnat successivt nedbringas och motsvarar för närvarande bara 2—3 manår. Denna inlåning torde huvudsakligen vara motiverad från utbildningssynpunkt.

### *2.3.3 Besvärsavdelningens ställning i budgethänseende*

Besvärsavdelningens verksamhet utgör budgetmässigt ett internprogram, vars kostnader fördelas på huvudprogrammen patentärenden, varumärkes- och mönsterärenden samt namnärenden. Av patentverkets totala kostnader för budgetåret 1975/76 på 45 713 000 kronor belöper 2 343 000 kronor på internprogrammet besvärsärenden. Av sistnämnda belopp utgör personalkostnaderna den helt dominerande posten med 2 149 000 kronor. Fördelat i procent av kostnaderna för huvudprogrammen kan 88 % av kostnaderna för internprogrammet beräknas vara att hänföra till patentärenden, 11 % till varumärkes- och mönsterärenden och 1 % till namnärenden<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Sifferuppgifterna tagna från patentverkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77.

## 2.4 Framställning från patentverket om vissa tjänster m. m.

### 2.4.1 Omvandling av vissa göromålsförordnanden till fasta tjänster

I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 begärde patentverket att tre av de nuvarande göromålsförordnandena skulle ersättas med tjänster i F 24 som teknisk ledamot. Som motivering härför anfördes bl. a.

Efter inrättande den 1 januari 1974 av tre nya göromålsförordnanden som teknisk ledamot kommer, om annan åtgärd ej vidtas, av avdelningens tekniska ledamöter sex att vara innehavare av ordinarie eller extra ordinarie tjänst på avdelningen och sju att vara göromålsförordnade. Antalet till avdelningen mera fast knutna tekniska ledamöter skulle alltså komma att uppgå till mindre än halva antalet av avdelningens tekniska ledamöter. En sådan sammansättning kan icke anses tillfredsställande för en enhet med besvärsavdelningens domstolsliknande karaktär. För att en mera acceptabel proportion mellan de båda kategorierna tekniska ledamöter skall ernås bör tre av de nuvarande göromålsförordnandena ersättas med tre nya tjänster. Tillkomsten av dessa tre tjänster synes med hänsyn till den tekniska kaderns åldersstruktur ej gärna kunna försvåra någon reform vartill den pågående översynen av avdelningens organisation och arbetsformer kan tänkas ge anledning. Det kan framhållas att två innehavare av tjänst — ordinarie resp. extra ordinarie — på avdelningen redan våren 1976 uppnår den övre pensionsåldern.

### 2.4.2 Inrättande av ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot

I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 begärde verket vidare att ett göromålsförordnande i F 24 skulle inrättas. Som motivering härför anfördes bl. a.

Besvärsavdelningen arbetar sedan ett par år på tre avdelningar. Hittills har juristinsatsen kunnat bemästras genom att generaldirektören tjänstgjort som ordförande på en av avdelningarna och två lagkunniga ledamöter tjänstgjort på de andra avdelningarna. Vidare har byråcheferna på administrativa byrån och bolagsbyrån såsom en "bisyssla" varit ledamöter av besvärsavdelningen, varjämte avdelningen haft tillgång till juristarbetskraft av mera tillfälligt slag i form av såväl ledamöter som föredragande. Byråchefen på bolagsbyrån är sedan ett år befriad från uppdraget som ledamot av besvärsavdelningen och administrativa byråchefen kommer med den stora belastning de ordinarie arbetsuppgifterna innebär framdeles endast i särskilda undantagsfall att kunna tagas i anspråk för tjänstgöring i besvärsavdelningen. Den tillfälliga juristhjälpen — främst en pensionerad ledamot — står inte längre till förfogande. Generaldirektören kan på grund av andra angelägna arbetsuppgifter endast ägna besvärsavdelningen en mindre del av sin tid. Patentverket framför därför nu ett tidigare förutskickat yrkande om ledamotstillskott på juristsidan. Detta bör ske genom inrättande av ett göromålsförordnande i F 24 såsom lagkunnig ledamot. Därmed kan administrativa byråchefen i allt väsentligt avlastas från uppgifterna i besvärsavdelningen.

#### 2.4.3 Omvandling av internprogrammet besvärssärenden till huvudprogram

I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 föreslog patentverket också att internprogrammet besvärssärenden skulle omvandlas till ett huvudprogram. Som motivering härför anfördes bl. a.

Programmet omfattar prövning av besvär i patent-, varumärkes-, mönster- och namnsärenden samt avgivande av utlåtanden till domstolar i mål angående patent, varumärken, mönster och namn. Erfarenheten under de år programbudgetsystemet tillämpats har visat att vissa olägenheter är förbundna med att besvärssärendena utgör ett internprogram. Programmets arbetsuppgifter utgör en självständig del av patentverket utan annat administrativt samband med övriga programenheter än en mindre inlåning i utbildningssyfte av ingenjörer från programmet Patentärenden och viss föredragningshjälp från jurister på andra enheter. Det föreslås därför att programmet Besvärssärenden omvandlas från ett internprogram till ett självständigt huvudprogram. Detta är motiverat även av programmets tämligen stora monetära omslutning.

#### 2.4.4 Framställningens behandling m. m.

I 1975 års budgetproposition (prop. 1975: 1, bil. 12, s. 78) förklarade sig chefen för handelsdepartementet inte vara beredd att ta ställning till patentverkets nämnda yrkanden om tjänster och programomvandling, innan resultatet av förevarande utredning föreligger.

I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 framhåller patentverket att man anser ifrågavarande yrkanden alltså välgrundade men att man, i avvidan på utredningsresultatet, avstår från att framställa förnyade yrkanden rörande besvärssavdelningen.

Utredningen gör en bedömning av de här aktuella frågorna under avsnitt 5.2.

### 3 Arbetsformerna inom besvärssavdelningen

#### 3.1 Avdelningsindelningen

Som framgått av den tidigare lämnade redogörelsen för besvärssavdelningens nuvarande organisation (avsnitt 2.3.1) arbetar man sedan den 1 juli 1972 på tre avdelningar. Av dessa har en hand om de elektrotekniska ärendena samt varumärken, mönster och namn, en de mekaniska och en de kemiska ärendena. Om man bortser från generaldirektören, vars befattning med det löpande arbetet under senare år varit av begränsad natur till följd av andra krävande engagemang och som enligt vad utredningen i det följande (avsnitt 7.4) ämnar föreslå kommer att också formellt befrias från ordförandeskapet på en av avdelningarna, tjänstgör f. n. 15 patenträttsråd på de tre avdelningarna. Av dessa befattningshavare är sex ordinarie eller extra ordinarie tekniska leda-

möter, sju göromålsförordnade tekniska ledamöter samt en ordinarie och en extra ordinarie lagkunnig ledamot. Av ledamöterna är samtliga utom en av de båda lagkunniga indelade på avdelning. Den återstående lagkunnige ledamoten tjänstgör dels vid handläggning av mönster-, varumärkes- och namnären den, då det alltid krävs minst två lagkunniga ledamöter, dels vid handläggning av patentärenden på den kemiska och den mekaniska avdelningen, när ärendenas beskaffenhet fordrar deltagande av lagkunnig ledamot, samt även på den elektrotekniska avdelningen i motsvarande fall, när den på denna avdelning indelade andre lagkunnige ledamoten inte deltar.

I den tidigare lämnade redogörelsen för den nuvarande organisationen (avsnitt 2.3.2) har också påpekats att besvärsavdelningen under senare år tillförts ett visst resurstillskott genom att tjänstemän från patentavdelningen ställts till avdelningens förfogande som tillfälliga tekniska ledamöter och som föredragande (jfr. 11 § i instruktionen för verket och 1 § första stycket i arbetsordningen för besvärsavdelningen). Detta tillskott kan f. n. beräknas uppgå till två—tre manår. De inlånade tjänstemännen från patentavdelningen placeras på de olika avdelningarna allt efter det aktuella behovet.

### 3.2 Arbetets bedrivande

#### 3.2.1 Handläggningsformerna

Handläggningen är i princip skriftlig. Som ett inslag i ett ärendes beredning kan dock ingå muntlig förhandling. Sådana förhandlingar har under de senaste åren ägt rum i ungefär 100 fall per år.

Ärendena fördelas enligt arbetsordningen mellan ledamöterna som referenter efter ärendenas olika beskaffenhet (rotelindelning). Referenterna har därefter att svara för ärendenas beredning (föreläggande om komplettering, förordnande om skriftväxling, beslut om muntlig förhandling) och inläsning för föredragning. I fråga om patentärenden äger session rum på onsdagar och i fråga om mönster-, varumärkes- och namnären den på torsdagar. Sessionerna pågår i allmänhet mellan klockan 09.00 och 17.00 med ett kort avbrott för lunch. Muntliga förhandlingar hålls företrädesvis på fredagar. Det händer inte sällan att en session drar över till följande dag och ibland även till nästföljande.

Vid sessionerna föredras ärendena i regel av referenterna som efter föredragningen också lägger fram förslag till beslut i ärendena. Ärende som föredragits av särskilt förordnad föredragande som inte har ledamots ställning — vilket förekommer i mindre omfattning i samband med att tjänstemän tillfälligt ställs till förfogande från patentavdelningen — skall enligt arbetsordningen kontrolläsas efter föredragningen av referenten. Annat ärende kontrolläses av ledamot på avdelningen enligt ordförandens bestämmande.

Tiden för föredragning av ärenden som skall avgöras i sak — och således inte bara bli föremål för någon formell åtgärd i form av exempelvis remiss till patentavdelningen — varierar givetvis betydligt. Mindre komplicerade ärenden torde vanligtvis kräva en tid av cirka 45 minuter, medelsvåra ärenden cirka 90 minuter och komplicerade ärenden mellan 90 minuter och 3—4 timmar. Härtill kommer sedan den tid som krävs för överläggning till beslut. Också denna tid varierar givetvis högst betydligt med hänsyn till ärendenas olika beskaffenhet.

### 3.2.2 Fördelningen av arbetet på olika moment

Beträffande fördelningen av ledamöternas arbete på olika arbetsmoment finns inga statistiska värden att tillgå. Från en inom den svenska kommittén för en gemensam nordisk besvärinstans i patentärenden i maj 1966 upprättad promemoria må emellertid i detta sammanhang återges följande bedömning.

En ungefärlig uppskattning från ledamöternas sida av den tid som ägnas dessa olika uppgifter har lett fram till vissa procentuella genomsnittsvärden. Det visar sig att något mer än halva arbetstiden åtgår till den förberedande behandlingen av egna ärenden fram till det att dessa är färdiga till föredragning med utskrivet förslag till beslut. Denna tid uppskattas till ca 55 % av totala arbetstiden.

För själva föredragningen och det efterarbete som återstår innan beslutet är definitivt färdigt anses åtgå ca 10 % och därvid har även hänsyn tagits till att somliga ärenden måste föredragas mer än en gång.

De muntliga förhandlingarna i egna ärenden torde sammanlagt likaledes erfordra ca 10 % av totala arbetstiden, och detta innefattar såväl det förberedande arbetet som själva förhandlingen och efterarbetet med protokollet.

Ledamotens deltagande i övriga ledamöters ärenden uppskattas till ca 20 %, och däri ingår även arbete i samband med muntliga förhandlingar i dessa ärenden.

Slutligen ägnas återstående 5 % av tiden åt olika slag av arbete som tillhör tjänsten, såsom exempelvis deltagande i plenum, nämnder och kommittéer.

Nämnda bedömning torde enligt vad utredningen kunnat konstatera i stort sett äga giltighet också i dagens läge. Två faktorer spelar dock numera en betydligt större roll än tidigare. Dels har antalet remisser från regeringsrätten i dit fullföljda mål ökat markant — från 17 år 1966 till 108 år 1974 — vilket i praktiken innebär att f. n. cirka 10 % av besväravdelningens totala kapacitet tas i anspråk för handläggning av remisser (se härom närmare avsnitt 10.1). Dels har kommittéarbetet och deltagandet i internationellt samarbete ävensom utbildningsverksamheten ökat kraftigt. Någon procentuell uppskattning låter sig dock svårligen göra för sistnämnda aktiviteter.

## 4 Arbetsbelastning och produktion

### 4.1 Utvecklingen under den senaste 10-årsperioden

#### 4.1.1 Patentärenden

Den från arbetsbördesynpunkt klart dominerande gruppen av ärenden utgör patentärendena. Utvecklingen under den senaste 10-årsperioden har för denna grupp präglats av en till en början relativt måttlig men från slutet av 1960-talet mycket kraftig ökning av antalet ärenden. Samtidigt har också produktionen ökat väsentligt. Den har dock inte under någon del av perioden kunnat bringas i nivå med antalet inkommande ärenden, ehuru den under slutet av perioden närmat sig tillströmningen. Balansen av oavgjorda ärenden har därför ökat och uppgick den 1 juli 1975 till totalt 2 870 ärenden, vilket — med en årsproduktion av cirka 950 ärenden — svarar mot en behandlingstid på drygt tre år. Det behöver inte närmare utvecklas att den situation som sålunda uppstått är förenad med påtagliga olägenheter i skilda hänseenden. Det har också vid utredningens överläggningar med företrädare för patentverkets kundkrets starkt understrukits att bemästrandet av balansen är ett av de f. n. mest angelägna problemen att komma till rätta med. I fråga om detaljerade statistiska uppgifter hänvisas till *bilaga 1*, i vilken återges patentverkets officiella redovisning för perioden 1964—1974 (Tabell XX).

#### 4.1.2 Övriga ärenden

Vad angår varumärkes-, mönster- och namnärendena, av vilka varumärkesärendena är den från arbetssynpunkt tyngsta gruppen, har tillströmningen varierat något under de senaste åren. För alla grupperna gäller dock att produktionen kunnat hållas på en sådan nivå att några besvärande balanser f. n. inte föreligger. Behandlingstiderna är föredömligt korta — i fråga om varumärkesärenden i genomsnitt mindre än sex månader — och ärendena kan i allmänhet tas upp till avgörande utan dröjsmål efter det att parterna slutfört sin talan. I fråga om närmare statistiska detaljer hänvisas till *bilaga 1*, i vilken återges patentverkets officiella redovisning för perioden 1968—1974 (Tabell XXI och Tabell XXII; såvitt gäller mönsterärendena är redovisningsperioden med hänsyn till tiden för ikraftträdandet av 1970 års mönsterskyddslagstiftning begränsad till åren 1971—1974).

### 4.2 Balansen av patentärenden

#### 4.2.1 Ökad tillströmning av besvär m. m.

Den primära orsaken till den successivt ökande balansen av oavgjorda patentärenden är utan tvivel att söka i den kraftiga stegringen av antalet inkomna besvär som skedde från slutet av 1960-talet med top-

par under åren 1969 och 1970, då antalet besvärssärenden vardera året översteg 1 200. Nämnade antal innebar nästan en fyrdubbling i förhållande till åren 1964 och 1965, då besvärssärendena vardera året uppgick till 341, och nästan en tredubbling i förhållande till 1967, då antalet besvär uppgick till 429. Nivån har därefter under 1970-talet hittills sjunkit något och för åren 1971—1975 legat på i genomsnitt knappt 950 ärenden.

Samtidigt med den ökade tillströmningen av besvär i patentärenden har som tidigare framhållits också produktionen ökat väsentligt. Sålunda uppgick antalet avgjorda besvär år 1965 till 226 för att därefter successivt öka med en topp år 1970 på 931. Takten har därefter minskat något och antalet avgjorda besvär ligger för åren 1971—1975 på i genomsnitt knappt 775.

#### *4.2.2 Ökat antal remisser från regeringsrätten*

Den ökade produktionen har lett till att antalet till regeringsrätten fullföljda mål också ökat väsentligt. Från att år 1966 ha legat nere på mindre än 30 mål<sup>1</sup>, ökade antalet successivt för att år 1974 nå upp till 108. Som närmare kommer att behandlas i samband med frågan om en begränsning av möjligheterna att jämka patentkraven vid fullföljd av talan (avsnitt 10.1) föranleder de till regeringsrätten fullföljda målen regelmässigt remiss till besvärssavdelningen för utlåtande i tekniska frågor. Antalet sådana remisser har därför ökat kraftigt och har hittills under 1970-talet uppgått till i genomsnitt cirka 90 om året. Remiserna är ofta mycket arbetskrävande och kan från arbetssynpunkt i själva verket jämföras med motsvarande antal besvärssärenden. Detta innebär i praktiken att cirka 10 procent av besvärssavdelningens totala kapacitet fått tas i anspråk under de senaste åren för besvarande av remisser från regeringsrätten med därav följande motsvarande lägre avverkningskapacitet i fråga om inkomna besvärssärenden från patentavdelningen.

Däremot spelar den instruktionsenliga skyldigheten att avge utlåtanden till de allmänna domstolarna i patentmål endast en marginell roll i sammanhanget. Antalet sådana utlåtanden har varit mycket fåtaliga under hela den senaste 10-årsperioden.

#### *4.2.3 Ökad genomsnittlig arbetsbelastning i ärendena*

Förutom att tillströmningen av ärenden ökat, torde det förhålla sig så, att den genomsnittliga arbetsbelastningen per ärende ökat i inte obetydlig grad under senare år. Detta hänger samman med att tekniken

<sup>1</sup> Den exakta siffran kan inte anges, då äldre statistiskt material i fråga om fullföljda mål till regeringsrätten avser totala antalet mål från besvärssavdelningen, inklusive mål om varumärken och mönster. Totala antalet mål utgjorde för år 1966 32 stycken. Av detta antal kan erfarenhetsmässigt högst en tredjedel, sannolikt en ännu mindre del, beräknas ha avsett varumärken och mönster.

blir allt mer komplicerad, vilket i sin tur gör att utredningen i ärendena ofta blir mer omfattande än tidigare.

#### 4.2.4 Orsaken till den ökade tillströmningen av besvär m. m.

##### 4.2.4.1 Tillströmningen av patentansökningar m. m.

När det gäller att finna orsaken till den sålunda starkt ökade arbetsbelastningen på besväravdelningen måste uppmärksamheten i första hand riktas på sambandet mellan avdelningens verksamhet och handläggningen i första instans. Det är därvid till en början att märka att tillströmningen av patentansökningar varit relativt jämn under den senaste 10-årsperioden med en viss avmattning under de två senaste åren. De högsta siffrorna uppnåddes åren 1966—1970, då tillströmningen årligen låg runt 18 000 ärenden. Den sjönk därefter till en nivå på cirka 17 000 ärenden och kan för år 1975 beräknas komma att ligga på mellan 15 000 och 16 000 ärenden. Avgörandefrekvensen visar en något större variation. År 1965 avgjordes drygt 14 700 ansökningar. Åren 1969 och 1970 avgjordes ett rekordstort antal ansökningar, drygt 20 700 respektive 23 200. Takten har därefter mattats något. För år 1975 kan antalet avgjorda ärenden beräknas ligga på en nivå av mellan 16 500—17 000. I fråga om närmare statistiska detaljer rörande verksamheten på patentavdelningen hänvisas till *bilaga 2*, i vilken återges patentverkets officiella redovisning för perioden 1965—1974 (Tabell I).

##### 4.2.4.2 Inverkan av ny lagstiftning m. m.

Även om man sålunda kan finna ett visst yttre samband mellan ökningen av antalet patentansökningar och antalet avgjorda ärenden på patentavdelningen, å ena sidan, samt tillströmningen av ärenden till besväravdelningen, å den andra — det är särskilt påvisbart för år 1970 och åren närmast däromkring — är det ändå påfallande att tillströmningen av ärenden till besväravdelningen ökat i långt högre takt än vad som svarar mot ökningen av antalet patentansökningar och vad som skulle kunna sägas utgöra den allmänna efterfrågeökningen på patentområdet. Tillkomsten år 1967 av ny patentlagstiftning med dess högre krav på uppfinningshöjd torde härvidlag ha spelat en viktig roll genom den ökning av antalet avslagsbeslut som blivit en följd av tillämpningen av nämnda krav.

I detta sammanhang har från vissa håll fästs uppmärksamheten också på den omläggning av handläggningsmetoderna inom patentavdelningen som ägde rum under 1960-talet. Omläggningen, som företogs i syfte att effektivisera arbetet och öka avverkningstakten i första instans, innebar i huvudsak att antalet tekniska förelägganden begränsades i förhållande till vad som tidigare varit praxis. Enligt denna s. k. kompakta handläggningsmetod läggs huvudvikten vid ett första tekniskt föreläggande som innehåller en mera uttömmande redovisning av

patenterbarhetsbedömningen än tidigare. För fler än två förelägganden krävs enligt arbetsordningen särskilt medgivande av överingenjören på ifrågavarande byrå. Enligt utredningens uppfattning är det emellertid inte möjligt att dra några generella slutsatser rörande den inverkan som kompakthandläggningsmetoden kan ha haft på besvärshäufigheten, och utredningen har inte ansett det erforderligt att söka ytterligare analysera orsakerna till det ökade antalet besvär. Det bör också understrykas att denna ökning inte synes ha fortsatt under 1970-talet. Som tidigare påpekats har en viss avmattning i tillströmningen förmärkts under de senaste åren. Det kan i detta sammanhang tilläggas att den kompakta handläggningen på patentavdelningen bedöms av patentverket vara ett oeffektivt krav för att verket skall kunna klara av den stora mängden inkommande patentansökningar och bemästra balansen på patentavdelningen. Tillämpningen av denna metod har vidare stabiliserat sig i riktning mot att ge ökat utrymme för förebringande av teknisk utredning från sökandens sida i komplicerade fall, vilket torde tillgodose ett önskemål från kundkretsen. Utredningen har mot bakgrunden av vad nu sagts inte funnit anledning att närmare överväga frågan att åstadkomma en förändring av handläggningsformerna på patentavdelningen.

#### 4.2.5 Resurstillgång och produktivitet

Som framgått av redogörelsen för besväravdelningens organisation (avsnitt 2.3.1 och 2.3.2) har avdelningen successivt tillförts ökade personella resurser för att möta den ökade tillströmningen av besvär i framför allt patentärenden. Detta har skett dels genom inrättande av nya tjänster och göromålsförordnanden, dels genom inlåning av tekniker från patentavdelningen. Resursförstärkningen kulminerade i början av 1970-talet, då antalet handläggare räknat i manår översteg 20. En översikt över resurstillgångarna och produktiviteten under budgetåren 1970/71—1974/75 ges i nedanstående tabell som grundas på uppgifter lämnade av patentverket i anslagsframställningen för budgetåret 1976/77. Det bör därvid påpekas att i tabellen som ärenden räknats också remisser (jfr avsnitt 4.2.2).

| Budgetår             | Efterfrågan     | Produktion       | Balanser                 | Resurser                  | Produktivitet              |
|----------------------|-----------------|------------------|--------------------------|---------------------------|----------------------------|
|                      | Inkomna ärenden | Avgjorda ärenden | Oavgjorda ärenden totalt | Antal handläggare i manår | Avgjorda ärenden per manår |
| <b>Patentärenden</b> |                 |                  |                          |                           |                            |
| 1970/71              | 1 166           | 948              | 2 327                    | 22,5                      | 42                         |
| 1971/72              | 948             | 840              | 2 435                    | 19,0                      | 44                         |
| 1972/73              | 1 039           | 802              | 2 672                    | 15,0                      | 53                         |
| 1973/74              | 982             | 869              | 2 785                    | 15,5                      | 56                         |
| 1974/75              | 940             | 855              | 2 870                    | 15,0                      | 57                         |

### 4.3 Sammanfattning och bedömning

Trots en successiv ökning av de personella resurserna på besvärssavdelningen från slutet av 1960-talet och en påtaglig höjning av produktionen har denna hittills inte kunnat bringas i nivå med den ökade tillströmningen av ärenden, vilket medfört en successiv ökning av balansen till nuvarande klart olämpliga storlek. Gapet mellan antalet inkomna och avgjorda ärenden har dock minskat under de senaste åren och uppgick — enligt den i föregående avsnitt redovisade tabellen — för budgetåret 1974/75 till endast  $(940-855=)$  85 ärenden. Därvid har som inkomna ärenden medräknats ett hundratal remisser från regeringsrätten, vilket innebär att produktionen i realiteten hade en kapacitet ägnat att något överträffa antalet inkomna besvär från patentavdelningen.

Produktiviteten, dvs. antalet avgjorda ärenden per manår, har (jfr. nyssnämnda tabell) under 1970-talet successivt ökat kraftigt — från 42 till 57 ärenden — eller med drygt 30 procent. Denna påtagliga höjning av produktiviteten måste sättas i samband med de under åren 1971 och 1973 inrättade göromålsförordnandena som teknisk ledamot och synes bekräfta riktigheten av att ersätta den tidigare — periodvis betydande — tillfälliga inlåningen av tekniker från patentavdelningen med mera permanenta förordnanden. Det må i detta sammanhang anmärkas att besvärssavdelningen under åren 1974 och 1975 drabbades hårt av dödsfall och sjukdomsfall, för vilka oförutsedda händelser en så begränsad organisation givetvis är särskilt sårbar. Det finns skäl att anta att produktionen under dessa år blivit ännu högre under normala omständigheter. Härtill kommer att de år 1973 beslutade förstärkningsåtgärderna som sattes in med början år 1974 — tre göromålsförordnanden som teknisk ledamot — sannolikt ännu inte nått full effekt, då man får räkna med en inkörningsperiod på 1—2 år för nya ledamöter. Sammantaget torde det därför inte vara orealistiskt att — i likhet med den av patentverket i anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 gjorda bedömningen — dra den slutsatsen att produktionen på besvärssavdelningen med nuvarande resurstilldelning bör kunna i fortsättningen i stort sett täcka en tillströmning av nya ärenden som inte överstiger genomsnittet för de senaste åren. Detta skulle innebära att en ytterligare ökning av balansen i varje fall skulle kunna undvikas.

Under förutsättning att den prognostiserade nedgång i tillströmningen som behandlas närmare i följande avsnitt (5) inträffar, torde man därjämte kunna räkna med att från och med slutet av 1970-talet successivt nedbringa balansen av patentärenden för att i mitten av 1980-talet nå ner till en mera rimlig nivå som svarar mot en behandlingstid av ungefär två år. Denna bedömning stämmer överens med den målsättning som kommit till uttryck i patentverkets långsiktsplan för åren 1975—1985.

Utredningen återkommer i följande avsnitt (5) till de personalpolitiska konsekvenser som bör dras av den sålunda gjorda bedömningen.

## 5 Framtida arbetsbelastning och resursbehov

### 5.1 Arbetsbelastningen

#### 5.1.1 Patentärenden

Avgörande för hur den framtida utvecklingen kommer att gestalta sig på sikt är utan tvivel den inverkan som Europapatentkonventionen (EPC) och Patent Cooperation Treaty (PCT) kommer att få. Båda dessa fördrag beräknas f. n. att träda i kraft i slutet av år 1977 eller i vart fall under år 1978.

Patentpolicykommittén redovisade i sitt i februari 1973 framlagda betänkande Den europeiska patentkonventionen (H 1973: 1) ingående beräkningar rörande den inverkan som EPC och PCT kan väntas få i fråga om tillströmningen av patentansökningar till det svenska patentverket. Också i det av kommittén i juni 1974 framlagda betänkandet Internationellt patentsamarbete I (SOU 1974: 63) har gjorts en bedömning i nämnda hänseende.

Kommitténs bedömningar ligger till grund för patentverkets planering och verkets långsiktsplan för perioden 1975—1985. Utredningen utgår från denna bedömning. Det bör därvid möjligen anmärkas att det under de senaste åren förmärkts en viss stagnation i patentansökningsintensiteten som är gemensam för flertalet större industriländer. Det är vanskligt att uttala sig om orsaken härtill. Delvis torde den väl hänga samman med den allmänna konjunkturedgången under de senaste åren. Det har också antagits att de ökade patenteringskostnaderna skulle bidra till en viss återhållsamhet. Det är därför tänkbart, ehuru något klart belägg härför inte finns f. n., att de beräkningar som tidigare gjorts och som bygger på ett äldre statistiskt material ligger något i överkant i vad avser den framtida tillströmningen av patentansökningar.

Även om EPC och PCT — med svensk anslutning — träder i kraft enligt den tidtabell som man nu räknar med, kommer det enligt gjorda beräkningar ej att inverka på arbetsbelastningen i det svenska patentverket i nämnvärd grad förrän i början av 1980-talet. Patentverket har i sin långsiktsplan för perioden 1975—1985 gjort följande prognos över efterfrågan, produktion och balansutveckling såvitt avser besvärsavdelningen. Prognosen torde i huvudsak grunda sig på de tidigare nämnda beräkningarna av patentpolicykommittén.

| År   | Inkomna | Avgjorda | Balans |
|------|---------|----------|--------|
| 1975 | 950     | 950      | 2 900  |
| 1976 | 950     | 965      | 2 885  |
| 1977 | 950     | 980      | 2 855  |
| 1978 | 900     | 980      | 2 775  |
| 1979 | 900     | 980      | 2 695  |
| 1980 | 900     | 980      | 2 615  |
| 1981 | 850     | 980      | 2 485  |
| 1982 | 850     | 980      | 2 355  |
| 1983 | 850     | 980      | 2 225  |
| 1984 | 800     | 980      | 2 045  |
| 1985 | 750     | 980      | 1 815  |

Om — mot förmodan — varken EPC eller PCT skulle förverkligas, räknar patentverket med att antalet patentansökningar vid det svenska patentverket kommer att öka något i förhållande till de senaste åren och ligga på cirka 18 000 år 1985, vilket motsvarar den stora tillströmningen under åren 1966—1970. Detta får antas innebära en något större belastning på besvärsavdelningen än vad prognostabellen ovan utvisar.

Det bör slutligen här anmärkas att patentverket inte räknar med att systemet med nordiska patentansökningar (3 kap. patentlagen) skall träda i kraft. Detsamma gäller projektet om en gemensam nordisk högsta instans i patentärenden (NU 1968: 1).

### 5.1.2. Övriga ärenden

I fråga om varumärkes-, mönster- och namnärenden är några dramatiska förändringar knappast att förvänta under de närmaste åren. Patentverket räknar i långsiktplanen för perioden 1975—1985 med en viss måttlig ökning i tillströmningen av besvär.

Vad gäller varumärkesärendena framhålls i planen att den nu arbetande varumärkesutredningen kan tänkas komma att lägga fram förslag inom några år rörande ogiltighetstalan i administrativ ordning, vilket skulle kunna medföra en ökad belastning på besvärsavdelningen. Verket räknar däremot inte med att Trademark Registration Treaty (TRT) annat än på mycket lång sikt kan få någon inverkan på besvärsavdelningen.

## 5.2 Överväganden och förslag

Den bedömning som nu redovisats i fråga om arbetsbelastningen på besvärsavdelningen under den kommande 10-årsperioden synes ge vid handen att resursbehovet under perioden kommer att ligga på ungefär samma nivå som f. n. Vad gäller patentärendena tyder prognosen visserligen på en viss minskning i tillströmningen i början av 1980-talet som en följd främst av tillkomsten av EPC. Inte minst för att inom rimlig tid kunna bringa ned den f. n. ytterst besvärande balansen av patentärenden förefaller det emellertid nödvändigt att under hela perioden ha tillgång till resurser på besvärsavdelningen som minst svarar mot nuvarande produktionskapacitet. Därmed skulle det i föregående avsnitt (4.3) uppställda målet att komma ner i en balans som svarar mot en behandlingstid av ungefär två år kunna uppnås. Denna målsättning får ändå anses tämligen blygsam och dess förverkligande ett minimikrav av hög angelägenhetsgrad.

Mot bakgrunden härav och med beaktande av att besvärsavdelningen i dagens läge arbetar med mycket små marginaler, tillstyrker utredningen den av patentverket i anslagsframställningen för budgetåret 1975/76

gjorda framställningen om omvandling av vissa göromålsförordnanden till tjänster och inrättande av ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot (avsnitt 2.4.1 och 2.4.2).

Utredningen tillstyrker även verkets förslag att omvandla internprogrammet besvärssärenden till huvudprogram (avsnitt 2.4.3). Förutom de av verket anförda skälen för en sådan åtgärd kan framhållas att den skulle bidra till en klarare budgetmässig gränsdragning gentemot särskilt patentavdelningen. Den framstår också som naturlig med hänsyn till den markering av besvärssavdelningens ställning som domstol som utredningen i det följande kommer att föreslå (avsnitt 6.5).

## **6 Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning**

### **6.1 Direktiven m. m.**

I samband med näringsutskottets behandling av motionen 1972: 924 diskuterades frågan om besvärssavdelningens ställning i förvaltningsrättsligt hänseende. Utskottet har också i sitt betänkande (NU 1972: 56) framhållit betydelsen av att under det nu pågående utredningsarbetet hänsyn tas till de förvaltningsrättsliga synpunkter som intagit en framträdande plats i flera av remissyttrandena över nyssnämnda motion. Även chefen för handelsdepartementet har i direktiven för utredningen hänvisat till de förvaltningsrättsliga synpunkter som kommit fram i samband med näringsutskottets behandling av motionen. Departementschefen har dock i direktiven satt en gräns såtillvida, att han — med understrykande av näringsutskottets uppfattning i frågan — förklarat att organisationen av svensk patentadministration måste prövas mot bakgrund av främst erfarenheterna av den framtida europeiska patentorganisationen och dess verksamhet och att den av motionärerna väckta frågan om besvärssavdelningens omvandling till en fristående domstol inte kan bedömas i nuvarande läge.

### **6.2 Rådande osäkerhet om besvärssavdelningens ställning**

I näringsutskottets nyssnämnda betänkande uttalas att besvärssavdelningen utgör i organisatoriskt hänseende en unik företeelse inom den svenska statsförvaltningen genom att avdelningen "såsom förvaltningsdomstol" prövar besvär över beslut som har träffats av andra enheter inom samma verk som avdelningen själv är knuten till. Först om talan fullföljs till regeringsrätten, kommer, enligt vad utskottet framhåller, saken att prövas av "en helt fristående förvaltningsdomstol" (NU 1972: 56 s. 17).

De citerade uttrycken speglar en allmän oklarhet rörande besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning. Denna oklarhet har präglat förhållandena ända från avdelningens tillkomst år 1931. Den torde ha

sin grund i dels avdelningens onekligen — av näringsutskottet framhävda — speciella funktion som en inom patentverket "inbyggd" prövningsinstans, dels den knapphändiga lagstiftning rörande avdelningens verksamhet som hittills förekommit. Till oklarheten har bidragit att själva domstolsbegreppet inte har någon klart fixerad innebörd i svensk rätt.<sup>1</sup>

### 6.3 1967 års lagstiftning

Till grund för 1967 års lag om besvärssavdelningen låg ett förslag som utarbetats av den svenska kommittén för nordiska patent (stencilerad promemoria). I samband med remissbehandlingen av lagförslaget anfördes från flera håll, bl. a. från förvaltningsdomstolskommittén och besvärssakkunniga, att besvärssavdelningen borde erhålla en mera klart markerad karaktär av domstol och att dess verksamhet borde regleras mer ingående än vad som föreslagits. Också på andra punkter framfördes krav på en mer uttömmande reglering i lagen.<sup>2</sup> Föredragande departementschefen tog dock — utan att bestrida riktigheten i sak av vad remissinstanserna anfört — inte fasta på de sålunda anförda synpunkterna utan godtog i huvudsak kommittéförslaget. Som skäl för att avvakta en mer genomgripande reformering av besvärssavdelningen åberopades framför allt ovissheten om vad det då pågående utredningsarbetet rörande inrättande av en nordisk besvärssinstans för patentärenden kunde få för konsekvenser. Första lagutskottet anslöt sig i huvudsak till departementschefens uppfattning och 1967 års lag om besvärssavdelningen kom att i allt väsentligt få den begränsade omfattning som föreslagits av den svenska kommittén för nordiska patent.<sup>3</sup>

### 6.4 1971 års reform inom förvaltningsrätten

Man undvek i samband med 1971 års reform att ta bestämd ställning till besvärssavdelningens verksamhet i systematiskt hänseende. Betecknande härför är vad föredragande departementschefen vid genomförandet av nämnda reform anförde såsom skäl för att mål om bl. a. patent och varumärken "åtminstone tills vidare" inte borde hänföras till kammarrättens kompetens, nämligen att det här gällde "mål av speciell natur" och att prövningen hos besvärssavdelningen hade "flera domstolsmässiga drag" (prop. 1971: 30 s. 81; jfr också avsnitt 10.2.3.1).

Efter genomförandet av 1971 års reform inom förvaltningsrätten står

<sup>1</sup> Jfr Wennergren — Förvaltningsprocess (1971) s. 9 med hänvisningar till SOU 1960: 19 och 1964: 27; jfr också 1 kap. 6 § samt 11 kap. 1 och 4 §§ i 1974 års regeringsform ävensom uttalande av dep.chefen i prop. 1973: 90 s. 232—233.

<sup>2</sup> NJA II 1968 s. 123; prop. 1966: 40 s. 266—277.

<sup>3</sup> NJA II 1968 s. 123—125; 1 LU 1967: 53.

emellertid så mycket klart, att besvärsavdelningen inte är att anse som *allmän* förvaltningsdomstol. Detta följer direkt av 1 § förvaltningsdomstolslagen. Inte heller är bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen direkt tillämpliga på förfarandet i avdelningen, då denna inte är upptagen i 1 §, som innehåller en uppräkningslista av de förvaltningsdomstolar — allmänna och andra — för vilka lagen gäller. Av sistnämnda förhållande torde dock inte utan vidare kunna dras den slutsatsen att besvärsavdelningen inte i och för sig skulle kunna utgöra en förvaltningsdomstol för patent- och varumärkesmål m. m., eftersom uppräkningslistan i nämnda lagrum uppenbarligen inte är avsedd att täcka samtliga förvaltningsdomstolar. Man kan i detta sammanhang peka på försäkringsdomstolen som inte är nämnd i lagrummet utan vars verksamhet regleras i en särskild lag. Ej heller det förhållandet att besvärsavdelningen utgör en med patentverket i övrigt integrerad del torde i och för sig hindra att avdelningen klassificeras som förvaltningsdomstol. I detta hänseende torde någon principiell skillnad knappast föreligga i förhållande till de i samband med 1971 års reform inrättade skatterätterna och länsrätterna som både i administrativt och personellt hänseende är knutna till länsstyrelserna. Det förhållandet att vissa av ledamöterna på besvärsavdelningen inte är lagfarna utan tekniskt kunniga kan inte heller spela någon avgörande roll från principiell synpunkt. I detta hänseende må erinras om att det bland regeringsrättens ledamöter förekommer personer som inte är lagfarna. Det enda påtagliga tecknet på att avdelningen för närvarande måhända likväl får anses falla utanför kretsen av förvaltningsdomstolar är egentligen den omständigheten att det i fråga om ledamöterna inte ställts upp krav på avläggande av domared, vilket krav i övrigt torde vara genomgående för alla förvaltningsdomstolar. Ett ytterligare tecken som kan anses peka i samma riktning är att vittnesförhör inte kan hållas direkt inför avdelningen utan för närvarande måste ske vid allmän domstol enligt bestämmelserna i 1967 års lag om besvärsavdelningen (4 §).

## 6.5 Överväganden och förslag

Det förtjänar till en början att framhållas att det i samband med tillkomsten av 1967 års lag om besvärsavdelningen åberopade huvudsakliga skälet mot att överväga en mer genomgripande reformering av besvärsavdelningen, dvs. ovissheten om vad det då pågående utredningsarbetet rörande inrättande av en nordisk besvärsinstans kunde leda till, inte längre torde vara relevant. Det år 1968 framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt patentråd (Nordisk utredningsserie 1968: 1) har hittills inte lett till någon åtgärd, och förslaget torde väl numera — ehuru något formellt beslut inte föreligger i frågan — få anses överspelat av den snabba internationella utvecklingen på det europeiska

planet. Dessutom är att märka att förslaget i och för sig inte påverkar besvärsavdelningens ställning, eftersom den lösning som förslaget innehåller avser inrättande av en gemensam nordisk besvärsinstans med uppgift att som högsta administrativa instans pröva besvär över avgöranden som träffas i andra instans. Det skulle enligt förslaget med andra ord såvitt gäller Sverige bli fråga om att ersätta regeringsrätten med en nordisk instans men inte besvärsavdelningen.

1967 års lag om besvärsavdelningen innehåller ytterst knapphändiga regler. Bestämmelserna i övrigt rörande avdelningens verksamhet är splittrade på olika håll. Vissa föreskrifter har tagits upp i instruktionen för patentverket. Viktiga regler rörande förfarandet i besvärsavdelningen återfinns emellertid i den del av arbetsordningen för patentverket som avser besvärsavdelningen (jfr avsnitt 2.2). Detta tillstånd kan inte anses tillfredsställande. Det innebär — bortsett från att reglerna är mycket svåröverskådliga — att den förvaltningsrättsliga regleringen av avdelningens verksamhet inte står i klass med vad som gäller på andra områden inom förvaltningsrätten efter genomförandet av 1971 års reform. Med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter från både allmän och enskild synpunkt som avdelningen har att fylla, ter sig detta klart omotiverat. Det framstår därför som påkallat att bringa den förvaltningsrättsliga regleringen av avdelningens verksamhet i nivå med vad som numera gäller på andra jämförbara områden inom förvaltningsrätten. Den viktigaste åtgärden i syfte att nå detta mål synes vara att ersätta 1967 års lag med en lagstiftning som mera fullständigt täcker avdelningens organisation och verksamhet. Därvid bör utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt de lösningar som ligger till grund för 1971 års reform inom förvaltningsrätten. Härigenom kan erhållas en anpassning av avdelningens verksamhet till moderna förvaltningsrättsliga principer. Samtidigt måste dock självfallet beaktas den delvis mycket speciella karaktären av avdelningens verksamhet.

Utredningen har med utgångspunkt från det sagda utarbetat ett förslag till lag om besvärsavdelningen avsedd att träda i stället för 1967 års lag och vissa av de på andra ställen nu spridda bestämmelserna rörande avdelningen. Lagförslaget innehåller 17 paragrafer och reglerar i skilda avsnitt de grundläggande förhållandena i fråga om avdelningens organisation, anhängiggörande och handläggning av mål, fattande av beslut samt vissa övriga frågor. I viss utsträckning har hänvisningar gjorts till bestämmelserna i främst förvaltningsprocesslagen. Detta gäller särskilt i fråga om måls anhängiggörande och handläggning. Möjligen skulle ytterligare sådana hänvisningar kunna komma i fråga. Med beaktande av önskvärdheten av överskådlighet i regelsystemet och i syfte att undvika onödiga praktiska svårigheter vid hanterandet av lagen har emellertid vissa regler i förvaltningsprocesslagen och annan lagstiftning tagits upp praktiskt taget oförändrade i lagförslaget.

Den av utredningen föreslagna lagstiftningen kan i och för sig genomföras utan att man tar bestämd ståndpunkt till besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning i formellt hänseende, dvs. till frågan om avdelningen skall vara en förvaltningsdomstol eller en förvaltningsmyndighet — eller möjligen en förvaltningsrättslig hybrid mellan dessa båda kategorier. Ett undanröjande av den oklarhet som länge rått i denna fråga framstår emellertid enligt utredningens mening som önskvärt av flera skäl. Ett klarläggande av spörsmålet är fördelaktigt från systematisk synpunkt och är dessutom av en viss rent praktisk betydelse för t. ex. frågan om möjligheten att hålla vittnesförhör i samband med muntlig förhandling.

Det kan knappast råda några delade meningar om att inte besvärssavdelningens verksamhet sakligt sett innebär en myndighetsutövning som ligger betydligt närmare vad som är karaktäristiskt för förvaltningsdomstolar än för förvaltningsmyndigheter. Avdelningens verksamhet att som andra instans pröva besvär över beslut som fattats på patentavdelningen och andra enheter inom patentverket torde — bortsett från att verksamheten inte täcker ett så brett register som är kännetecknande för en allmän förvaltningsdomstol — närmast vara att jämföra med rättsskipningen i kammarrätt. Av vad tidigare anförts torde också ha framgått att det inte kan anses föreligga något avgörande hinder från formell eller systematisk synpunkt att hänföra besvärssavdelningen till kategorin förvaltningsdomstolar. Avdelningens verksamhet synes väl täcka begreppet rättsskipning i 1 kap. 6 § regeringsformen.

Med hänsyn till vad nu anförts talar enligt utredningens mening övervägande skäl för att besvärssavdelningen uttryckligen görs till förvaltningsdomstol för de mål på de patenträttsliga och närliggande områdena med vilka avdelningen har att ta befattning. Härigenom får besvärssavdelningen en formell status som svarar mot dess reella funktion.

En reform i denna riktning kan — och bör — enligt utredningens uppfattning genomföras utan några genomgripande organisatoriska förändringar. Besvärssavdelningen kan således alltjämt vara knuten till patentverket på i princip samma sätt som för närvarande.<sup>1</sup> Inte heller i fråga om förfarandet och handläggningen kommer reformen att innebära några större nyheter i förhållande till vad som redan gäller på grund av rådande regler och tillämpad praxis. Det blir i själva verket huvudsakligen fråga om en formell och terminologisk anpassning till vissa av de grundläggande regler som gäller för förvaltningsdomstolarna. Härtill kommer den ökade rättssäkerhet som följer av att samtliga grundläggande regler rörande förfarandet tas upp i lag. Markeringen av att besvärssavdelningen i fortsättningen utgör en förvaltningsdomstol sker främst genom införande av krav på avläggande av domared för ledamöter och föredragande.

<sup>1</sup> En översikt rörande vissa utländska förhållanden i detta avseende finns intagen i NU 1972: 56 s. 6.

Såvitt utredningen kan bedöma torde en reform av denna begränsade omfattning inte på något sätt föregripa utvecklingen på det internationella planet och därmed sammanhängande frågor rörande den svenska patentadministrationen i ett längre perspektiv. Den föreslagna lösningen innebär naturligtvis heller inte en så långtgående reform som påkallats i motionen 1972: 924 — varmed åsyftats djupgående organisatoriska ingrepp som skulle leda till att man bröt loss besvärssavdelningen ur patentverket och omvandlade den till en helt fristående patentdomstol — men torde likväl tillgodose vissa av de synpunkter som legat bakom motionen.

Utredningen har övervägt om reformen borde föranleda att själva beteckningen besvärssavdelning ersätts med ett uttryck som klarare anger ställningen som förvaltningsdomstol. Detta torde dock inte vara nödvändigt. Det är också förenat med påtagliga fördelar att behålla benämningen besvärssavdelning med hänsyn till främst den hävd benämningen erhållit både nationellt och internationellt. Utredningen föreslår således att namnet besvärssavdelning behålls.

Regeringsrätten har i sitt remissyttrande över motionen 1972: 924 fäst uppmärksamheten på och diskuterat frågan om prövningstillstånd för fullföljd av talan till regeringsrätten för det fall besvärssavdelningen görs till förvaltningsdomstol. Denna fråga behandlas av utredningen i ett senare avsnitt (10) av betänkandet. Detsamma gäller vissa andra frågor som har anknytning till bestämmelserna i den föreslagna lagstiftningen (avsnitt 7 och 9). I övrigt hänvisas beträffande dessa bestämmelser till specialmotiveringen.

Ett genomförande av förslaget i denna del föranleder att åtskilliga bestämmelser som f. n. finns upptagna i instruktionen för patentverket och i arbetsordningen för besvärssavdelningen kan slopas. Vilka dessa bestämmelser är, torde i huvudsak framgå av specialmotiveringen. Utredningen har inte ansett sig ha anledning att nu lägga fram detaljerade författningsförslag i dessa frågor eller rörande de tillämpningsföreskrifter som kan komma i fråga.

## **7 Verkschefens ställning som ordförande på besvärssavdelningen**

### **7.1 Direktiven**

Departementschefen har i direktiven för utredningen erinrat om att patentverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 april 1972 tagit upp frågan om verkschefens ställning som ordförande på en av avdelningarna inom besvärssavdelningen. Enligt direktiven bör denna fråga prövas av utredningen.

## 7.2 Framställningen från patentverket

Som framgått av redogörelsen för besvärssavdelningens nuvarande organisation (avsnitt 2.3.1) är verkschefen f. n. ordförande på en av de tre avdelningarna. Verket har i den i direktiven berörda skrivelsen anfört att den internationella verksamheten inom patentverkets olika arbetsområden och även arbetet i övrigt med patentverkets administration ökat så i omfattning och betydelse på senare tid, att verkschefen kunnat avsätta mindre av sin tid än förut till arbetet i besvärssavdelningen. Det har från verkets sida därför föreslagits att verkschefen befrias från uppgiften att vara ordförande på en av avdelningarna och att härtill förordnas annan ledamot av besvärssavdelningen. Enligt vad som anförts i skrivelsen bör emellertid verkschefen även i fortsättningen vara den samlade besvärssavdelningens ordförande. Som sådan skulle han ha möjlighet att i mån av tid och läglighet inträda som ordförande på var och en av de tre avdelningarna. Härigenom skulle verkschefen ges tillfälle att delta i beslut av principiell betydelse och medverka till enhetlighet i praxis avdelningarna emellan.

## 7.3 Vissa tidigare uttalanden i frågan

Frågan om verkschefens ställning i besvärssavdelningen var föremål för uppmärksamhet också i samband med tillkomsten av 1967 års lag om besvärssavdelningen. Sålunda ställde sig såväl förvaltningsdomstolskommittén som besvärssakkunniga i remissyttrandena över det av den svenska kommittén för nordiska patent framlagda lagförslaget tveksamma till lämpligheten av att verkschefen skulle vara besvärssavdelningens ordförande. Denna uppfattning torde emellertid kunna antas ha uttalats utifrån den av dessa remissinstanser förordade lösningen att besvärssavdelningen skulle brytas ut ur patentverket och bilda en från detta helt fristående patentdomstol.<sup>1</sup>

## 7.4 Utredningens bedömning

Utredningen, som anser att något principiellt hinder inte kan anses föreligga mot att verkschefen deltar i arbetet på besvärssavdelningen, tillstyrker den lösning som föreslagits av patentverket i den tidigare nämnda skrivelsen. De sakliga skälen för att verkschefen tar del i handläggningen av ärenden rörande det industriella rättsskyddet och på detta sätt får direkt erfarenhet av myndighetens verksamhet är uppenbara. En ordning där verkschefen medverkar — i första eller andra instans — stämmer också överens med förhållandena i de övriga nordiska länderna och därmed jämförbara länder såsom Nederländerna och Österrike.

<sup>1</sup> Prop. 1966: 40 s. 267—268.

Utredningen har därför i förslaget till ny lag om besvärssavdelningen tagit upp en bestämmelse i 3 § andra stycket som innebär att det skall finnas en ordförande och en vice ordförande för varje avdelning men att verkschefen för ordet, när han träder in och deltar i arbetet på avdelning (jfr 8 § hovrättsinstruktionen 1974: 692). Det har vidare förutsatts att verkschefen är ordförande vid plenum. Någon särskild bestämmelse härom har inte ansetts erforderlig (jfr 5 § i lagförslaget). Vid förfall för verkschefen torde den i tjänsten äldste avdelningsordföranden få rycka in. Bestämmelse härom synes lämpligen kunna tas upp i instruktionen för patentverket.

## 8 Föredragandefrågan

### 8.1 Bakgrunden

I motionen 1972: 924 föreslogs som den bästa och mest effektiva lösningen av de rådande svårigheterna på besvärssavdelningen att denna skulle byggas ut till en självständig förvaltningsdomstol med erforderligt antal fasta ledamöter, inklusive göromålsförordnanden, och fasta föredragande för beredning och föredragning av ärendena. Särskilda tjänster som föredragande borde därvid inrättas till vilka kvalificerade granskare skulle knytas. Härigenom skulle enligt motionärernas mening ett vid jämförelse med det nu praktiserade förfarandet mera effektivt utnyttjande av arbetstiden för såväl ledamöter som föredragande kunna uppnås. Ett system med fasta föredragande skulle också innebära en anpassning till vad som allmänt gäller inom förvaltningsprocessen. Antalet ledamöter och föredragande borde därvid bedömas mot bakgrund av uppsatt mål i fråga om antalet avgjorda ärenden per år och ledamöternas kapacitet att läsa och justera föredragna ärenden.

Motionärernas förslag till den del det berörde frågan om särskilda föredragande blev under remissbehandlingen i samband med näringsutskottets behandling av motionen föremål för särskilt yttrande bara av reservanterna inom patentverket. Dessa framhöll — samtidigt som de ställde sig positiva till tanken att omorganisera besvärssavdelningen till en självständig förvaltningsdomstol — att en fastare organisation skulle kunna erhållas, om man fick ett eget kansli med erforderlig arbetskraft för ärendenas beredning och föredragning. Man skulle då inte som f. n. vara beroende av sådan tillfällig hjälp som ställs till förfogande från andra arbetsenheter inom patentverket i den mån arbetsbördan på dessa enheter så medger. I denna organisation skulle det finnas utrymme för unga, duktiga personer av det slag som majoriteten inom patentverket talat om i annat sammanhang. En sådan kansliorganisation skulle enligt reservanternas uppfattning kunna åvägbringas utan att den sammanlagda kostnaden för patentorganisationen blir större än vid nuvarande organisationsform.

Frågan om inrättande av särskilda tjänster som föredragande i besvärsavdelningen har således av motionärerna och reservanterna inom patentverket kopplats samman med tanken att besvärsavdelningen i organisatoriskt hänseende bör omvandlas till en fristående förvaltningsdomstol. Som framgått av vad tidigare anförts (avsnitt 6.1 och 6.5) föreslår utredningen inte en sådan lösning. Det är emellertid uppenbart att idén med särskilda tjänster som föredragande i besvärsavdelningen och därmed sammanhängande frågor om bl. a. en viss omläggning av arbetsformerna inom avdelningen kan tas upp till övervägande även med utgångspunkt från besvärsavdelningens nuvarande organisatoriska ställning som en i patentverket inbyggd enhet. Detta torde också vara väl förenligt med intentionerna i direktiven för utredningen att, inom ramen för de förvaltningsrättsliga synpunkter som förts fram i näringsutskottets betänkande, granska praktiska problem som lämpar sig för en lösning också i ett mera kortsiktigt perspektiv.

## 8.2 Nuvarande ordning

En utförlig redogörelse för de f. n. tillämpade arbetsformerna inom besvärsavdelningen har lämnats i tidigare avsnitt (3.2.1 och 3.2.2). Därav framgår att föredragning normalt sker av den ledamot som är referent och att särskilda föredragande används endast i mycket begränsad utsträckning i samband med att yngre tekniker tillfälligt ställs till förfogande från patentavdelningen.

## 8.3 Inställningen inom besvärsavdelningen

Utredningen har överlagt med besvärsavdelningens nuvarande ledamöter och berett dem tillfälle att yttra sig i frågan om en omläggning av arbetsformerna i riktning mot en ökad användning av särskilda föredragande.

Meningarna bland ledamöterna har därvid varit delade. Vissa har ställt sig positiva till tanken på en sådan omläggning och förklarat sig övertygade om att den skulle innebära ett mer rationellt utnyttjande av ledamöternas kapacitet. Dessa skulle härigenom i betydligt större utsträckning än f. n. kunna koncentrera sig på relevanta frågor rörande exempelvis patenterbarhet och slippa att ägna tid åt bl. a. genomgång av delvis irrelevant material.

Andra ledamöter har varit skeptiska. De har bl. a. framhållit att man i fråga om i patentärenden förekommande tekniska problem inte kan utnyttja en föredragande i samma utsträckning som när det gäller juridiska frågor, eftersom det för bedömningen av de tekniska problemen mestadels är nödvändigt att granska ritningar och annat aktmaterial av teknisk art. Denna granskning kan inte ersättas av föredragning. Det

framstår enligt denna uppfattning därför som tvivelaktigt, om ett system med särskilda föredragande verkligen skulle innebära ett mera rationellt utnyttjande av ledamöternas kapacitet. De erfarenheter man tidigare haft i samband med föredragningar av tillfälligt inlånade yngre tekniker från patentavdelningen har ansetts peka närmast i motsatt riktning.

#### 8.4 Överväganden och förslag

Frågan om en omläggning av de nuvarande arbetsformerna inom besvärsavdelningen i riktning mot en övergång — helt eller delvis — till ett system med särskilda föredragande i stället för ledamotsföredragning är av intresse från skilda synpunkter. Problemet har vissa rättsliga aspekter. Det förtjänar också uppmärksamhet från effektivitets- och kostnadssynpunkt. De personalpolitiska konsekvenserna måste vidare övervägas.

Det kan till en början konstateras att man på jämförbara nivåer inom andra områden numera i allmänhet använder särskilda föredragande. Som exempel kan nämnas kammarrätterna. Detsamma gäller, om man riktar blicken mot de allmänna domstolarna, hovrätterna. Man använder där inte längre systemet med ledamotsföredragning utom möjligen i vissa speciella fall, t. ex. i vidlyftigare vattenmål. Erfarenheterna av systemet med särskilda föredragande på dessa områden är goda. Som föredragande används företrädesvis relativt unga, välutbildade tjänstemän på fiskalsnivå och motsvarande.

Föredragningen gör det möjligt för de beslutsfattande ledamöterna att koncentrera sina ansträngningar på frågor som är omedelbart relevanta för lösandet av de problem som föreligger utan att behöva splittra sin uppmärksamhet på rutinåtgärder och irrelevanta detaljer. Ett system med en fördelning av arbetsuppgifterna på nu angivet sätt torde i och för sig verka befordrande på snabbhet och effektivitet i handläggningen.

Det har emellertid gjorts gällande att de ärenden som handläggs på besvärsavdelningen är av så speciell karaktär att det system med särskilda föredragande som används på andra områden inte utan vidare kan tillämpas på dessa ärenden. Härmed torde i första hand ha åsyftats patentärenden. Vad gäller varumärkes-, mönster- och namnärenden torde inte föreligga några speciella problem med föredragning av särskilda föredragande.

Vad angår patentärendena kan man till en början inte bortse från att dessa skiljer sig från andra typer av ärenden genom sin mestadels utpräglade tekniska karaktär. En viktig skillnad vid jämförelse med förvaltningsärenden i allmänhet är också det särskilda ansvar som patentverket har för att en patentansökan leder fram till ett rimligt rättsskydd för uppfinnaren eller hans rättsinnehavare. Det är här fråga om en

verksamhet med inslag av teknisk service som är ganska unik inom förvaltningen.

Besvärssavdelningens bedömning av patentärenden angår mestadels främst tekniska kriterier, såsom nyhet och uppfinningshöjd. Prövningen härav förutsätter goda grundläggande kunskaper inom det tekniska området som uppfinningen rör. Teknikern måste ur aktmaterialet hämta in så mycket av de specifika tekniska förutsättningarna för den aktuella uppfinningen att han dels får ett klart begrepp om uppfinningens innebörd, dels kan bedöma om uppfinningen skiljer sig från känd teknik i sådana avseenden att patent kan beviljas. Därvid är praktiskt taget all information i patentakten av betydelse. Olika teknikers förmåga att tillgodogöra sig denna information varierar starkt med deras speciella kunskapsinriktning och egna erfarenheter på det område som uppfinningen gäller. Av vad nu anförts framgår att faktaunderlaget i ett patentärende inte utan vidare kan sovras med hänsyn till dess större eller mindre relevans på samma sätt som i exempelvis kammarrätt eller hovrätt utan att samtidigt sker en viss prövning av målet.

I detta sammanhang bör också pekas på ett annat förhållande av betydelse när det gäller föredragandes medverkan i besvärssavdelningens arbete. Avdelningen består f. n. av tretton tekniska ledamöter. Ett fullt utbildat system med fasta föredragande skulle — med en realistisk bedömning av de ekonomiska resurser som kan tänkas komma att sammantagas — sannolikt innebära en minskning av detta antal. Redan med nuvarande antal kommer varje tekniker inom sin specialitet att täcka ett mycket stort område av tekniken. Uppdelningen av de tekniska specialområdena på ett mindre antal ledamöter än det nuvarande kan komma att medföra att det blir svårare för var och en av dessa att på ett tillfredsställande sätt följa den tekniska utvecklingen på det område för vilket ledamöten närmast har att svara. Det är uppenbarligen angeläget att inte vidta åtgärder som skulle försvåra för ledamöterna att hålla fullgod kontakt med vad som sker på teknikens område. Utifrån denna synpunkt synes en nedskärning av antalet ledamöter olämplig och ägnad att sänka kvaliteten i avgörandena.

Det finns också andra skäl som talar mot att införa ett system med permanenta föredragande. Ett sådant system skulle sannolikt leda till bl. a. att tjänsterna besattes med äldre tekniker, vilket, förutom vissa ogynnsamma konsekvenser från personalpolitisk synpunkt, skulle medföra att fyra högt kvalificerade tekniker kom att delta i handläggningen av patentärenden. Detta skulle innebära ett visst slöseri med tillgängliga personella resurser.

Vad nu sagts innebär emellertid inte att föredragning av patentärenden kan anses sakna mening eller inte vara till hjälp för ledamöterna. I många fall underlättar säkerligen en god föredragning det fortsatta

studiet av ärendet och gör det lättare att tränga in i. Särskilt i fråga om digra ärenden (surdegär) bör föredragningshjälp regelmässigt utnyttjas för att främja besvärssavdelningens arbete. Sådan hjälp får också antas befria ledamöterna från åtskilligt rutinarbete. Föredragning i besvärssavdelningen ger dessutom utmärkt träning i handläggning och bör utnyttjas som ett led i utbildningen av yngre tekniker i verket. Inrättas fasta tjänster, finns emellertid en risk för att föredragningsskyldigheten låses till ett fåtal tjänstemän och att denna typ av utbildning berövas många som skulle få stor nytta av erfarenhet från föredragning i besvärssavdelningen. Begränsningen till ett fåtal fasta föredragande skulle också medföra att den "flytande" representation av de tekniska specialiteterna som blir en följd av ett mera rörligt föredragandesystem skulle gå förlorad. En sådan utveckling torde vara att beklaga även från den synpunkten att ledamöterna på besvärssavdelningen därigenom skulle bli isolerade från en värdefull kontakt med de yngre teknikerna i verket som nyligen lämnat de tekniska högskolorna med färska teoretiska kunskaper.

Den bedömning för vilken nu redogjorts leder till att utredningen inte anser sig böra föreslå inrättandet av fasta tjänster som föredragande på besvärssavdelningen av den typ som förordats i motionen 1972: 924. Enligt utredningens uppfattning förtjänar emellertid att prövas huruvida inte en viss ökad användning av särskilda föredragande skulle gagna arbetet på besvärssavdelningen och bidra till att höja effektiviteten. Detta synes lämpligen kunna åvägabringas genom en systematisering av det f. n. tillämpade förfarandet med tillfällig inläning av yngre tekniker från patentavdelningen för föredragning på besvärssavdelningen på så sätt, att det inrättas ett visst antal förordnanden som föredragande i besvärssavdelningen, förslagsvis minst två för varje avdelning. Förordnandena bör avse en tid av cirka två år och bör kunna förlängas med ytterligare något år, om så finnes lämpligt. Enligt utredningens mening bör därför i instruktionen för patentverket föreskrivas skyldighet för ledamot på patentavdelningen att på anmodan av verkschefen åta sig sådant förordnande. Den förordnade torde under tjänstgöringen som föredragande böra ha kvar sin ordinarie lön och därjämte få uppbära ett visst fast arvode. Storleken av detta torde få avgöras förhandlingsvägen. Till dessa förordnanden bör i första hand väljas tekniker med tre—fyra års erfarenhet av arbetet på patentavdelningen. Utredningen förutsätter att uttagningen av föredragande sker efter samråd med chefen för patentavdelningen och ordförandena i besvärssavdelningen så att förordnandena kan anpassas så smidigt som möjligt med hänsyn till aktuella behov och tillgängliga personella resurser. Det förordade systemet innebär inte något hinder mot att föredragande tillfälligt förordnas för visst mål eller annan speciell uppgift, om särskilda skäl påkallar det.

I fråga om varumärkes-, mönster- och namnärkanden torde i varje fall f. n. något särskilt system för föredragning inte behövas.

Ett system av nu angivet slag skulle innebära en stabilisering av det hittills tillämpade förfarandet med tillfällig inlåning av yngre tekniker från patentavdelningen och medföra ett visst resurstillskott för besvärssavdelningen. De från olika håll påtalade olägenheterna med avdelningens beroende av sådan tillfällig hjälp som ställs till förfogande från andra enheter inom patentverket torde därigenom vara undanröjda. Systemet skulle dessutom ha den fördelen att det tillåter en från utbildnings- och rekryteringssynpunkt önskvärd cirkulation av yngre tekniker.

Sedan ett system av sålunda förordad beskaffenhet prövats under några år, torde en utvärdering kunna ske för att bedöma huruvida modifierationer i den ena eller andra riktningen är påkallade. Om försöksverksamheten ger till resultat att systemet bör permanentas, synes lämpligt att i lagen om besvärssavdelningen ta in en bestämmelse om att det för beredning och föredragning av mål i besvärssavdelningen finns särskilda jänstemän (jfr 7 § förvaltningsdomstolslagen).

Vad gäller kostnadsaspekten får man med hänsyn till personaltillgången under budgetåret 1975/76 räkna med att det uppkommer ett behov av att täcka främst de luckor som uppstår på patentavdelningen genom att ett visst antal tekniker därifrån förordnas att tjäns göra som föredragande i besvärssavdelningen. Å andra sidan bortfaller den nuvarande tillfälliga inlåningen motsvarande två—tre manår. Den effektiva kostnadsökning som kan komma i fråga torde kunna antas stanna vid ett belopp motsvarande lönekostnaden för fem—sex yngre tekniker i lönegraderna F 13—14. Härtill kommer utgiften för de arvodestillägg som föredragandena förutsätts erhålla. Totalt torde kostnadsökningen räknat efter 1976 års löneläge komma att stanna vid cirka en halv million kronor. Denna kostnad får vägas mot de ökade resurser som besvärssavdelningen tillförs och som kan antas medföra att ledamöternas kapacitet kan utnyttjas bättre, varigenom antalet avgöranden kan väntas stiga.

## 9 Vissa frågor rörande muntlig förhandling

### 9.1 Rätten att få till stånd förhandling

#### 9.1.1 Nuvarande ordning m. m.

Enligt 9 § i arbetsordningen för besvärssavdelningen kan ledamot på avdelningen sätta ut muntlig förhandling för beredning av ett ärende. I 23 § andra stycket i instruktionen (1965: 658) för patent- och registreringsverket föreskrivs vidare att begäran av sökande eller behörig invändare om muntlig förhandling i patent-, varumärkes- eller namn- ärende inte får avslås, såvida vederbörande inte förut beretts tillfälle att

yttra sig vid sådan förhandling på den avdelning, byrå eller sektion, där ärendet handläggs.

I fråga om den nuvarande frekvensen av muntliga förhandlingar i besvärsavdelningen kan nämnas att sådana sattes ut att äga rum för år 1972 i 137 fall, år 1973 i 129 fall och för år 1974 i 130 fall. Förhandlingarna sattes nästan undantagslöst ut på begäran av part. Av de för år 1972 utsatta förhandlingarna inställdes 17 (12 %), medan motsvarande siffra för år 1973 utgjorde 12 (9 %) och för år 1974 29 (22 %). I ett mindre antal fall berodde detta på att besvärerna återkallades. Antalet fall, där redan utsatta förhandlingar fått flyttas på begäran av part, uppgick under nämnda år till 35 (25 %), 21 (16 %) respektive 28 (22 %).

Vid överläggning med besvärsavdelningens nuvarande ledamöter har påtalats att de muntliga förhandlingarna är betungande och att mängden inställda och flyttade förhandlingar skapar problem från planerings-synpunkt.

Utredningen har tagit upp frågan om rätten att få till stånd muntlig förhandling vid överläggning också med företrädare för patentverkets kundkrets. Det har därvid betonats att man från kundkretsens sida fäster stor vikt vid möjligheten att få till stånd muntlig förhandling. Häri anses ligga en garanti för att besvärsavdelningens ledamöter verkligen förstått vad man velat ha fram i ärendet. Det har vidare anförts att man i praktiken ofta begär muntlig förhandling närmast för att få ett begrepp om när ett ärende kan väntas komma upp till slutligt avgörande. Som ett alternativ har framförts tanken på att man från besvärsavdelningens sida alltid skulle ge ett slutföreläggande, när tiden för ärendets avgörande närmar sig. Detta skulle i viss utsträckning kunna fylla funktionen att hålla parterna informerade och ge dem möjlighet att överväga, om ytterligare material framkommit som bör redovisas före avgörandet.

I detta sammanhang är av intresse att man i betänkandet med förslag till inrättande av ett nordiskt patentråd (Nordisk utredningsserie 1968: 1) förordade en regel av innebörd att parts begäran om muntlig förhandling skulle tillmötesgå, om det inte var uppenbart att sådan förhandling var utan betydelse för ärendet (artikel 27 andra stycket i den föreslagna överenskommelsen mellan de nordiska staterna om en gemensam besvärsinstans i patentärenden). I motiven till denna regel anfördes att en begäran om muntlig förhandling som huvudregel borde bifallas, dvs. att partens egen bedömning av nödvändigheten att hålla sådan förhandling borde vara avgörande, och att en begäran om förhandling borde kunna avslås bara om det var uppenbart att man genom en sådan inte kunde antas tillföra saken något nytt av betydelse eller om det fanns grund för antagande att framställningen gjorts i syfte att sätta "sagen i langdrag" (bet. s. 155). Den föreslagna regeln komplet-

terades med en bestämmelse av innebörd att parterna skulle beredas tillfälle att inom viss tid skriftligen slutföra sin talan, om en begäran om muntlig förhandling avlogs.

Principen att en part inte har någon ovillkorlig rätt att få till stånd muntlig förhandling ligger till grund också för bestämmelsen i 9 § tredje stycket förvaltningsprocesslagen. Där föreskrivs sålunda att muntlig förhandling skall hållas i kammarrätt, skatterätt och länsrätt, om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det.

### *9.1.2 Överväganden och förslag*

Frågan huruvida part skall ha ovillkorlig rätt till muntlig förhandling skall inte ges en överdriven betydelse. Det är uppenbart att ett slopande av rätten till muntlig förhandling inte skulle komma att på ett drastiskt sätt ändra frekvensen av förhandlingar. Besvärsavdelningen kan inte förväntas — annat än i undantagsfall — ha förutsättningar att bedöma parts möjligheter att vid muntlig förhandling tillföra målet något av värde. Det är därför att räkna med att parts begäran om sådan förhandling i allmänhet kommer att bifallas. Å andra sidan kan inte bestridas att förhandling i åtskilliga fall begärs utan att part har något ytterligare att anföra utöver vad som redan framförts skriftligen. Den nuvarande ordningen synes inte ägnad att förebygga att förhandling begärs slentrianmässigt eller i syften som ligger vid sidan om intresset att tillföra saken något nytt. En förändring som ger besvärsavdelningen befogenhet att vägra muntlig förhandling som uppenbarligen saknar legitimt ändamål kan möjligen medverka till att parterna i allmänhet bättre överväger behovet av en muntlig förhandling, innan begäran om sådan framförs. Enligt utredningens uppfattning bör därför den hittillsvarande ovillkorliga rätten för part att få till stånd muntlig förhandling i besvärsavdelningen modifieras. En sådan modifikation synes lämpligen kunna ske genom att införa en regel som nära ansluter till den som föreslagits i ämnet i betänkandet angående tillskapandet av ett nordiskt patentråd. Utredningen har därför tagit upp en sådan regel i 9 § i den föreslagna lagen om besvärsavdelningen. Denna regel torde dessutom tillgodose det från kundkretsens sida angivna önskemålet om att part hålls informerad om tiden för avgörande av besvär.

### **9.2 Offentlighet vid muntlig förhandling**

Utredningen vill i detta sammanhang också beröra en annan fråga av intresse i samband med muntlig förhandling, nämligen huruvida sådan förhandling bör vara offentlig. Det finns f. n. inte någon uttrycklig bestämmelse i detta ämne, och muntlig förhandling i besvärsavdelningen har följaktligen inte hittills varit offentlig.

Något bärande skäl för denna ordning för ett domstolsliknande organ som besvärssavdelningen torde emellertid knappast kunna påvisas. Av 22 § patentlagen följer att handlingarna i ärendet, bortsett från visst specialfall rörande företagshemlighet,<sup>1</sup> är offentliga vid tiden för ärendets handläggning i besvärssavdelningen. Principen om offentlighet vid muntlig förhandling har också slagits fast i förvaltningsprocesslagen (16 §), låt vara att möjligheterna att förordna om handläggning inom stängda dörrar där är något vidare än vad som gäller enligt rättegångsbalken. Samma princip ligger vidare till grund för bestämmelserna i artikel 29 i det tidigare (avsnitt 9.1.1) nämnda förslaget till överenskomelse om en gemensam nordisk besvärnsinstans i patentärenden.

Utredningen föreslår — med beaktande av att besvärssavdelningen nu avses att också formellt göras till förvaltningsdomstol — att principen om offentlighet genomförs i fråga om muntlig förhandling. Härigenom bringas förfarandet i överensstämmelse med vad numera allmänt gäller för förvaltningsdomstolar. Bestämmelser i ämnet har tagits upp i 10 § i den föreslagna lagen om besvärssavdelningen. De har utformats efter mönster av nyssnämnda artikel 29 i förslaget till nordisk besvärnsinstans. Rörande den närmare tillämpningen av bestämmelserna hänvisas till specialmotiveringen.

## 10 Begränsning av möjligheten att jämka patentkraven m. m.

### 10.1 Nuvarande ordning

Enligt 13 § patentlagen (PatL) får en ansökan om patent inte ändras så, att patent söks på något som inte framgick av ansökningshandlingarna, när ansökningshandlingarna gjordes eller enligt 14 § samma lag skall anses gjord. Med ansökningshandlingar avses i detta sammanhang de i 19 § patentkungörelsen (PatK) angivna grundhandlingarna — dvs. i första hand beskrivning med tillhörande ritning och patentkrav avfattade på svenska, danska eller norska språket — som förelåg när ansökningshandlingarna gjordes.

Förbudet mot ändring i 13 § PatL — som tillkommit på grund av de rättsverkningar som är förbundna med ansökningens ingivande — riktar sig mot såväl ett införande i patentkraven av nya bestämmelser (en inskränkning av skyddsomfånget), vilka inte har stöd i grundhandlingarna, som ett avlägsnande ur patentkraven av bestämmelser (en utvidgning av skyddsomfånget) vilket innebär att krav riktas på en uppfinning utöver vad som framgick av grundhandlingarna. Däremot träffar förbudet inte sådana ändringar som innebär ett förtydligande, en inskränkning eller en utvidgning som håller sig inom ramen för det

<sup>1</sup> Här bortses också från specialregleringen rörande försvarsuppfinningar.

som framgår av grundhandlingarna. Rörande den närmare innebörden härav vill utredningen hänvisa till vad i detta hänseende anfördes av de nordiska kommittéerna i deras slutbetänkande (Nordisk utredningsserie 1963: 6 s. 197—200) som ligger till grund för gällande lagstiftning i ämnet.

I syfte att hålla i sär de olika former av ändring av patentkraven som sålunda regleras — direkt och indirekt — inom ramen för PatL benämns i fortsättningen den sist angivna typen av s. a. s. tillåtna ändringar för jämkning av patentkraven.

Jämkning av kraven kan av sökanden göras självmant eller, vilket torde vara det vanliga, med anledning av innehållet i tekniskt föreläggande som utfärdats i samband med granskning av ansökningen inom patentverket och som i regel hänvisar till den inom verket gjorda utredningen om nyhetsläget. En mot ansökningen gjord invändning enligt 21 § PatL kan givetvis också vara av beskaffenhet att föranleda jämkning.

Enligt vad som f. n. gäller, är rätten att jämka patentkraven inte begränsad till handläggningen i första instans, dvs. i patentavdelningen.<sup>1</sup> I överensstämmelse med rådande uppfattning avser prövningen i överinstanserna, liksom i patentavdelningen, att åstadkomma en materiellt sett riktig bedömning av patentansökningen i syfte att skapa det rättskydd som ter sig motiverat i det enskilda fallet. Härav anses f. n. följa att ny utredning får tillföras i såväl besväravdelningen som regeringsrätten. Så kan ske på initiativ av såväl sökanden, invändare (i besväravdelningen) som överinstanserna själva. Överinstansernas prövning torde dock såtillvida få anses vara begränsad, att de inte självmant har att ta initiativ i frågan huruvida en ansökan skulle kunna leda till patent, om den inskränktes på visst sätt. Det förekommer emellertid i viss utsträckning att man från besväravdelningens sida informellt med sökanden diskuterar frågan om en begränsning av kraven i syfte att uppnå ett rimligt resultat. Sökanden torde också enligt rådande praxis, som har stöd i förarbetena till gällande lagstiftning, kunna begära prövning av alternativa krav på så sätt, att han i första hand påkallar överprövning av de vidare krav som underkänts i lägre instans och i andra hand begär prövning av mera begränsade krav som inte tidigare varit föremål för bedömning.<sup>2</sup>

Jämkning av patentkraven i regeringsrätten — med eller utan bibehållet yrkande om överprövning av de ursprungligen framställda kraven

<sup>1</sup> Jämkning av kraven i överinstanserna torde grundas på en analogisk tillämpning av bestämmelserna om patentansökan och dess handläggning i 2 kap. PatL (däribland 13 § PatL) som har stöd i förarbetena till PatL; jfr dep.chefsuttalande i NJA II: 1968 s. 51.

<sup>2</sup> Jfr Nordisk utredningsserie 1963: 6 s. 262. Någon principiell ändring i detta hänseende torde inte ha åsyftats med förslaget om inrättande av ett nordiskt patentråd; jfr Nordisk utredningsserie 1968: 1 s. 114.

— föranleder regelmässigt remiss till besvärsavdelningen. I själva verket remitteras f. n. i princip alla besvär i patentmål till besvärsavdelningen.<sup>1</sup> Eftersom rätten till jämkning enligt nu gällande regler är i princip obegränsad, händer det att remiss till besvärsavdelningen förekommer mer än en gång i samma ärende. Antalet remisser från regeringsrätten till besvärsavdelningen, i de allra flesta fall föranledda av jämkning av patentkraven, har under senare år — i takt med det starkt ökade antalet besvär i patentärenden och därmed sammanhängande ökning av antalet fullföljda mål — stigit kraftigt som framgår av nedanstående tabell.

| År                | Antal remisser från regeringsrätten |     |     |     | Summa |
|-------------------|-------------------------------------|-----|-----|-----|-------|
|                   | 1:a                                 | 2:a | 3:e | 4:e |       |
| 1963              |                                     |     |     |     | 22    |
| 1964              |                                     |     |     |     | 29    |
| 1965              | 15                                  | 1   | —   |     | 16    |
| 1966              | 13                                  | 4   | —   |     | 17    |
| 1967              | 24                                  | 2   | 1   |     | 27    |
| 1968              | 42                                  | 6   | —   |     | 48    |
| 1969              | 61                                  | 11  | —   |     | 72    |
| 1970              | 73                                  | 12  | 2   |     | 87    |
| 1971              | 66                                  | 9   | —   |     | 75    |
| 1972              | 75                                  | 25  | 4   |     | 104   |
| 1973              | 76                                  | 8   | —   |     | 84    |
| 1974              | 88                                  | 13  | 4   | 3   | 108   |
| 1975 <sup>2</sup> | 65                                  | 18  | 3   | —   | 86    |

<sup>1</sup> Eftersom besvärsavdelningen f. n. inte formellt har ställning som förvaltningsdomstol, föreligger inte något hinder mot sådan remiss (se 13 § förvaltningsprocesslagen).

<sup>2</sup> T. o. m. 15 november.

Den arbetsinsats som krävs i samband med handläggningen av remisser varierar. Det kan ibland naturligtvis förhålla sig så, att berörda befattningshavare fortfarande har ärendet i minnet och inte behöver lägga ned lika mycket arbete på att bedöma konsekvenserna av en jämkning av patentkraven i ärendet som på att sätta sig in i ett helt nytt ärende. Man får emellertid inte förbise, att det stundom kan ha förflutit avsevärd tid mellan remissen och den tidigare handläggningen. Vidare är det inte alltid säkert, att samma befattningshavare som tidigare handlagt ärendet är tillgängliga för att handlägga remissen. Det måste också understrykas, att en jämkning av patentkraven stundom medför att ärendet måste prövas från helt nya utgångspunkter vad gäller patenterbarhetsbedömningen. Detta kräver en betydande arbetsinsats. Vad gäller remisserna från regeringsrätten till besvärsavdelningen är dessutom att märka det speciella ansvar besvärsavdelningens ledamöter med fog känner med tanke på den tekniska sakkunskap som är koncentrerad till avdelningen och som saknar motsvarighet i regeringsrätten. Man kan därför utgå från att remisserna från regeringsrätten till besvärsavdelningen ofta kräver en arbetsinsats som knappast understi-

ger vad som skulle fordras för handläggning av motsvarande antal nya ärenden. Detta innebär i praktiken att f. n. cirka 10 procent av besvärssavdelningens totala kapacitet tas i anspråk för handläggning av remisser från regeringsrätten (jfr avsnitt 4.2.2).

## 10.2 Utredningens överväganden

### 10.2.1 Allmänna synpunkter

Mot bakgrund av den relativt stora betydelse som den f. n. rådande obegränsade rätten att jämkna patentkraven visat sig ha från arbetsbörde- och effektivitetssynpunkt, har utredningen funnit skäl att närmare granska denna fråga och därmed sammanhängande allmänna spörsmål om rätten till fullföljd av talan mot besvärssavdelningens beslut.

Rätten till jämkning av kraven måste ses mot bakgrunden bl. a. av det för denna typ av förvaltningsärenden i särskilt hög grad rådande förhållandet att sökanden ofta inte har mer än begränsad, om ens någon, möjlighet att i förväg känna till förutsättningarna i nyhets- och annat avseende för att erhålla det skydd i form av patent som uppfinningen i fråga kan förtjäna. Sådan kännedom får han mestadels först under handläggningen av ansökningen i patentavdelningen i samband med den dialog som då uppkommer med anledning av tekniskt föreläggande som utfärdats efter företagen granskning av ansökningen. Denna rätt till jämkning förekommer i alla jämförbara länder. Redan på grund härav står det klart, att någon omprövning av rätten till jämkning av kraven såvitt gäller handläggningen i patentavdelningen inte bör förekomma.

### 10.2.2 Jämkning av kraven i besvärssavdelningen

Vad gäller handläggningen i besvärssavdelningen är förutsättningarna i viss mån annorlunda. Det kan med visst fog göras gällande att sökanden under handläggningen i patentavdelningen borde kunna på ett uttömmande sätt utforma de krav som enligt hans mening kan komma i fråga. I detta sammanhang måste emellertid till en början beaktas att den av patentavdelningen numera praktiserade s. k. kompakta handläggningsmetoden sannolikt innebär en viss minskning — jämfört med tidigare rådande förhållanden — av sökandens möjligheter att redan under handläggningen i patentavdelningen göra den jämkning som kan vara påkallad. Ett förbud mot jämkning av kraven i besvärssavdelningen skulle också medföra risk för att handläggningen i patentavdelningen ofta komplicerades i onödan genom att sökanden s. a. s. för säkerhets skull från början skulle komma att belasta ansökningen med alla tänkbara alternativa krav. Detta skulle snabbt kunna leda till en allmän nedgång i effektiviteten på patentavdelningen, vilket vore synnerligen olyckligt. Ett sådant förbud skulle dessutom innebära ett så kraftigt

avsteg från hävdvunnen nordisk sedvana och rättsuppfattning på området, att det knappast kan övervägas i detta begränsade sammanhang. Utredningen finner således ej anledning att nu föreslå någon inskränkning i rätten att jämka patentkraven i besvärsavdelningen.

### *10.2.3 Rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten*

#### *10.2.3.1 Tidigare överväganden m. m.*

Frågan om jämkning av kraven i regeringsrätten står uppenbarligen i nära samband med det allmänna spörsmålet om rätten till fullföljd av talan mot besvärsavdelningens beslut. Detta spörsmål berör f. ö. inte bara patentmålen utan också varumärkes- och mönstermålen.

Frågan var föremål för uppmärksamhet redan i samband med tillkomsten av PatL. I sitt remissyttrande över det nordiska kommittébetänkandet med förslag till ny patentlagstiftning (Nordisk utredningsserie 1963: 6) väckte patentverket tanken på att avskära rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten<sup>1</sup>. Det framhölls därvid att tvistefrågan i det stora flertalet patentärenden är av utpräglat teknisk karaktär och att det i sådana frågor inte kan sägas att regeringsrätten har bättre förutsättningar än besvärsavdelningen att komma till ett riktigt resultat. Med hänvisning till den då påbörjade utredningen av frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärsinstans, fann emellertid departementschefen att regeringsrätten borde tills vidare behållas som högsta instans (NJA II: 1968 s. 51). De nordiska kommittéerna, som utredde frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärsinstans, stannade i sitt betänkande för att inte föreslå någon begränsning i klagorätten till det av kommittéerna föreslagna nordiska patentrådet (Nordisk utredningsserie 1968: 1 s. 101—103).

Rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten övervägdes av förvaltningsdomstolskommittén i samband med spörsmålet om undantag från den av kommittén förordade allmänna ordningen att förvaltningsmål borde passera kammarrätt och få fullföljas därifrån bara efter särskild tillståndsprövning. Såvitt gäller patentmål och vissa närstående mål fann kommittén — med hänsyn till dessa måls natur och kvaliteten av den prövning som består dem i besvärsavdelningen — att det var överflödigt att skjuta in en domstolsinstans mellan besvärsavdelningen och regeringsrätten. Mot bakgrund av den ”faktiska domstolsmässighet” som utmärker besvärsavdelningens prövning kunde det enligt kommittén t. o. m. sättas i fråga, om inte prövningstillstånd borde krävas för fullföljd av talan hos regeringsrätten. Eftersom besvärsavdelningen ”i sträng mening” inte kunde anses utgöra en domstol, ansåg sig kommittéen dock inte böra föreslå att ”f. n.” några särskilda villkor ställdes upp för sådan fullföljd (SOU 1966: 70 s. 323—324). I sitt remissyttrande

<sup>1</sup> Resonemanget fördes därvid mot bakgrund av frågan om omfattningen av besvärsrätten för invändare (NJA II: 1968 s. 50—51).

över kommitténs betänkande ifrågasatte patentverket, om man inte borde överväga krav på prövningstillstånd. Verket tog i sammanhanget också på nytt upp tanken att låta besvärssavdelningen vara sista instans (prop. 1971: 30 s. 52). I förslaget till lag om allmänna förvaltningsdomstolar m. m. anförde emellertid departementschefen helt kortfattat att den tidigare rådande ordningen med fullföljd av talan hos regeringsrätten borde behållas "åtminstone tills vidare" (prop. 1971: 30 s. 80; ang. skälen för denna ståndpunkt jfr avsnitt 6.4). Någon inskränkning i den dittillsvarande möjligheten att i obegränsad omfattning fullfölja talan hos regeringsrätten mot avgöranden av besvärssavdelningen i patent-, varumärkes- och mönster mål gjordes således inte i samband med den reform av förvaltningsprocessen som genomfördes år 1971.

#### 10.2.3.2 Uttalanden i samband med näringsutskottets behandling av motionen 1972: 924

Frågan om en begränsning av rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten togs åter upp i motionen 1972: 924. Om besvärssavdelningen byggdes ut på det sätt motionärerna föreslagit, dvs. omvandlades till en fristående förvaltningsdomstol, fanns det enligt deras mening inte något principiellt betänkligt mot att göra avdelningen till sista instans. I varje fall borde vid den angivna lösningen krav på prövningstillstånd gälla för mål från besvärssavdelningen liksom för mål från kammarrätterna (NU 1972: 56 s. 4).

Tanken att helt avskära rätten till fullföljd mot besvärssavdelningens beslut vann inte något gehör under remissbehandlingen i samband med näringsutskottets behandling av motionen 1972: 924 (NU 1972: 56 s. 12—14). Bl. a. anfördes från såväl regeringsrättens ledamöter som patentverket — i det senare fallet med ändring av tidigare intagen ståndpunkt i frågan — att motionärerna underskattat de rättsliga aspekterna på patentmålen och betydelsen av den överprövning som sker i regeringsrätten. Också från näringslivets sida var man kritisk mot tanken att slopa fullföljdsrätten. Däremot fick tanken på att införa krav på prövningstillstånd ett betydligt gynnsammare mottagande. Som förutsättning härför angavs dock uttryckligen av regeringsrättens ledamöter att besvärssavdelningen organiserades som en fristående förvaltningsdomstol.

#### 10.2.3.3 Inställningen hos kundkretsen

Vid de överläggningar utredningen haft med företrädare för patentverkets kundkrets har understrukits den betydelse man från kundkretsens sida tillmäter rätten att fullfölja talan hos regeringsrätten särskilt vad gäller patent- och varumärkesmål.

#### 10.2.3.4 Utredningens ståndpunkt

De överväganden som gjorts inom utredningen har lett till att utred-

ningen anser att tanken på att helt avskära rätten till fullföljd hos regeringsrätten och att låta besväravdelningen bli sista instans i patent-, varumärkes- och mönstermål bör avvisas. Detta gäller i och för sig oberoende av huruvida besväravdelningen är organiserad som en fristående förvaltningsdomstol eller görs till förvaltningsdomstol med bibehållet administrativt samband med patentverket på sätt utredningen föreslår (avsnitt 6.5). I likhet med bl. a. regeringsrätten anser utredningen att de rättsliga problem som här ofta förekommer, exempelvis tillämpningen av 2 § andra och tredje styckena PatL, är av så kvalificerad beskaffenhet att det ter sig olämpligt att helt avskära sökandena från rätten att få sådana frågor prövade av den högsta förvaltningsdomstolen i landet.

#### *10.2.4 Frågan om prövningstillstånd*

Samma betänkligheter som redovisats i föregående avsnitt kan inte anses föreligga mot att såtillvida begränsa fullföljdsrätten som att låta denna, i likhet med vad som är fallet i fråga om det stora flertalet andra förvaltningsmål, bli beroende av tillståndsprövning. De skäl som hittills föranlett att patent-, varumärkes- och mönstermålen tagits undan från kravet på tillståndsprövning torde som framgått av vad tidigare anförts (avsnitt 10.2.3.1) ha varit mera av formell än av saklig karaktär och inte hänfört sig till målens beskaffenhet i och för sig utan stått i samband med den oklarhet som rått i fråga om besväravdelningens förvaltningsrättsliga ställning. Med den av utredningen föreslagna lösningen att nu undanröja denna oklarhet och att uttryckligen göra besväravdelningen till förvaltningsdomstol, får frågan om krav på prövningstillstånd för fullföljd av talan givetvis ökad aktualitet.

Utredningen har med utgångspunkt från vad nu sagts övervägt frågan om införande av tillståndsprövning i mål som fullföljs från besväravdelningen. Dessa överväganden har emellertid lett till att utredningen inte anser sig böra förorda sådan prövning. Skälet härtill är framför allt att söka i de svårigheter som befunnits föreligga att ställa upp lämpliga kriterier för tillstånd att få målen prövade i regeringsrätten. Den i 36 § förvaltningsprocesslagen under 1 upptagna prejudikatdispensgrunden skulle vara svår att tillämpa. I praktiken är det nämligen förenat med stora svårigheter att i det enskilda fallet avgöra värdet av prövning från prejudikatsynpunkt. Problemen i de mål som det här gäller avser regelmässigt tekniska detaljer av så varierande beskaffenhet att det mestadels får anses tveksamt vilka slutsatser från prejudikatsynpunkt som kan dras av avgörandet i ett visst fall. Värdet av prövningen hos regeringsrätten i dessa mål ligger — bortsett från en allmän kontroll av formell beskaffenhet — snarare i den kvalificerade och samlade bedömningen av huruvida avgörandena i besväravdelningen står i överensstämmelse med de grundläggande värderingar på vilka den till-

lämpliga lagstiftningen vilar. Om systemet med prövningstillstånd skulle införas i patentmålen, är det dessutom tveksamt, om man skulle vinna något i form av förkortad handläggningstid. Med hänsyn till vad nyss sagts om den speciella karaktären av patentmålen torde det i många fall vara nödvändigt med en tämligen ingående föredragning för en säker bedömning av huruvida prövningstillstånd skall ges eller inte.

Utredningen har också övervägt vissa av de av förvaltningsdomstolskommittén ursprungligen föreslagna supplerande dispensgrunderna, t. ex. målets svårbedömlighet (jfr SOU 1966: 70 s. 316—322) men som tidigare antytts slutligen stannat för att inte föreslå någon tillståndsprövning.

### 10.3 Utredningens förslag

Utredningen har funnit att en framkomligare väg att lösa åtminstone vissa av de problem som här föreligger består i att avskära den f. n. rådande möjligheten att jämka patentkraven i regeringsrätten. Det måste från rättssäkerhets- och annan synpunkt anses tillfyllest att sökanden har möjlighet att ända fram till avslutandet av handläggningen i andra instans göra de jämkningar som kan anses påkallade. En sådan reform skulle dessutom innebära att regeringsrättens befattning med patentmålen bringades i bättre överensstämmelse med den högsta förvaltningsdomstolens principiella uppgift att överpröva beslut som fattats av mellaninstansen och alltså inte få sig förelagd en fråga som inte blivit prövad i det överklagade beslutet. Det kan heller inte vara rimligt att det skall finnas möjlighet för part att fritt få ändra sin talan på sätt nyss sagts hos en högsta domstol, där möjligheten att föra talan i så gott som alla andra mål begränsas av regler om fullföljdstillstånd med principiellt förbud att åberopa nya omständigheter och bevis.

Vid de överläggningar som utredningen haft med företrädare för patentverkets kundkrets har uttalats förståelse för en sådan lösning. Samtidigt har dock betonats vikten av att handläggningen i patent- och besvärsavdelningarna blir tillräckligt uttömmande. Från visst håll har därvid uttryckts farhågor för att ett avskärande av rätten att jämka kraven i regeringsrätten kan få den ogynnsamma konsekvensen att sökanden "hänger sig kvar" i besvärsavdelningen genom att där i större utsträckning än f. n. åberopa en rad alternativa och subsidiära krav.

Enligt utredningens uppfattning bör de farhågor som sålunda kommit till uttryck inte överdrivas. Även om en viss tendens i angiven riktning skulle uppkomma, är det enligt utredningens mening likväl bättre att besvärsavdelningen från början tvingas ta ställning till förekommande alternativa och subsidiära krav. Detta torde med hänsyn till att det relevanta materialet i målet då är aktuellt för ledamöterna kräva en mindre merinsats än vad som är fallet, om ledamöterna senare har

att åter sätta sig in i ärendet efter remiss från regeringsrätten med anledning av jämkning av kraven därstädes. En reform i åsyftad riktning kan enligt utredningens bedömning i själva verket på sikt antas i inte obetydlig grad komma att medföra en lättnad i besvärssavdelningens arbetsbörda genom bortfallet av ett stort antal remisser från regeringsrätten. Reformen medför nämligen att något sakligt behov av att inhämta besvärssavdelningens uppfattning i allmänhet inte längre föreligger. Regeringsrätten kommer sålunda, efter en sådan reform, inte att få till bedömning frågor som inte prövats i besvärssavdelningen utan får endast att ompröva dess överklagade beslut. Härtill kommer att remiss från högre till lägre domstol i princip inte bör förekomma. Genomföres förslaget att uttryckligen göra besvärssavdelningen till förvaltningsdomstol, kan regeringsrätten inte längre regelmässigt remittera målen för yttrande till besvärssavdelningen. Det framgår klart av förarbetena till förvaltningsprocesslagen att hörande av domstol som tidigare beslutat i saken endast bör komma i fråga i undantagsfall (prop. 1971: 30 s. 548).

Lagtekniskt synes vad sålunda förordas kunna lösas enklast genom att efter 25 § andra stycket första punkten PatL tillfoga en bestämmelse av innebörd att fullföljd talan inte får avse andra patentkrav än sådana som prövats genom det beslut på besvärssavdelningen mot vilket talan föres.

Effekten av den föreslagna reformen torde bli densamma som i fråga om övriga målgrupper eftersträvas med föreskrifterna om prövnings-tillstånd. Kan part inte få nya patentkrav prövade i sak av besvärssavdelningen, via regeringsrätten, är det troligt att inga andra patentmål fullföljs till regeringsrätten än de som är av principiellt intresse.

Det torde i detta sammanhang slutligen böra anmärkas att motsvarande spörsmål inte lär vara aktuellt i fråga om varumärkes- eller mönstermål.

## **11 Internationella perspektiv**

### **11.1 Allmänna utgångspunkter**

Som framgår av direktiven (avsnitt 1.1.) är utredningens uppgift i första hand att granska aktuella frågor med avseende på besvärssavdelningen som kan lösas oberoende av utvecklingen av patentadministrationen inom den tilltänkta europeiska patentorganisationen (EPO). Med betoning av att både organisationsfrågor och frågor om arbetsformerna måste på sikt bedömas i det internationella sammanhanget, har utredningen emellertid ålagts att i den mån det visar sig vara möjligt belysa också de mera långsiktiga problem som hänger samman med utvecklingen på det internationella planet. I första hand har därmed åsyftats principiella frågor som uppkommer vid en anpassning till ett integrerat europeiskt patentsystem.

Huvudansvaret för bedömningen av den inverkan som den internationella utvecklingen på det patenträttsliga området kan få på förhållandena i Sverige åvilar patentpolicykommittén. Såvitt avser den i Washington år 1970 avslutade samarbetskonventionen (PCT) har kommittén i juni 1974 i betänkandet Internationellt patentsamarbete I (SOU 1974: 63) redovisat konsekvenserna för svenskt vidkommande av ett tillträde till denna konvention och de lagstiftningsåtgärder som därvid aktualiseras. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs f. n. inom justitie- och handelsdepartementen. Kommittén har vidare i sitt i februari 1973 framlagda betänkande Den europeiska patentkonventionen (H 1973: 1) redogjort för konsekvenserna för svenskt patentväsen av en anslutning till den europeiska patentkonventionen (EPC). Kommitténs bedömning låg till grund för det svenska ställningstagandet att underteckna EPC vid den diplomatiska konferens som ägde rum i München på hösten 1973. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 1 mars 1974 har kommitténs uppdrag utvidgats till att avse också de författningsändringar som föranleds av en svensk ratificering av EPC. Kommittén väntas lägga fram ett betänkande härom under våren 1976. Arbetet bedrivs med sikte på att förslag skall kunna läggas fram inför riksdagen i slutet av år 1976 eller början av år 1977 om ratificering av både EPC och PCT och rörande de ändringar i patentlagstiftningen som därvid påkallas. Som tidigare påpekats (avsnitt 5.1.1) beräknas EPC och PCT att träda i kraft i slutet av år 1977 eller i vart fall under år 1978.

Utredningen har tidigare (avsnitt 5) — med utgångspunkt från patentverkets långsiktsplan för perioden 1975—1985 — gjort en bedömning av den inverkan som PCT och EPC kan beräknas få för besvärssavdelningens del i fråga om framtida arbetsbelastning och resursbehov.

Som tidigare påpekats (avsnitt 5.1.2) kan den år 1974 tillsatta varumärkesutredningen tänkas komma att i sinom tid lägga fram förslag som kan påverka besvärssavdelningens arbetsuppgifter. En närmare bedömning av vad detta kan leda till är emellertid inte möjlig att göra i dagens läge. Ämnda utredning arbetar enligt direktiven från den förutstämningen att Sverige skall tillträda det internationella fördrag om registrering av varumärken (TRT) som antogs vid en diplomatkonferens i Wien år 1973. Utsikterna för att TRT skall träda i kraft inom överskådlig tid är emellertid ovissa. Ett ikraftträdande kan dessutom inte antas föranleda några avgörande ändringar i besvärssavdelningens organisation. Utredningen lämnar därför i det följande detta projekt åt sidan. Detsamma gäller systemet med nordiska patentansökningar och projektet om en gemensam nordisk högsta instans i patentärenden, eftersom det, såvitt nu kan bedömas, inte förefaller realistiskt att något av dessa projekt kommer att förverkligas (jfr avsnitt 5.1.1 och 6.5).

Mot bakgrund av vad nu anförts anser utredningen att den bör

inskränka sig till några randanmärkningar angående vissa principiella frågor som på sikt kan komma att aktualiseras för besvärssavdelningens vidkommande av ett ikraftträdande med svensk anslutning av PCT och — framför allt — EPC. Rörande den närmare innebörden av själva fördragen hänvisar utredningen till de fulliga redogörelser som härutinnan lämnats av patentpolicykommittén i nyssnämnda betänkanden.

## 11.2 Inverkan av PCT

PCT syftar till en centralisering av prövningsförfarandet men ingriper principiellt inte i den nationella patenträtten i de fördragsslutande staterna. Man räknar f. n. med att det bara är konventionens bestämmelser om internationell ansökan och internationell nyhetsgranskning som kommer att träda i kraft inom de närmaste åren. Det synes mindre sannolikt att systemet med internationell förberedande patenterbarhetsprövning kommer att få någon nämnvärd betydelse inom överskådlig tid. Oavsett hur utvecklingen därvidlag kommer att bli och oberoende av huruvida det svenska patentverket kommer att, såsom förutses av patentpolicykommittén, fungera som s. k. PCT-myndighet, torde PCT i och för sig inte föranleda några nämnvärda ändringar i besvärssavdelningens organisation eller av dess arbetsformer. Avdelningen kommer även inom ramen för PCT-systemet att i huvudsak få pröva besvär över beslut på patentavdelningen grundade på en tillämpning av den nationella svenska patentlagstiftningen.

Som påpekats av regeringsrätten i dess remissyttrande över betänkandet Internationellt patentsamarbete I (SOU 1974: 63) torde besvärssavdelningen emellertid också ha att överpröva vissa beslut som ursprungligen fattats av den mottagande myndigheten eller den internationella byrån och som därefter omprövats av patentavdelningen inom det svenska patentverket. Det rör sig här huvudsakligen om en tillämpning av artiklarna 17, 25 och 34 i PCT och regel 51 i tillämpningsföreskrifterna till konventionen som bl. a. reglerar förfarandet då en del av en internationell patentansökan inte gjorts till föremål för internationell nyhetsgranskning och då mottagande myndighet vägrat att fastställa internationell ingivningsdag för internationell patentansökan. Patentpolicykommittén har i nämnda betänkande föreslagit vissa regler i ämnet avsedda att fogas in i patentlagen som 88 och 89 §§. Besvärssavdelningens befattning med dessa frågor — för vilken, som påpekats av regeringsrätten, torde krävas vissa kompletteringar av den av kommittén föreslagna lagstiftningen — kommer att innebära att avdelningen utöver den normala tillämpningen av svensk patentlagstiftning får ge sig i kast med en tolkning av PCT och dess tillämpningsföreskrifter på de områden som det här gäller. I detta sammanhang vill utredningen också erinra om att regeringsrätten i nämnda yttrande föreslagit att

fullföljd hos regeringsrätten, med avvikelse från den annars principiellt gällande ordningen, inte bör få ske i dessa frågor, då prövning redan skett i tre instanser, dvs, mottagande myndighet/internationella byrån, patentavdelningen och besvärsavdelningen. Utredningen vill för sin del instämma i regeringsrättens uppfattning i denna del.

### 11.3 Inverkan av EPC

Rent principiellt inverkar EPC inte i något avseende på besvärsavdelningens organisation eller arbetsformer. Sedan EPC genomförts, kommer besvärsavdelningen — liksom f.n. — att få överpröva beslut på patentavdelningen som avser ansökningar om patent i Sverige och som handlagts i enlighet med gällande svensk patentlagstiftning. Även om denna lagstiftning på vissa punkter kommer att harmoniseras med motsvarande bestämmelser i EPC — skiljaktigheterna i den materiella patenträtten är i och för sig ganska begränsade — och det givetvis är önskvärt att tillämpningen i praxis av likartade bestämmelser i nationell svensk rätt och i EPC i fråga om patent som skall gälla i Sverige blir någorlunda enhetlig, föreligger det inte något formellt samband mellan det nationella svenska systemet och det europeiska systemet. Besvärsavdelningen kommer således inte att få ta någon befattning med tillämpningen av EPC. Detta blir på beslutsnivå en uppgift uteslutande för EPO.

Vad nu anförts om den rent principiella sidan av saken hindrar inte att tillkomsten av EPC indirekt kan komma att på sikt få betydelse för besvärsavdelningen och dess verksamhet bortsett från den förväntade minskningen i tillströmningen av besvär. Man torde därvid i första hand ha att rikta uppmärksamheten på sambandet mellan handläggningen i första och i andra instans. Det är av flera skäl — bl. a. med hänsyn till det svenska patentverkets eftersträlvade ställning som PCT-myndighet och det samarbete som avses att komma till stånd mellan patentverket och EPO i fråga om nyhetsgranskning m. m. — önskvärt att kvaliteten i handläggningen i patentavdelningen blir, även från formell synpunkt, i klass med motsvarande handläggning i EPO. Detta kan leda till att man efter mönster av förhållandena inom EPO anser sig böra övergå till ett system med kollegial handläggning på patentavdelningen. Skulle därvid komma i fråga att använda ett kollegium på tre personer, kan detta föranleda att man har att överväga om inte i besvärsavdelningen för domförhet bör krävas fyra i stället för som f. n. tre ledamöter. Införandet av kollegial handläggning på patentavdelningen kan också få andra konsekvenser såvitt gäller handläggningen i besvärsavdelningen. Det kan sålunda finnas skäl att exempelvis närmare överväga, om den kollegiala handläggningen i patentavdelningen kan göra det möjligt att koncentrera handläggningen i besvärsavdel-

ningen utan att därigenom minska rättssäkerheten, vilket skulle bidra till att minska handläggningstiden och höja effektiviteten. Med två kvalificerade kollegiala instanser kan det vidare finnas anledning att på nytt ta upp frågan om rätten till fullföljd av talan mot besvärssavdelningens beslut i varje fall såvitt avser den tekniska bedömningen.

Det finns också andra problem som man kan ha anledning att överväga i ljuset av en tids erfarenhet av EPC. Det är sålunda möjligt att det kommer att visa sig föreligga ett ökat behov av samordning av praxis på patentavdelningen, och det kan måhända förtjäna att undersökas, om man kan finna någon form för att låta besvärssavdelningen härvidlag spela en mer aktiv roll än f. n. utan att man därigenom kommer i konflikt med avdelningens funktion som förvaltningsdomstol.<sup>1</sup> En annan fråga som man kan ha anledning att överväga i ett något längre perspektiv är om inte handläggningen av mål om ogiltighet av patent bör flyttas över från allmän domstol till besvärssavdelningen. EPC innebär en viss ökning av ogiltighetsgrunderna och det är därför möjligt att antalet mål om ogiltighet av patent kommer att öka. Särskilt när det i sådana mål blir fråga om partiell begränsning av patentens skyddsomfång och omformulering av patentkraven förefaller besvärssavdelningen att ha betydligt större förutsättningar än allmän domstol att nå riktiga resultat. Något principiellt hinder mot att låta en förvaltningsdomstol pröva dylika mål torde inte finnas. En sådan ordning skulle givetvis ställa krav på en viss utbyggnad av regelsystemet för besvärssavdelningen och leder i sin tur till ytterligare överväganden i fråga om handläggningen i regeringsrätten. Det torde dock vara för tidigt att nu gå närmare in på en bedömning av denna fråga.

## 12 Specialmotivering till lagförslagen

### 12.1 Förslaget till lag om besvärssavdelningen vid patent- och registreringsverket

#### *Lagens rubrik*

Utredningen har i samband med lagens rubrik övervägt frågan om beteckningen besvärssavdelning bör behållas. Detta har föranletts delvis av en viss tvekan huruvida inte en beteckning borde komma till användning som klarare anger avdelningens ställning som förvaltningsdomstol. Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 6.5) har utredningen emellertid funnit det vara förenat med påtagliga fördelar att behålla benämningen besvärssavdelning. Utredningen är medveten om att benämningen inte är helt lyckad från språklig synpunkt med hänsyn till särskilt det förhållandet att arbetet bedrivs på avdelningar.

<sup>1</sup> Jfr Borggård i NIR 2—3/1975.

Det har därför övervägts att använda något annat uttryck i stället för avdelning, t. ex. division, som tidigare funnits i fråga om kammarrätt och hovrätt. Nämnda uttryck har numera emellertid övergetts och överlag ersatts med avdelning. Ifrågavarande språkliga oegentlighet finns redan i 1967 års lag om besvärsavdelningen, och utredningen har slutligen stannat för att inte göra någon ändring heller i detta avseende.

#### 1 §

Paragrafen ersätter 1 § första stycket i 1967 års lag om besvärsavdelningen. I terminologiskt hänseende är att märka att uttrycket mål införts som en konsekvens av att besvärsavdelningen enligt förslaget avses att utgöra en förvaltningsdomstol.

#### 2 §

Paragrafen ersätter i första hand 1 § andra stycket i 1967 års lag om besvärsavdelningen och 11 § i instruktionen för patentverket. Också 30 § i instruktionen berörs. Bestämmelserna är utformade efter mönster av främst 10 § förvaltningsdomstolslagen (1971: 289). Till skillnad mot vad som gäller enligt 1967 års lag har i förslaget inte tagits in något visst minsta antal ledamöter. Detta torde stå i överensstämmelse med numera vedertagen praxis för exempelvis hovrätterna och kammarrätterna. Antalet ledamöter och tillgången också på annan personal bestäms i personalförteckningen som anpassas efter det aktuella behovet (jfr 2 § hovrättsinstruktionen 1974: 692). Utredningen har i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) gjort en bedömning av det f. n. föreliggande behovet av ledamöter. I paragrafen har uttrycket lagkunnig som tidigare använts, ersatts med lagfaren. Sistnämnda uttryck torde numera vara allmänt vedertaget i detta sammanhang.

I överensstämmelse med den ordning som gäller inom stora delar av domstolsväsendet bör i administrativ väg kunna förordnas tillfällig ledamot av besvärsavdelningen. Denna fråga bör liksom hittills regleras i instruktionen för patentverket. Skäl kan tala för att förordnande som nu avses bestäms av besvärsavdelningen i plenum.

#### 3 §

Paragrafen ersätter 1 § tredje stycket 1967 års lag om besvärsavdelningen och 12 § i instruktionen för patentverket. Även 30 § i instruktionen berörs. Som framgått av den allmänna motiveringen innebär bestämmelserna i paragrafens andra stycke att verkschefen befrias från uppgiften att vara ordinarie ordförande på avdelning (avsnitt 7.4).

#### 4 §

Paragrafen ersätter 2 § i 1967 års lag om besvärsavdelningen och 3 §

i den för besvärssavdelningen gällande arbetsordningen. Den har utformats delvis efter mönster av 12 § förvaltningsdomstolslagen. Vad gäller deltagande av lagfaren ledamot bör uttrycket övervägande rättslig karaktär inte ges en alltför snäv innebörd. Så snart det i ett patentmål förekommer en rättslig fråga av större betydelse, t. ex. fråga om att avslå en begäran om prioritet, bör alltid lagfaren ledamot delta. Beträffande paragrafens fjärde stycke torde erforderliga bestämmelser få tas upp i instruktionen för patentverket. Vissa bestämmelser av nu åsyftat slag finns f. n. upptagna i arbetsordningen för besvärssavdelningen (8 §).

#### 5 §

Paragrafen ersätter 4 § i gällande arbetsordning för besvärssavdelningen. Den har utformats delvis efter mönster av 5 § första stycket förvaltningsdomstolslagen. Regeln saknar motsvarighet för hovrätt och kammarrätt. Det har emellertid ansetts nödvändigt med en möjlighet att behandla viktiga frågor i plenum för att vid behov kunna åstadkomma en enhetlig bedömning inom besvärssavdelningen. Dess samlade uppfattning har stor normativ betydelse för handläggningen på patentavdelningen och för kundkretsen. En saklig skillnad i förhållande till nuvarande regler i arbetsordningen föreligger såtillvida, att i fråga om mönster-, varumärkes- och namnmål plenum utgörs av den ordinarie avdelningen förstärkt med övriga lagfarna ledamöter vid besvärssavdelningen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 7) har behandlats frågan om verkschefens ställning som ordförande i plenum.

#### 6 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, har utformats efter mönster av 41 § förvaltningsprocesslagen.

#### 7 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, har utformats efter mönster av 15 § förvaltningsdomstolslagen.

#### 8 §

I 7—9 §§ i arbetsordningen för besvärssavdelningen och i 23 § i instruktionen för patentverket finns vissa motsvarigheter till de bestämmelser i förvaltningsprocesslagen, till vilka hänvisas i paragrafen. Det kan diskuteras, om hänvisningen till 9 § andra stycket förvaltningsprocesslagen är nödvändig med hänsyn till de specialregler rörande muntlig förhandling som ges i 9 § i lagförslaget. En hänvisning till enbart 9 § första stycket förvaltningsprocesslagen skulle emellertid kunna vid ett ytligt betraktande ge det felaktiga intrycket, att förfarande bara är skriftligt. En hänvisning också till andra stycket i sistnämnda paragraf har därför ansetts lämplig.

## 9 §

Paragrafen ersätter vissa delar av 9 § i arbetsordningen för besvärshandlingen och berör också 23 § i instruktionen för patentverket. Den är utformad efter mönster av artiklarna 27 och 28 i förslaget till överenskommelse mellan de nordiska staterna om en gemensam besvärshandling i patentärenden (Nordisk utredningsserie 1968: 1). I den allmänna motiveringen har behandlats frågan om rätten att få till stånd muntlig förhandling (avsnitt 9.1.1 och 9.1.2).

## 10 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande bestämmelser. Den har utformats efter mönster av artikel 29 i nyssnämnda förslag till överenskommelse om en gemensam nordisk besvärshandling. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2) har behandlats bakgrunden till de föreslagna bestämmelserna. Vad gäller tillämpningen av bestämmelserna bör understrykas att kraven på att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar inte bör vara stränga. Parts uppgift att han anser risk föreligga för att företagshemlighet kommer att uppenbaras bör sålunda i allmänhet godtas. Den i paragrafens andra stycke sista punkten angivna påföljden för obehörigt yppande av vad som förekommit vid förhandling inom stängda dörrar är densamma som finns i 39 § andra stycket förvaltningsprocesslagen.

## 11 §

Paragrafen ersätter 4 § i 1967 års lag om besvärshandlingen. Den utgör en konsekvens av besvärshandlingens föreslagna ställning som förvaltningsdomstol och tillgodoser flera tidigare uttalade önskemål om att vittne bör kunna höras direkt inför avdelningen (prop. 1966: 40 s. 276). Man torde emellertid inte ha anledning att vänta att besvärshandlingen kommer att begagna sig av möjligheten att hålla vittnesförhör annat än i mycket begränsad omfattning. De förhållanden som i allmänhet avhandlas vid muntlig förhandling är sällan av den karaktären att vittnesförhör är påkallat. I vissa fall, främst i fråga om s. k. öppen utövning, kan dock rena bevisfrågor bli aktuella, för vilkas bedömande vittnesförhör kan vara av avgörande betydelse. Även om vittnesförhör sålunda kan ske, bör man hålla i minnet att det inom ramen för en i princip skriftlig handläggning kan vara svårt att vinna full klarhet i komplicerade frågor av nu nämnd art.

Andra och tredje punkterna har utformats efter mönster av tredje och fjärde punkterna i 25 § förvaltningsprocesslagen. Där gjorda hänvisningar till vissa bestämmelser om straff och tvångsmedel har dock inte ansetts böra tas med i detta sammanhang. Detsamma gäller hänvisningen till reglerna om skyldighet att i vissa fall ersätta rättegångskostnad.

## 12 §

Paragrafen ersätter 13 § i arbetsordningen för besvärsavdelningen och har utformats efter mönster av 30 § förvaltningsprocesslagen.

## 13 §

Paragrafen ersätter 3 § i 1967 års lag om besvärsavdelningen och har utformats efter mönster av 13 § förvaltningsdomstolslagen. Hänvisningen i sistnämnda paragraf till 29 kap. rättegångsbalken har dock inte tagits upp, då någon tillämpning av omröstningsreglerna i brottsmål knappast kan bli aktuell (jfr 12 § försäkringsdomstolslagen).

## 14 §

Paragrafen ersätter vissa bestämmelser i 13 § i arbetsordningen för besvärsavdelningen och har utformats efter mönster av 31 § första stycket förvaltningsprocesslagen.

## 15 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, har utformats efter mönster av 32 § förvaltningsprocesslagen.

## 16 §

I paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande bestämmelser, ges hänvisningar till vissa allmänna bestämmelser rörande förfarandet i förvaltningsprocesslagen. Det kan diskuteras, om vissa ytterligare sådana hänvisningar borde göras, t. ex. till 50—52 §§ förvaltningsprocesslagen rörande tolk m. m. Det har dock inte ansetts nödvändigt att tynga förfarandet inför besvärsavdelningen med ytterligare bestämmelser. Vid behov torde för övrigt en analogisk tillämpning kunna ske av berörda bestämmelser i förvaltningsprocesslagen. Det har inte ansetts böra komma i fråga att göra reglerna i 15 eller 26 §§ förvaltningslagen om rätt till ersättning av allmänna medel tillämpliga på förfarandet i besvärsavdelningen. Liksom hittills bör överhuvudtaget frågan om rättegångskostnader lämnas utanför förfarandet och part således svara själv för sådana kostnader, däri inbegripet ersättning till vittnen och kostnader för annan bevisning och utredning som av part förebringas.

## 17 §

Paragrafen ersätter 5 § i 1967 års lag om besvärsavdelningen och har utformats efter mönster av 18 § förvaltningsdomstolslagen.

*Lagens ikraftträdande*

Det kan enligt utredningens mening inte anses möta något hinder att de i lagförslaget upptagna reglerna görs tillämpliga också i fråga om mål som anhängiggjorts före ikraftträdandet.

## 12.2 Förslaget till lag om ändring i patentlagen

### 25 §

I den allmänna motiveringen har utförligt behandlats bakgrunden till det föreslagna tillägget i fråga om paragrafens andra stycke (avsnitt 10).

#### *Lagens ikraftträdande*

För att undvika risk för rättsförlust i fråga om mål som redan anhängiggjorts i besväravdelningen, bör den föreslagna lagändringen inte träda i kraft, förrän en viss tid förflutit efter det ändringen publicerats. En frist av sex månader torde enligt utredningens uppfattning vara tillfyllest för att bereda part tillfälle att, innan handläggningen i besväravdelningen avslutas, bestämma de krav som kan komma i fråga. Utredningen anser det därjämte önskvärt att i samband med lagstiftningens genomförande sprida information om innebörden av lagändringen till patentverkets kundkrets.

## 13 Särskilt yttrande av Göran Borggård

Utredningsmannens förslag att avskära de nuvarande möjligheterna att jämka patentkraven vid fullföljd av talan till regeringsrätten innebär i stort sett att besväravdelningen blir sista instans i ärenden om beviljande av patent. Även om förslaget inte hindrar en sökande att hos regeringsrätten begära förnyad prövning av de krav som besväravdelningen underkänt, är det uppenbart att regeringsrätten endast i rena undantagsfall kan väntas komma till en annan teknisk bedömning än besväravdelningen. Denna effekt är också avsedd. Den förstärkes av att regeringsrätten inte längre förutsättes regelmässigt remittera målen för yttrande till besväravdelningen.

Utredningsmannens förslag grundar sig huvudsakligen på i och för sig förståeliga önskemål att om möjligt lindra arbetet med patentmålen i så väl besväravdelningen som regeringsrätten. Enligt min mening utgör dessa skäl inte tillräcklig grund för en så genomgripande förändring av patentadministrationen som den föreslagna reformen innebär.

Till att börja med kan ifrågasättas om reformen verkligen kommer att ge besväravdelningen någon arbetslättning. Någon närmare undersökning härav har inte verkställts och det är fara att reformen på ett generellt sätt skulle komma att medföra ökat arbete med det stora flertalet till besväravdelningen överklagade mål, och följaktligen även med sådana som aldrig skulle ha fullföljts till regeringsrätten. Reformen kan också allvarligt äventyra processekonomin i första instans. Det kan nämligen ifrågasättas om förslaget låter sig förena med den nuvarande kompakta handläggningen i patentavdelningen.

Såsom utredningsmannens förslag framlägges — utan att handlägningsformerna i första eller andra instans reformeras — innebär avskiljandet av regeringsrätten som tekniskt prövande instans en försäkring av uppfinnarens rättssäkerhet som enligt min mening inte uppväges av de förändringar beträffande besvärsavdelningens handläggning som utredningsmannen förutser. Att å ena sidan medge rätt att överklaga besvärsavdelningens beslut men å den andra förvägra uppfinnaren möjlighet att rätta till kraven framstår för mig som onödig formalism och oförenligt med den administrativa procedurens syfte att skapa ett fungerande patentskydd. Jag känner inte heller från utländska förhållanden till någon sådan begränsning vid fullföljd av talan till sista instans.

Önskar man inskränka fullföljdsrätten till regeringsrätten synes andra vägar böra prövas. En sådan reform måste enligt min mening övervägas i samband med en betydligt allsidigare granskning av förfarandet i första och andra instans än utredningsmannen funnit behövlig. Synpunkter i denna riktning framfördes även vid de hearings som förekommit med företrädare för patentverkets kundkrets.

Den grundligare genomlysning av den administrativa patentprocessen som jag sålunda efterlyser har det emellertid enligt direktiven knappast ålegat utredningsmannen att göra. Enligt min mening är det även för tidigt att nu ompröva grunddragen i instansordningen. Frågan hör till dem, som enligt direktiven måste prövas mot bakgrunden av den internationella utvecklingen, särskilt erfarenheterna av den europeiska patentorganisationen och dess verksamhet.

**TABELL XX. Patentärenden i besvärssavdelningen**  
*Appeals in Patent cases*

|                                                      | Inkomna<br><i>Lodged</i> |     |                            |              |                                                                                      | Avgjorda<br><i>Decided</i>                 |   |              | Balans vid<br>årets ut-<br>gång              |
|------------------------------------------------------|--------------------------|-----|----------------------------|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|---|--------------|----------------------------------------------|
| Överklag.                                            | Remisser                 |     |                            | Totalt       | Beslut                                                                               | Utlåtan-<br>den<br><i>Opinions</i>         |   | Totalt       |                                              |
| <i>Cases in which opinion is asked for</i>           |                          |     |                            |              |                                                                                      |                                            |   |              |                                              |
| från Reg.-rätten                                     | från domstol             |     |                            |              | till Reg.-<br>rätten<br><i>to the<br/>Supreme<br/>Admini-<br/>strative<br/>Court</i> | till domstol<br><i>to other<br/>courts</i> |   |              | <i>Cases<br/>pending<br/>December<br/>31</i> |
| <i>by the Supreme<br/>Administrative<br/>Appeals</i> | <i>Court</i>             |     | <i>by other<br/>courts</i> | <i>Total</i> | <i>Decisions</i>                                                                     |                                            |   | <i>Total</i> |                                              |
| 1964                                                 | 341                      | 28  | 2                          | 371          | 353*                                                                                 | 22                                         | 2 | 377*         | 719                                          |
| 1965                                                 | 341                      | 16  | 0                          | 357          | 226                                                                                  | 15                                         | 2 | 243          | 813                                          |
| 1966                                                 | 349                      | 17  | 0                          | 366          | 307                                                                                  | 23                                         | 0 | 330          | 869                                          |
| 1967                                                 | 429                      | 27  | 1                          | 457          | 306                                                                                  | 22                                         | 0 | 328          | 998                                          |
| 1968                                                 | 766                      | 48  | 0                          | 814          | 398                                                                                  | 43                                         | 1 | 442          | 1 370                                        |
| 1969                                                 | 1 264                    | 72  | 0                          | 1 336        | 751                                                                                  | 70                                         | 0 | 821          | 1 885                                        |
| 1970                                                 | 1 232                    | 87  | 0                          | 1 319        | 931                                                                                  | 77                                         | 0 | 1 008        | 2 196                                        |
| 1971                                                 | 990                      | 75  | 1                          | 1 066        | 825                                                                                  | 76                                         | 1 | 902          | 2 360                                        |
| 1972                                                 | 893                      | 104 | 0                          | 997          | 717                                                                                  | 101                                        | 0 | 818          | 2 539                                        |
| 1973                                                 | 895                      | 84  | 2                          | 981          | 680                                                                                  | 105                                        | 2 | 787          | 2 733                                        |
| 1974                                                 | 923                      | 109 | —                          | 1 032        | 785                                                                                  | 89                                         | — | 874          | 2 891                                        |

\* 1964 har vissa exceptionella omständigheter påverkat siffrorna, vilka därför såvitt avser nämnda år icke ger en rättvisande bild av situationen på besvärssavdelningen. *During the years 1962—1964 certain exceptioned circumstances influenced the numbers which therefore in respect of those years do not give an adequate picture of the situation in the Board of Appeals.*

**TABELL XXI. Varumärkes- och mönsterärenden i besvärssavdelningen**  
*Appeals in Trade Mark and Design cases*

|                                                     | Inkomna<br><i>Lodged</i> | Avgjorda<br><i>Decided</i> | Balans vid<br>årets utgång<br><i>Appeals<br/>pending Dec. 31</i> |
|-----------------------------------------------------|--------------------------|----------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <b>Varumärkesärenden</b><br><i>Trade Mark cases</i> |                          |                            |                                                                  |
| 1968                                                | 182                      | 207                        | 168                                                              |
| 1969                                                | 173                      | 210                        | 131                                                              |
| 1970                                                | 233                      | 253                        | 111                                                              |
| 1971                                                | 168                      | 226                        | 53                                                               |
| 1972                                                | 166                      | 151                        | 68                                                               |
| 1973                                                | 202                      | 206                        | 64                                                               |
| 1974                                                | 215                      | 192                        | 87                                                               |
| <b>Mönsterärenden</b><br><i>Design cases</i>        |                          |                            |                                                                  |
| 1971                                                | 14                       | 11                         | 3                                                                |
| 1972                                                | 35                       | 27                         | 11                                                               |
| 1973                                                | 55                       | 33                         | 33                                                               |
| 1974                                                | 57                       | 52                         | 38                                                               |

TABELL XXII Namnären den i besväravdelningen  
*Appeals in Name cases*

|      | Inkomna       | Avgjorda       | Balans<br>31 december              |
|------|---------------|----------------|------------------------------------|
|      | <i>Lodged</i> | <i>Decided</i> | <i>Appeals<br/>pending Dec. 31</i> |
| 1968 | 17            | 24             | 2                                  |
| 1969 | 16            | 17             | 1                                  |
| 1970 | 13            | 14             | 0                                  |
| 1971 | 15            | 11             | 4                                  |
| 1972 | 9             | 8              | 4                                  |
| 1973 | 8             | 12             | 1                                  |
| 1974 | 12            | 10             | 3                                  |

Bilaga 2

TABELL I Patentärendenas handläggning i patenavdelningen  
*The processing of patent applications in the patents department*

| 1                                                          | 2                                                                     | 3                                                                                                                | 4                                                                                                                                                                                   | 5                                                          | 6                                         | 7                                          | 8                                                                  | 9                                           | 10                                                                      | 11                                                                                             | 12                                                                     | 13                                                                                     |        |
|------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| Inkomna<br>ansökningar<br><i>Applications<br/>received</i> |                                                                       | Ut-<br>lagda<br>ansök-<br>ningar<br><i>Appli-<br/>cations<br/>opened<br/>for<br/>public<br/>inspec-<br/>tion</i> | An-<br>sök-<br>ning.<br>mot<br>vilka<br><i>Appli-<br/>cations<br/>in-<br/>vänd<br/>ning<br/>gjorts<br/>Op-<br/>posi-<br/>tions<br/>Num-<br/>ber of<br/>appli-<br/>ca-<br/>tions</i> | Avgjorda<br>ansökningar<br><i>Applications<br/>decided</i> |                                           | Meddelade patent<br><i>Patents granted</i> |                                                                    |                                             | Av-<br>skriv-<br>na<br>patent<br><i>Patents<br/>lapsed<br/>in force</i> | Patent<br>i kraft<br>vid<br>årets<br>slut<br><i>Patents<br/>at the<br/>end of<br/>the year</i> | Oavgjorda<br>patentansök-<br>ningar<br><i>Pending<br/>applications</i> |                                                                                        |        |
| totalt<br><i>in total</i>                                  | därav<br>med<br>svensk<br>sö-<br>kande<br>from<br>Swed.<br>applicants |                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                     | totalt<br><i>in total</i>                                  | ej<br>patent<br><i>Patent<br/>refused</i> | totalt<br><i>in total</i>                  | därav<br>med<br>svensk<br>sö-<br>kande<br>Swed.<br>Appli-<br>cants | därav<br>till-<br>läggs<br>pat.<br>addition |                                                                         |                                                                                                | total<br><i>in total</i>                                               | därav<br>rotel-<br>balans<br><i>Await-<br/>ing ac-<br/>tion by<br/>exam-<br/>iners</i> |        |
| 1965                                                       | 17 079                                                                | 4 814                                                                                                            | 8 397                                                                                                                                                                               | 512                                                        | 14 729                                    | 6 806                                      | 7 939                                                              | 1 755                                       | 201                                                                     | 4 342                                                                                          | 36 690                                                                 | 58 976                                                                                 | 31 035 |
| 1966                                                       | 18 046                                                                | 4 857                                                                                                            | 8 635                                                                                                                                                                               | 442                                                        | 14 936                                    | 6 882                                      | 8 054                                                              | 1 689                                       | 179                                                                     | 4 787                                                                                          | 40 150                                                                 | 61 779                                                                                 | 32 046 |
| 1967                                                       | 18 148                                                                | 5 309                                                                                                            | 10 054                                                                                                                                                                              | 543                                                        | 17 289                                    | 7 981                                      | 9 308                                                              | 1 776                                       | 220                                                                     | 5 769                                                                                          | 43 689                                                                 | 62 570                                                                                 | 32 615 |
| 1968                                                       | 18 080                                                                | 4 742                                                                                                            | 10 276                                                                                                                                                                              | 466                                                        | 17 607                                    | 9 177                                      | 8 430                                                              | 1 727                                       | 176                                                                     | 6 164                                                                                          | 45 955                                                                 | 61 329                                                                                 | 31 278 |
| 1969                                                       | 18 158                                                                | 4 333                                                                                                            | 11 813                                                                                                                                                                              | 450                                                        | 20 783                                    | 10 243                                     | 10 540                                                             | 1 977                                       | 210                                                                     | 6 364                                                                                          | 50 131                                                                 | 62 388*                                                                                | 34 257 |
| 1970                                                       | 17 858                                                                | 4 343                                                                                                            | 12 349                                                                                                                                                                              | 535                                                        | 23 266                                    | 9 576                                      | 13 690                                                             | 2 849                                       | 290                                                                     | 7 116                                                                                          | 56 705                                                                 | 56 765                                                                                 | 33 726 |
| 1971                                                       | 17 007                                                                | 4 397                                                                                                            | 10 094                                                                                                                                                                              | 438                                                        | 17 726                                    | 7 740                                      | 9 993                                                              | 2 245                                       | 231                                                                     | 8 299                                                                                          | 58 392                                                                 | 56 059                                                                                 | 36 981 |
| 1972                                                       | 17 235                                                                | 4 484                                                                                                            | 10 955                                                                                                                                                                              | 404                                                        | 18 244                                    | 8 326                                      | 9 918                                                              | 2 107                                       | 194                                                                     | 9 325                                                                                          | 58 985                                                                 | 54 787                                                                                 | 35 403 |
| 1973                                                       | 17 634                                                                | 4 865                                                                                                            | 10 513                                                                                                                                                                              | 485                                                        | 18 609                                    | 7 858                                      | 10 751                                                             | 2 045                                       | 160                                                                     | 8 846                                                                                          | 60 890                                                                 | 54 470                                                                                 | 35 521 |
| 1974                                                       | 16 393                                                                | 4 460                                                                                                            | 9 665                                                                                                                                                                               | 401                                                        | 16 640                                    | 7 214                                      | 9 426                                                              | 1 870                                       | 101                                                                     | 8 535                                                                                          | 61 781                                                                 | 54 200                                                                                 | 35 390 |

\* Fr o m 1969 inräknas även kanslibalansen av nya, icke remitterade ärenden.  
From 1969 also new applications awaiting action in the Secretariat are included.

## Bilaga 2

**1 Förslag till****Lag om patentbesvärsrätten**

Härigenom föreskrives följande.

*Inledande bestämmelser*

**1 §** Patentbesvärsrätten är förvaltningsdomstol för prövning av besvär i mål om patent, mönster, varumärken och namn.

Patentbesvärsrätten har sitt kansli i patent- och registreringsverket.

*Organisation m. m.*

**2 §** I patentbesvärsrätten finns patenträttsråd som är tekniskt kunniga eller lagfarna.

Patenträttsråd utnämnes av regeringen. Regeringen förordnar ett av de lagfarna patenträttsråden att vara domstolens ordförande.

**3 §** Patentbesvärsrätten är delad i avdelningar.

Patentbesvärsrättens ordförande är ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det patenträttsråd som regeringen förordnar. För varje avdelning förordnar regeringen också ett patenträttsråd att vara vice ordförande.

**4 §** Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

Vid handläggning av patentmål skall minst två ledamöter vara tekniskt kunniga. Förekommer i målet fråga av övervägande rättslig beskaffenhet, skall lagfaren ledamot delta.

Vid handläggning av mål om mönster, varumärke eller namn skall minst två ledamöter vara lagfarna.

Ledamot får ensam på domstolens vägnar företaga förberedande åtgärd. Sådan handläggning kan också ombesörjas av annan tjänsteman hos domstolen, vilken har förordnats därtill av domstolen.

**5 §** Finner avdelning vid överläggning till avgörande av patentmål att målet eller viss fråga är av särskild betydelse från principiell synpunkt, får avdelningen förordna att målet eller, om det kan ske, den särskilda frågan avgöres av domstolen i dess helhet. I mål om mönster, varumärke eller namn får i motsvarande fall avdelningen förordna att domstolens samtliga lagfarna ledamöter skall delta i avgörandet.

**6 §** I fråga om jäv mot den som handlägger mål enligt denna lag gäller bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare.

**7 §** Ledamot i patentbesvärsrätten skall vara svensk medborgare och ha avlagt domared. Den som är omyndig eller i konkurs får ej utöva befattning som ledamot.

Första stycket gäller även föredragande hos patentbesvärsrätten som ej är ledamot.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt tjänstgöra som ledamöter i patentbesvärsrätten.

*Måls anhängiggörande och handläggning*

**8 §** I fråga om måls anhängiggörande och handläggning äger 3—6, 8, 10—14, 17 och 18 §§ förvaltningsprocesslagen (1971: 291) motsvarande tillämpning.

**9 §** Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling, när det kan antagas vara till fördel för utredningen.

När patentbesvärsrätten anser förberedelsen i målet avslutad utan att ha förordnat om muntlig förhandling, skall sökanden och annan part ges tillfälle att inom viss tid meddela, om han begär sådan förhandling eller vidhåller tidigare begäran om förhandling.

Begäran av part om muntlig förhandling skall bifallas, om det inte är uppenbart att sådan förhandling är utan betydelse för målets bedömning. Avslås begäran skall part ges tillfälle att skriftligen slutföra sin talan.

**10 §** I fråga om offentlighet och ordning vid muntlig förhandling gäller 5 kap. 1—5 och 9 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten förordna om handläggning inom stängda dörrar, om det är påkallat för att förhindra att företagshemlighet uppenbaras. Är patentansökan som är föremål för rättens prövning ej tillgänglig för envar enligt 22 § patentlagen (1967: 837), skall rätten förordna om handläggning inom stängda dörrar.

**11 §** Patentbesvärsrätten får vid muntlig förhandling höra vittne eller sakkunnig, om det behövs för utredningen. Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1—18, 20 och 22—25 §§ samt 40 kap. 2, 9—11 och 13—18 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Vägrar vittne utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avge vittnesmål eller besvara fråga, får rätten vid vite förelägga vittnet att fullgöra sin skyldighet.

*Beslut*

**12 §** I fråga om omröstning gäller 16 och 29 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

**13 §** Rättens avgörande av mål skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad i övrigt har förekommit i målet.

Av beslutet skall framgå de skäl som har bestämt utgången.

**14 §** Beslut, varigenom målet avgöres, skall tillställas part genom handling som fullständigt återger beslutet och skiljaktig mening, där sådan har förekommit. Beslut som kan överklagas skall dessutom innehålla upplysning om vad den skall iakttaga som vill anföra besvär över beslutet.

**15 §** Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av patentbesvärsrätten. Om det ej är obehövligt, skall tillfälle lämnas part att yttra sig, innan rättelse sker.

*Övriga bestämmelser*

**16 §** Bestämmelserna i 40, 42 och 44—53 §§ förvaltningsprocesslagen (1971: 291) äger motsvarande tillämpning vid handläggning enligt denna lag.

17 § Bestämmelser om talan mot patentbesvärsrättens beslut finns i varumärkeslagen (1960: 644), namnlagen (1963: 521), patentlagen (1967: 837) och mönsterskyddslagen (1970: 485).

Mot beslut, som ej innebär att målet avgöres, får talan föras endast i samband med talan mot beslut i själva målet. Talan får dock föras särskilt när rätten har

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,
2. avvisat ombud eller biträde,
3. utdömt vite eller straff för underlåtenhet att iakttaga föreläggande eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försummelse eller tredska,
4. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet.

18 § Den som utan giltigt skäl röjer vad som enligt patentbesvärsrättens förordnande ej får uppenbaras dömes till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978, då lagen (1967: 840) om patent- och registreringsverkets besväravdelning upphör att gälla.

I mål som på besväravdelningen i patent- och registreringsverket har företagits till avgörande före ikraftträdandet av denna lag gäller äldre bestämmelser.

## 2 Förslag till

### Lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644)

Härigenom föreskrives i fråga om varumärkeslagen (1960: 644)<sup>1</sup>  
*dels att i 18, 26, 28, 29, 30, 35 och 48 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",*  
*dels att i 26 § ordet "rådhusrätt" skall bytas ut mot "tingsrätt",*  
*dels att 47 § skall ha nedan angivna lydelse.*

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 47 §<sup>2</sup>

Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag må föras av sökanden, om det gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits oaktat invändning framställts i behörig ordning, må talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, må denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligga.

Talan föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besväravdelning* inom två månader från beslutets dag.

Talan föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag.

Mot *besväravdelningens* beslut må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Mot *patentbesvärsrättens* beslut må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 30 § 1970: 742.

48 § 1967: 841.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 625.

### 3 Förslag till

#### Lag om ändring i namnlagen (1963: 521)

Härigenom föreskrives i fråga om namnlagen (1963: 521)<sup>1</sup>

*dels* att i 27, 30 och 43 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

*dels* att 35 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 35 §<sup>2</sup>

Talan mot slutligt beslut av namnmyndigheten må föras av sökanden, om det gått honom emot. Mot beslut, varigenom ansökan bifallits oaktat invändning framställt i behörig ordning, må talan föras av den som gjort invändningen. Återkallar invändaren sin talan, må denna likväl prövas, om särskilda skäl föreligga.

Talan föres hos *patent- och registreringsverkets besvärssavdelning* genom besvär.

Mot *besvärssavdelningens* beslut må talan icke föras.

Talan föres hos *patentbesvärsrätten* genom besvär.

Mot *patentbesvärsrättens* beslut må talan icke föras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

### 4 Förslag till

#### Lag om ändring i patentlagen (1967: 837)

Härigenom föreskrives att 25, 69 och 72 §§ patentlagen (1967: 837) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 25 §<sup>3</sup>

Talan enligt 24 § föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besvärssavdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlägga fastställd besvärssavgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot beslut på *besvärssavdelningens* må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan enligt 24 § föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlägga fastställd besvärssavgift vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot beslut av *patentbesvärsrätten* må talan föras av sökanden, om det gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Bestämmelserna i 22 § femte stycket äga motsvarande tillämpning beträffande handlingar som inkomma till regeringsrätten.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 27 § 1972: 220.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 632.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 1971: 626.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***69 §**

I mål enligt 65 § skall rätten inhämta yttrande från *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning*, om det finnes erforderligt.

I mål enligt 65 § skall rätten inhämta yttrande från *patentbesvärsrätten*, om det finnes erforderligt.

**72 §<sup>1</sup>**

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 §, föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot *besvärsavdelningens* beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 §, föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptagas till prövning.

Mot *patentbesvärsrättens* beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

**5 Förslag till****Lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485)**

Härigenom föreskrives i fråga om mönsterskyddslagen (1970: 485) dels att i 7, 8, 14, 31, 46 och 49 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form, dels att 22 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***22 §<sup>2</sup>**

Talan enligt 21 § föres hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlagga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot beslut på *besvärsavdelning* en får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan enligt 21 § föres hos *patentbesvärsrätten* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlagga fastställd besvärsavgift vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Mot beslut av *patentbesvärsrätten* får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1971: 626.

<sup>2</sup> Senaste lydelse 1971: 627.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*47 §<sup>1</sup>

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos *patent- och registreringsverkets besvärsavdelning* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot *besvärsavdelningens* beslut föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan mot annat slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt denna lag än som avses i 21 § föres genom besvär hos *patentbesvärsrätten* inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlagga fastställd besvärsavgift inom samma tid vid påföljd att besvären annars icke upptages till prövning.

Talan mot *patentbesvärsrättens* beslut föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

<sup>1</sup> Senaste lydelse 1971: 627.

## LAGRÅDET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid sammanträde  
1977-02-21

**Närvarande:** F. d. justitierådet Edling, regeringsrådet Nordlund samt justitieråden Ulveson och Erik Nyman.

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 10 februari 1977 har regeringen på hemställan av statsrådet Burenstam Linder beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om patentbesvärsrätten,
2. lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644),
3. lag om ändring i namnlagen (1963: 521),
4. lag om ändring i patentlagen (1967: 837),
5. lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485).

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet föredragits av t. f. departementsrådet Sven Norberg.

Förslagen föranleder följande yttranden inom lagrådet.

**Förslaget till lag om patentbesvärsrätten***Lagrådet:*

## 1 §

Enligt lagrådets mening skulle patentbesvärsrättens kompetensområde anges tydligare, om paragrafens första stycke uttryckligen hänvisade till de lagar, enligt vilka patent- och registreringsverkets beslut får överklagas till domstolen (jfr 17 § i förslaget). Stycket kunde förslagsvis ges denna lydelse: »Patentbesvärsrätten upptager som förvaltningsdomstol besvär mot beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrives i patentlagen (1967: 837), mönsterskyddslagen (1970: 485), varumärkeslagen (1960: 644) och namnlagen (1963: 521).»

Genom en sådan avfattning skulle också klarläggas, att besvär som enligt äldre lag anförts hos patent- och registreringsverkets besväravdelning efter den nya lagens ikraftträdande skall prövas av patentbesvärsrätten.

## 4 §

Genom reglerna i 4 § om patentbesvärsrättens sammansättning har beaktats det behov av särskild sakkunskap som föreligger vid handläggningen av olika slag av mål. Sålunda föreskrivs, att minst två tekniskt kunniga ledamöter skall delta vid handläggningen av patentmål

och att minst två lagfarna ledamöter skall delta när fråga är om mål om mönster, varumärke eller namn. Härutöver ges en allmän föreskrift att lagfaren ledamot skall delta i handläggningen av patentmål, om i målet förekommer fråga av övervägande rättslig beskaffenhet.

De anförda reglerna utesluter inte, att patentmål handläggs utan deltagande av lagfaren ledamot. I betraktande av att patentbesvärsrätten skall ges uttrycklig ställning av domstol och vara besvärshöjinstans kan en sådan ordning ifrågasättas. Även om patentmålen väsentligen avser tekniska bedömningar, torde ofta förekomma frågor, som motiverar medverkan av en lagfaren ledamot. Särskilt blir detta fallet efter den utbyggnad av handlägningsordningen som föreslås. När man nu valt att framhäva patentbesvärsrättens ställning som domstol, hade det enligt lagrådets mening varit följdriktigast att upprätthålla det minimikrav på en domstols sammansättning som vanligen uppställs eller att åtminstone en lagfaren ledamot skall sitta i rätten. Endast med hänsyn till patentmålen alldeles speciella karaktär kan ett avsteg härifrån godtas.

Enligt lagrådets mening bör emellertid huvudregeln vara, att lagfaren ledamot skall delta i patentmålen. Undantag bör medges för det fall att rätten finner, att medverkan av lagfaren ledamot inte är behöfvig. Att såsom enligt förslaget göra sådan medverkan beroende av om i målet förekommer »fråga av övervägande rättslig beskaffenhet» synes mindre lämpligt, eftersom uttrycket lämnar stort utrymme för olika tolkningar. Vid tvekan om huruvida behov av lagfaren ledamot föreligger bör huvudregeln gälla och alltså lagfaren ledamot ingå i rätten. Prövningen bör ankomma på rätten, och rätten kan därvid ha en sammansättning med tre eller fyra tekniskt kunniga ledamöter.

I paragrafens sista stycke föreskrivs, att ledamot och, enligt förordnande av domstolen, annan tjänsteman hos denna skall kunna företa förberedande åtgärd. Något principiellt hinder mot att generellt ge ledamot befogenhet att vidta åtgärd, som hör till måls beredande, föreligger visserligen inte. Fråga är emellertid om åtgärder, som kan få mycket olika verkningar. Det bör därför lämpligen helt överlämnas åt domstolen att bestämma i vilken omfattning ledamot eller annan tjänsteman får vidta åtgärd som avser måls beredande.

Paragrafen skulle med beaktande av det anförda och med vissa redaktionella ändringar kunna ges följande lydelse:

»Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behöfvig.

I mål om mönster, varumärke eller namn skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

Åtgärd som avser måls beredande får i den omfattning domstolen

bestämmer vidtagas av ledamot i domstolen eller av annan tjänsteman hos denna.»

#### 8 §

Av vad lagrådet anför under 16 § framgår, att hänvisningen i nämnda paragraf enligt lagrådet bör omfatta även 43 § förvaltningsprocesslagen och att, om detta iakttas, hänvisningen i förevarande paragraf bör omfatta även 19 § nämnda lag.

#### 9 §

Reglerna i andra och fjärde styckena om förutsättningarna för hållande av muntlig förhandling torde lämpligen böra upptas i samma stycke. Bestämmelsen i tredje stycket om beredande av tillfälle för sökanden och annan part att begära muntlig förhandling synes ej behöva belasta lagtexten utan kunna skrivas in i arbetsordning för patentbesvärsrätten. En regel av innehåll att, om parts begäran om muntlig förhandling avslagits och det ej är uppenbart att han redan slutfört sin talan, tillfälle därtill bör lämnas honom (jfr 50 kap. 22 § RB) synes lämpligen kunna upptas i anslutning till bestämmelserna om när muntlig förhandling skall hållas. Vid bifall till vad lagrådet nu förordnat kan paragrafen ges följande lydelse:

»Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling, när det kan antagas vara till fördel för utredningen. Muntlig förhandling skall hållas, om part begär det och förhandlingen icke uppenbart är utan betydelse för målets bedömning. Avslås begäran om muntlig förhandling och är ej uppenbart att parten redan har slutfört sin talan, skall tillfälle därtill lämnas honom.»

#### 11 §

I paragrafen föreskrivs, att rätten kan vid vite förelägga vittne att fullgöra sina skyldigheter. Motsvarande bestämmelser i förvaltningsprocesslagen och rättegångsbalken upptar som tvångsmedel även häkte. Enligt vad som anförs i remissen finns i patentbesvärsrätten knappast behov av annat tvångsmedel än vite.

I anslutning härtill vill lagrådet upplysa om att lagrådet nyligen avgivit yttrande över ett förslag till lag om fängelsepåföljd i vitesföreläggande. Förslaget innebär, att en i författning meddelad befogenhet att förelägga vite i pengar under vissa förutsättningar vidgas till att också avse vite i fängelse. Lagrådet fann det i hög grad tveksamt, om en lagstiftning angående fängelsevite bör genomföras, innan en allmän översyn av vitesinstitutet företagits. Skulle lagstiftningen ändå fullföljas, bör med den ståndpunkt som intagits i remissen i förevarande paragraf föreskrivas, att fängelsevite inte får användas.

## 16 §

Hänvisningen i förevarande paragraf till olika bestämmelser i förvaltningsprocesslagen omfattar inte 43 §. I denna regleras under hänvisning till 39 § sekretesslagen sökandes, klagandes och annan parts rätt att ta del av det som tillförts målet. Dessutom meddelas bestämmelser om att rätten, när handling eller annat som tillförts målet inte lämnas ut, kan på annat sätt lämna part upplysningar som denne har behov av för att kunna tillvarata sin rätt. Regler av det slag som 43 § förvaltningsprocesslagen innehåller torde behövas även i mål vid patentbesvärsrätten. Paragrafen bör därför tas med i hänvisningen till förvaltningsprocesslagen. Om detta iakttas, bör som en följd därav 19 § förvaltningsprocesslagen, som anknyter till 43 §, omfattas av den hänvisning som i 8 § i det remitterade förslaget görs till förvaltningsprocesslagens bestämmelser om måls anhängiggörande och handläggning.

Om 19 och 43 §§ förvaltningsprocesslagen skall gälla vid handläggningen av mål vid patentbesvärsrätten, bör även den straffbestämmelse som anknyter till dessa stadganden och som finns i 39 § samma lag ingå i hänvisningen i 16 § i förslaget.

## 17 §

I de bestämmelser till vilka första stycket i denna paragraf hänvisar saknas regler om särskild talan mot patentbesvärsrättens beslut under rättegången. Bl. a. med hänsyn till det innehåll som bestämmelserna har och till det sammanhang där de står är det uppenbart, att de avser slutliga beslut. Emellertid är bestämmelserna inte enhetliga. Enligt 25 § andra stycket patentlagen, 22 § andra stycket mönsterskyddslagen och 47 § tredje stycket varumärkeslagen får talan föras endast av sökanden och skall talan föras genom besvär hos regeringsrätten inom två månader från beslutets dag. I 72 § andra stycket patentlagen och 47 § andra stycket mönsterskyddslagen är talerätten inte begränsad till sökanden men är besvärsordningen i övrigt densamma. Enligt 35 § tredje stycket namnlagen får däremot talan mot patentbesvärsrättens beslut över huvud taget inte föras. Av första stycket i samma paragraf framgår, att parter i mål om namn hos patentbesvärsrätten kan vara endast sökanden och den som i behörig ordning har framställt invändning mot ansökningen.

Efter mönster av 34 § förvaltningsprocesslagen har i andra stycket av förevarande paragraf föreslagits regler om talan mot beslut under rättegången i patentbesvärsrätten. Förslaget i denna del har inte närmare motiverats. Lagrådet finner det också utan vidare klart, att regler i ämnet erfordras, och har i och för sig ingen erinran mot det i förslaget gjorda urvalet av fall då särskild talan mot beslut under rättegången skall få föras. Visserligen kan det sättas i fråga, om reglerna — såsom förslaget synes innebära — bör vara tillämpliga även i mål

enligt namnlagen. Att göra särskilt undantag för mål av detta slag anser lagrådet emellertid inte påkallat.

En erinran som däremot måste riktas mot förslaget är att det inte anger, vem som är taleberättigad i fråga om sådan särskild talan som här avses, och inte heller reglerar, hur sådan talan skall föras. Någon ledning i dessa hänseenden kan inte hämtas i de bestämmelser till vilka första stycket i paragrafen hänvisar. Tvärtom förhåller det sig på så sätt, att dessa regler om talerätt och besvärstid inte gäller här utan i stället allmänna förvaltningsprocessuella regler i ämnet. Lagrådet anser därför, att i paragrafens första stycke — och i de bestämmelser till vilka första stycket hänvisar — bör skrivas in, att vad som där avses är talan mot patentbesvärsrättens slutliga beslut. Det föreslagna andra stycket om talan mot beslut under rättegången kan sedan följa i sak oförändrat. Enligt lagrådets mening bör därefter i ett tredje stycke upptas följande regler om talerätt m. m.: »Särskild talan som avses i andra stycket får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Talan föres genom besvär hos regeringsrätten. Därvid äger bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971: 291) motsvarande tillämpning.»

#### 18 §

Lagrrådet har under 16 § föreslagit, att i hänvisningen till förvaltningsprocesslagen medtas även straffbestämmelsen i 39 § nämnda lag. Om förslaget följs, kan förevarande paragraf som motsvarar 39 § andra stycket förvaltningsprocesslagen utgå.

### Förslaget till lag om ändring i patentlagen (1967: 837)

#### *Lagrådet:*

Såsom framgår av vad lagrådet har yttrat i anslutning till 17 § förslaget till lag om patentbesvärsrätten torde i 25 § andra stycket och 72 § andra stycket patentlagen böra skrivas in att reglerna avser talan mot patentbesvärsrättens slutliga beslut.

#### *Nordlund:*

Utredningen föreslog en komplettering av 25 § patentlagen av innebörd, att talan mot patentbesvärsrättens beslut inte skulle få avse andra patentkrav än dem som prövats genom beslutet. I lagrådsremissen har en sådan begränsning av talan mot patentbesvärsrättens beslut inte föreslagits. Som skäl härför har i huvudsak anförts, att en jämkning av patentkraven inte kan behandlas på samma sätt som om det gällde en verklig ändring av talan samt att den föreslagna begränsningen inger betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt, eftersom den skulle innebära nackdelar för uppfinnare och andra sökande.

Vad först beträffar karaktären hos den jämkning av patentkraven, som är tillåten enligt 13 § patentlagen, är följande att säga. Genom patentkraven bestämmer sökanden sin talan. Han får f. n. under handläggningens gång i alla instanser ändra patentkraven, för såvitt han inte därvid söker patent på något som inte framgår av ansökningshandlingarna. Dessa är ofta omfattande. Patentkraven anges från början merendels så att de skall ge vidast tänkbara skydd. En inskränkning av patentkraven kan innebära, att sökanden inriktar sin talan på en del av en anordning eller ett förfarande, som visserligen har beskrivits i ansökningshandlingarna men som tidigare under handläggningen inte tilldragit sig särskild uppmärksamhet. Ärendet måste då prövas från helt nya utgångspunkter i fråga om patenterbarheten. En sådan inskränkning av patentkraven är inte jämförlig med den inskränkning av talan, som enligt 13 kap. 3 § RB inte skall anses såsom ändring av talan.

När det gäller rättssäkerheten i samband med handläggning av patentansökningar måste beaktas, att det inte endast är sökandena som kan göra anspråk på rättssäkerhet. Det förekommer inte sällan att sökanden först i regeringsrätten gör den inskränkning i patentkraven, som redan det första föreläggandet av patentmyndigheten bort föranleda. Han har på det sättet hållit patentansökningen svävande under många år och därigenom skapat rättsosäkerhet för dem som velat yrkesmässigt använda anordningen eller förfarandet i fråga. Enligt reglerna för handläggningen av patentansökningen i de båda instanserna under regeringsrätten får hinder mot patenterbarhet inte föranleda avslag, förrän sökanden haft tillfälle att yttra sig över dem. Han bereds därvid regelmässigt sådant rådrom, att han har goda möjligheter att jämka sina patentkrav med hänsyn till hindren. Jag anser därför, att ett förbud mot jämkning av patentkraven vid besvär till regeringsrätten inte innebär att sökandens rättssäkerhet eftersätts men däremot att rättssäkerheten förbättras för dem som genom de alltför omfattande patentkraven hindras i sin näringsverksamhet.

Slutligen bör framhållas, att begränsningen i jämkningsrätten sannolikt skulle medföra en betydande minskning i antalet till regeringsrätten fullföljda patentmål. F. n. handläggs årligen omkring 110 sådana mål, och de representerar ungefär en tiondel av arbetsbördan med sakbehandlade mål. Inrättandet av patentbesvärsrätten borde också leda till att regeringsrätten inte annat än undantagsvis remitterar besvärerna till domstolen för yttrande. Bibehålls jämkningsrätten oförändrad, måste emellertid remissförfarandet fortgå som hittills. Den av utredningen föreslagna ordningen kan därför, totalt sett, antas leda till en inte obetydlig minskning i arbetet med patentansökningarna.

På grund av det anförda vill jag förorda, att 25 § patentlagen kompletteras på det sätt som utredningen har föreslagit.

*Edling, Ulveson och Nyman:*

Av skäl som regeringsrådet Nordlund anfört anser vi det riktigt, att talan mot patentbesvärslättens beslut inte skall få avse andra patentkrav än dem som prövats genom beslutet. I remissen har emellertid inte närmare belysts vilka konsekvenser som ett sådant ändringsförbud skulle få för arbetsbelastningen i patentbesvärslätten och på patentavdelningen. I detta läge anser vi oss inte kunna förorda, att ett sådant ändringsförbud genomföres redan nu. Vi vill emellertid framhålla önskvärdheten av att frågan upptas till förnyat övervägande vid lämpligt tillfälle.

### **Övriga lagförslag**

*Lagrådet:*

Såsom framgår av vad lagrådet har yttrat i anslutning till 17 § förslaget till lag om patentbesvärslätten torde även i 22 § andra stycket och 47 § andra stycket mönsterskyddslagen, 47 § tredje stycket varumärkeslagen och 35 § tredje stycket namnlagen böra anges, att reglerna avser talan mot patentbesvärslättens slutliga beslut.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid regeringssammanträde  
1977-03-03

**Närvarande:** statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

**Föredragande:** statsrådet Burenstam Linder

**Proposition med förslag till lag om patentbesvärsrätten m. m.**

---

## 1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande<sup>1</sup> över förslag till

1. lag om patentbesvärsrätten,
2. lag om ändring i patentlagen (1967: 837),
3. lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485),
4. lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644),
5. lag om ändring i namnlagen (1963: 521).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till vad lagrådet har anfört i sitt yttrande. De av lagrådet föreslagna ändringarna i 1, 4, 8, 9, 16 och 17 §§ förslaget till lag om patentbesvärsrätten bör sålunda vidtas, och 18 § bör utgå.

Vad beträffar 11 § lagförslaget har i lagrådsremissen anförts att det i patentbesvärsrätten knappast finns behov av annat tvångsmedel än vite. Lagrådet har med anledning härav erinrat om ett tidigare till lagrådet remitterat förslag till lag om fängelsepåföljd i vitesföreläggande. Förslaget innebär att en i författning meddelad befogenhet att förelägga vite i pengar under vissa förutsättningar skulle vidgas till att också avse vite i fängelse. Lagrådet har ifrågasatt om därför i den här behandlade 11 § bör föreskrivas att fängelsevite inte får användas. Enligt vad jag har inhämtat av chefen för justitiedepartementet kommer emellertid det nämnda förslaget f. n. inte att genomföras. En föreskrift av angiven innebörd är således inte behövlig.

<sup>1</sup> Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 10 februari 1977.

Som jag nyss har anfört bör 17 § förslaget till lag om patentbesvärsrätten utformas såsom lagrådet har föreslagit. Till följd härav bör också i enlighet med lagrådets förslag anges i 25 § andra stycket och 72 § andra stycket patentlagen, 22 § andra stycket och 47 § andra stycket mönsterskyddslagen, 47 § tredje stycket varumärkeslagen och 35 § tredje stycket namnlagen, att bestämmelserna avser talan mot patentbesvärsrättens slutliga beslut.

Vad beträffar frågan om en komplettering av 25 § patentlagen av innebörd, att talan mot patentbesvärsrättens beslut inte skulle få avse andra patentkrav än dem som prövats genom beslutet finner jag de skäl som inom lagrådet har åberopats för en sådan komplettering beaktansvärda. Som framgår av vad jag har anfört i lagrådsremissen kan det dock inte f. n. avgöras om det är lämpligt att gå ifrån nuvarande ordning i detta avseende. I likhet med lagrådets majoritet anser jag att det ifrågasatta ändringsförbudet inte kan genomföras utan ytterligare överväganden.

Jag vill i detta sammanhang ta upp en fråga om viss jämkning av 25 § tredje stycket patentlagen. Enligt 22 § femte stycket patentlagen får patentmyndigheten under vissa omständigheter förordna att ingivna handlingar inte skall utlämnas. Genom en hänvisning i 25 § tredje stycket patentlagen äger nämnda bestämmelser motsvarande tillämpning beträffande handlingar som inkommer till regeringsrätten. Det synes klart att 22 § femte stycket avser även patent- och registreringsverkets besvärssavdelning. För att tveksamhet inte skall uppstå om vad som skall gälla beträffande patentbesvärsrätten föreslår jag att hänvisningen i 25 § tredje stycket ändras så att den avser även handlingar som inkommer till patentbesvärsrätten.

I övrigt bör vissa redaktionella jämkningar vidtas i några av de remitterade förslagen.

Ändringarna i de under 2—5 angivna lagförslagen har gjorts i samråd med chefen för justitiedepartementet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att antaga de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

## **2 Anslagsfrågor för budgetåret 1977/78**

### **DRIFTBUDGETEN**

#### **ELFTE HUVUDTITELN**

**E. Patent- och registreringsverket.** Under denna anslagspunkt har regeringen i prop. 1976/77: 100 (bil. 14, s. 62) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 60 074 000 kr. I fråga om de resursförstärkningar som behövs för reformen av besvärssavdel-

ningen beräknar jag för budgetåret 1977/78 (kostnader under januari—juni 1978) 68 000 kr. för en lagfaren ledamot. Därutöver har jag beräknat 3 000 kr. för ytterligare ett ordförandearvode.

Jag förordar att tre tjänster i F 23/24 inrättas för tekniskt kunniga ledamöter i utbyte mot tre göromålsförordnanden i samma lönegrad.

Jag förordar vidare att förevarande anslag får belastas med dessa kostnader.

Den föreslagna reformen av besvärsavdelningen är av sådan karaktär att dess konsekvenser är svåra att i dag förutse med säkerhet. Om de gjorda erfarenheterna av reformen framdeles visar att ytterligare personalförstärkningar är motiverade torde det i vanlig ordning få ankomma på patent- och registreringsverket att inkomma med förslag härom.

Patent- och registreringsverket har i sina anslagsframställningar för budgetåren 1975/76 och 1977/78 begärt att verkets internprogram Besvärsärenden skulle omvandlas till ett huvudprogram. Den särskilt tillkallade utredningsmannen, som har sett över besvärsavdelningens organisation och arbetsformer, har i betänkandet (Ds H 1976: 1) Besvärsavdelningen inom patent- och registreringsverket tillstyrkt verkets förslag. Jag är för närvarande inte beredd att ta ställning till denna fråga men ämnar ta upp den i annat sammanhang.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att vid patent- och registreringsverket inrätta tre extra ordinarie tjänster för tekniskt kunniga ledamöter i F 23/24.

### **3 Beslut**

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

**Innehåll**

|                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Propositionen                                                                                 | 1  |
| Propositionens huvudsakliga innehåll                                                          | 1  |
| Lagförslag                                                                                    |    |
| 1 lag om patentbesvärsrätten,                                                                 | 2  |
| 2 lag om ändring i patentlagen (1967: 837),                                                   | 4  |
| 3 lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970: 485),                                            | 5  |
| 4 lag om ändring i varumärkeslagen (1960: 644),                                               | 6  |
| 5 lag om ändring i namnlagen (1963: 521).                                                     | 7  |
| Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 10 februari 1977.                            | 8  |
| 1 Inledning                                                                                   | 8  |
| 2 Gällande rätt                                                                               | 9  |
| 3 Tidigare riksdagsbehandling                                                                 | 10 |
| 4 Utredningen                                                                                 | 12 |
| 5 Remissyttrandena                                                                            | 12 |
| 5.1 Allmänna synpunkter                                                                       | 12 |
| 5.2 Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning                                      | 13 |
| 5.3 Verkschefens ställning                                                                    | 15 |
| 5.4 Förfarandet för tillsättande av ledamöter på besvärssavdelningen                          | 16 |
| 5.5 Muntlig förhandling                                                                       | 17 |
| 5.6 Vissa frågor i samband med fullföljd av talan till regeringsrätten                        | 18 |
| 5.6.1 Rätten att fullfölja talan                                                              | 18 |
| 5.6.2 Frågan om införande av prövningstillstånd                                               | 18 |
| 5.6.3 Begränsning av möjligheten att jämka patentkraven i regeringsrätten                     | 19 |
| 5.7 Arbetsbelastning, arbetskraftsbehov och produktion                                        | 22 |
| 5.8 Förordnanden som föredragande                                                             | 23 |
| 5.9 Omvandling av internprogrammet Besvärssärenden till huvudprogram                          | 26 |
| 5.10 Besvärssavdelningens benämning                                                           | 26 |
| 6 Föredraganden                                                                               | 27 |
| 6.1 Inledning                                                                                 | 27 |
| 6.2 Besvärssavdelningens förvaltningsrättsliga ställning                                      | 29 |
| 6.3 Verkschefens ställning                                                                    | 33 |
| 6.4 Förfarandet för tillsättande av ledamöter på besvärssavdelningen                          | 35 |
| 6.5 Muntlig förhandling                                                                       | 36 |
| 6.6 Vissa frågor i samband med fullföljd av talan till regeringsrätten                        | 37 |
| 6.6.1 Nuvarande ordning                                                                       | 37 |
| 6.6.2 Rätten att fullfölja talan till regeringsrätten                                         | 38 |
| 6.6.3 Frågan om prövningstillstånd vid fullföljd till regeringsrätten                         | 40 |
| 6.6.4 Frågan om möjligheten att jämka patentkraven vid fullföljd av talan hos regeringsrätten | 41 |
| 6.7 Arbetsbelastning, arbetskraftsbehov och produktion                                        | 44 |
| 6.7.1 Behovet av ledamöter på besvärssavdelningen                                             | 44 |
| 6.7.2 Frågan om föredragande                                                                  | 47 |
| 6.8 Besvärssavdelningens benämning                                                            | 49 |

|                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7 Upprättade lagförslag .....                                                                     | 50  |
| 8 Specialmotivering .....                                                                         | 50  |
| 8.1 Förslaget till lag om patentbesvärsrätten .....                                               | 50  |
| 8.2 Förslagen till ändring i varumärkeslagen, namnlagen, patentlagen och mönsterskyddslagen ..... | 58  |
| 9 Hemställan .....                                                                                | 58  |
| 10 Beslut .....                                                                                   | 58  |
| <i>Bilaga 1</i> Betänkandet .....                                                                 | 59  |
| <i>Bilaga 2</i> De remitterade författningsförslagen .....                                        | 123 |
| Utdrag av lagrådets protokoll 1977-02-21 .....                                                    | 129 |
| Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1977-03-03 .....                                     | 136 |
| 1 Anmälan av lagrådsyttrande .....                                                                | 136 |
| 2 Anslagsfrågor för budgetåret 1977/78 .....                                                      | 137 |
| 3 Beslut .....                                                                                    | 138 |
| Innehållsförteckning .....                                                                        | 139 |